

Q. D. B. P.
DE

1707 156
I V R E
ANNATARVM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIAE DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,

10
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,
REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO,

DIRIGENTE INSTITVTVM

113
IOANNE PETRO LVDEWIG,
CONSILIARIO REGIO, IVRIVM AC HISTORIARVM
PROF. PVBL. ORDINARIO ET DVCATVS
HVIVS ARCHIVARIO,

RESPONDEBIT

SAMVEL MARCHALL,

REGIOMONTANVS.

HALAE VENEDORVM,
DIE MENSIS MAII CIO IO CCVII.

TYPIS IOANNIS HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.

RECUSA CIO IO CCXXXIX.

(13)

2 DE

ANNALES

RECTOR MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO REGIAE DOMUS PRINCIPIS
AC DOMINO

DN. PHILIPPO WILHELMO

FORVSIAE PRINCIPIS CAESARIS
REGIS SUPREMO CASARORVM PRAELECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO

DIRECTOR IN TITVLM

IOHANNI PETRO LUDWIG

CONSELIARIO REGIO IVRIVM AC HISTORICVM
MOR. PUBL. ORDINARIO ET DVCATVS
HVIVS ARCHIVARIO

RESP. VERBIT

SAMUEL MARCHALL

RETIENON TAVS

PLANE VINDOBON
DIE MENSIS MARI. CAL. 1741

HVS IOHANNIS NEVILLI GRVNTHE ACAD. TYPOG.
LOND. 1741

(11)

SERENISSIMO POTENTISSIMO-
QUE PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO,
REGI PORVSSIAE,
MARCHIONI BRANDENBVR-
GICO, S. R. IMPERII ARCHICAMERARIO
ET ELECTORI, SVPREMO PRINCIPI ARAVSIO-
NENSI, DVCI MAGDEBVRGI, CLIVIAE, IVLIACI,
MONTIVM, STETINI, POMERANIAE, CASSVBIORVM,
VINIDORVM, ET IN SILESIA CROSNAE, BVRGGRA-
VIO NORIBERGENSI, PRINCIPI HALBERSTADII, MIN-
DAE, CAMINI ET MEVRSÆ, COMITI HOHENZOLLE-
RIAE, RVPINI, MARCAE, RAVENSPERGAE, HOHEN-
STEINI, TEKLENBVRGI, LINGAE, BVRAE ET LEER-
DAMI, MARCHIONI VEHRAE ET VLISSINGAE,
DYNASTAE RAVENSTEINI, LAVENBVRG,
BVTOV, ARLAY ET BREDAE,
CETERA

REGI ET DOMINO SVO, MVLTVM
CLEMENTISSIMO,

academicum specimen

dicat

humillimus cliens

SAMVEL MARCHALL.

SERENISSIMO POTENTISSIMO
 QUE PRINCIPALIS AC DOMINO
 DOMINO
 ERIDERICUS
 REGI PORVSSIAE
 MARCHIONI BRANDENBUR-
 GICO, S. R. IMPERII ARCHICAMERARIO
 ET ELECTORI, SUPREMO PRINCIPALIS ARABIS
 NUNTIUS DUCI MAGDEBURGICI CIVITATIS, FRANKI
 MONTIVM, STETINI, POMERANIE, CASSUBURUM
 VINDORVM ET IN SILESIA GROSNAE, BVRGGRAD
 VNO NORIBERGENSE, PRINCIPALIS PALERSTADII, ANI
 DAC, CAMINI ET MERVALL COMITI HONENSONE
 RAVAE, RAVINI, MARCAE, RAVENSBERGAE, HOHEN-
 STETINI, TEKLENBURGICI, LINGAE, BVARAE ET LEER-
 DAMI, MARCHIONI VERRAE ET VLISSINGAE,
 DYNASTAE RAVENSTINI, LAVENBURG,
 DVTOV, ARAY ET BRIDAE,
 SETENA

REGI ET DOMINO SVO, MYLTVM
 CLEMENTISSIMO

academiarum specimen

Clariss.
 Ludovicus
 827/81 MARCHALL

REX AVGVSTISSIME,

Vb armis, TE CONDITO-
RE, Fridericianam insti-
tutam fuisse, quondam
demiratus est orbis lite-
ratus. Stupet nunc, quo-
tusquisque incrementa intuetur,
quae T V A academia hoc tempore ac-
cipit,

cipit, ubi septentrionalium populorum exercitus fortissimi non mille passus ab hoc bonae mentis sacrario, tantopere alieno a strepitu copiarum, distare uidentur. Ita uero est, utrumque TVIS consiliis, fortunae uirtutique TVAE post DEVM IMMORTALEM debemus: cuius NUMEN, si unquam genti TVAE olim adfuit, etiam nunc TECVM esse a principioque imperii TVI omni tempore fuisse, omnes intelligunt, ciues praeterea subditique TVI insigni hoc bono gaudent fruunturque. Qui ergo musas in tot bellorum contentionibus non deserere, sed altera soles manu tueri: spes mihi fidissima adfulget, nunquam in tempestiuum aut molestum TIBI fore, quod AVGVSTISSIMO NOMINI TVO datur a cultoribus bonarum literarum. Argumentum lucubratiunculae

unculae meae non leue est, quod
tricas tantum scholae, plurimum
reipublicae inutiles, loquatur. Iu-
rium enim TVI etiam imperii ali-
quam partem id attingit, quam gra-
uisfimi legum interpretes, suo olim
iudicio, principibus euangelicis ad-
feruere. Ego eandem scenam, no-
uo adparatu instruxi, filo consecu-
tionis, ubi opus esse uidebatur, ad-
aucto firmatoque auctoritate cano-
num, purioris ecclesiae decretis,
Germanici etiam imperii moribus,
quos ex infima eius aetate atque in-
teriori reipublicae compage in lu-
cem produxi, ut iam nunc parum
dubitationis superesse, queat. Non
sensibus aliorum quid dedi; sed
cuncta accepta tuli ueritati, quam
nefas fuerit prodere sine ratione aut
lege, in marginem diligenter hoc sine
con-

conquisitis. Si quid tamen fecus
scriptum est, quam fieri debuerat,
ferre id nihilominus consueuisti
cum TRAIANO, ne cursui pietatis,
qua TE literae prosequuntur, un-
quam uidearis obstitisse. DEVS,
quo largitore AVGVSTAE DOMVI tot
iurium incrementa accessere, eidem
REGEM SAPIENTISSIMVM conferuet,
ut illa, aemulatione ac inuidia supe-
ratis, prosperi semper rerum euen-
tus consequantur.

Halae Venedorum, d. XX. mensis Iunii
civ 13 ccvii.

CAPVT I.

DE

ORIGINE IVRIS ANNATARVM
CAVSISQVE.

§. I.

ANNATARVM barbara uox eaque medii ^{ANNA-}
aeui est (a). Origine Italica quidem ^{TARVM}
(b): ad indolem tamen efficta Latii pu- ^{ctymon.}
rioris

(a) NOVELLA 123. cap. 16. cuius autor Iustinianus an. 541. rem ^{Vocabuli}
nobis ipsam describit, quodam uerborum circuitu, ut peculiare nomen ^{Annata-}
eo tempore nondum enatum esse uideatur. Apud HOSPIENSEM ^{rum}
qui circa annum 1260. uixit, honorarii huius, pontifici Romano ex- ^{recen-}
soluendi, pariter mentio fit in cap. inter cetera X. de officio ordinarii; quod ^{tiores}
eiusdem loci commentator, illo centum fere annis iunior, reperit Ioh- ^{nata-}
ANDREAE; ipsam uero *annatarum* uocem neuter adhibet. Me igitur ^{les,}
auctore, sub exitum seculi decimi quarti uerbum hoc demum audir- ^{uani}
tum est: quo fere tempore legitur apud CVSANVM; PLATINAM, ^{an}
doctores concilii *Constantiensis*, quos recensere inferius.

(b) Marcellus ADRIANI in prima decade Liuii rem his uerbis ^{origine}
conficit: *Annea, anno. Alla fine di quella annca, uennono messaggi de* ^{ITALI-}
Porsena. Diciano ANNATA, mesata, giornata: che vuol dire un anno ^{CAE.}
intero, un mese intero. E quando diciamo, io glien ho dato un annata,
vuol dire, che gli s'è dato tutto quello, ch'egli ha d'auere in un anno intero.
A ^{Vocabu-}

Vocabulario degli ACADEMICI della *Crusca* haec repetit probatque, ut facile ad intelligendum sit, annatae uerbum Italis deberi, cum terminationem habeat, linguae Italicae in aliis quoque uocabulis frequenter usitatum. Quod nihil mirum est, cum certissimum sit, pontifices Romanos antiquis annatarum iuribus nouas demum lege statuisse, ut cum iisdem omnino nata esse uiderentur. Utinam studiis Itatorum, qualia uocabularium hoc prodit, Gallorumque ad culturam uernaculae ipsi quoque Germani excitarentur. Nam HARSDOERFER & SCHOTTELII conatus mox deseruerunt. ZESII & simulum impetus parum a furore absunt. SPATENII lexicon, quamuis naeuus huius non careat plenior tamen is aliis est, cuius exemplum si peritiores imitarentur, de successibus desperandum non esset. *Christianus GRVBELIUS* & nuperrime *Christian. Theoph.* GRAUIVS ad hoc literarum genus animum adpulerunt, nullo tamen successu. Euanescit hoc institutum & uulgi ludibriis exponitur, si ex umbris tantum prodit scholarum. Rectore opus est, qui & ratione & usu, auctoritateque poller: quorum unum si abest, cetera locum non tuebuntur. Exemplum mihi ante oculos obuerfantur societatum diueriarum, in quas superioris seculo pro uernaculae cultu conuere aulae, curiae, scholae. Primordii gloria principi *Anhaltino* debetur LVDOVICO, qui incredibilem operam adhibuit, ut consilia haec prosperi euentus adprobarent. Nullis sumibus is pepercit ad alenda ingenia, industriamque hanc rite promouendam. Atrium palatii sui amplissimum his musis destinauit. Literaria etiam documenta in *alexand.* pulcherrimo ordine disposuit. Inter cimeliae Caethensia tres hodiernum matriculae adseruantur, quibus nomina, symbola, emblemata insigniaque inserta conspiciuntur membrorum Teutonicae societatis. Potentissimos in iis reges & S. R. I. electores numeraueris, qui purpura sua nihil indignum putarunt, illius ordinis fieri collegae. Nihil ergo in optimo principe desideraueris, quem Sueciae rex principio statim inferioris fere Saxoniae uniuersae constituit gubernatorem. Quam spartam per integrum quinquennium is laudabiliter exornauit. Post enim nescio qua suspitione motus, munere isto se iterum abdicauit. Sacris illius manibus haec dare uolui & honori Anhaltinorum in iisque gratiae principis prudentissimae, quae in Caethensi ditione summam nunc rerum tener, magno olim principum minorennium commodo & singulari in subditos beneuolentia. Haec *praefes* opusculi extra ordinem, sed praeter causam

speciatim
der Frucht-
bringenden
Gesell-
schafft,
de cuius
auctore,
principe
Anhaltino,
singula-
ria.

purioris (c) & quatuor fere abhinc seculis ciuitate donata Romanae ecclesiae (d).

§. II.

sam non seribo, quod princeps illa regis mandata exponentem magna cum humanitate & exceperit nuper dimiseritque.

(c) Omnibus hic laudatur locus MACROBII *lib. I. Saturnal. cap. uerbum annare, an Latinum?* 12. ubi inquit: eodem quoque mense martio & publice & priuatim ad Annam perennem sacrificatum itur, ut ANNARE perennareque commode liceat. Hoc mense mercedes exsoluebant magistris, quae completus annus deberi fecit. Verum primo cum in alio nullo auctore Latino uerbum annare occurrat, subdubito, illud unquam in usu ueterum Romanorum fuisse. Magis enim mihi credibile est, effinxisse Macrobius illud causa solius etymologiae. Deinde parum hic congruit asinare. Annatae enim dicuntur, quod unius anni reditus non excedere debeant: annari uero, quod singulis annis fieri adsolet, ut festi dies anniuersarii. Nisi forte credere uelis, Italos olim annuos quoscumque reditus *annatas* dixisse, primi autem anni reditus *pontificales annatas* cognominasse, demum nomen, quod olim commune fuerit, proprium factum esse curiae Romanae. Ad similitudinem patris, quod idem quam pater: hodie autem peculiare pontifici R. cognomen. Sequioris aevi etiam scriptores *annatum* dixisse, quod aetatem habuerit unius anni, uti oues annatae: superannarum uero, quod anni spatium excessisset, FRESNEVS prodidit ex antiquitate monumentorum, unde facile repetiit SCHILTERVS *lib. V. de lib. eccl. Germ. cap. 6. §. 2. p. 671*. Ceterum ego uoci non Romanam, sed Italicam originem itauo. Idque non solum propter causas superius adlegatas: sed etiam, quod cum sacris Italicorum barbaris quoque eorum sermo & ecclesias inuaserit & scholas Germanorum. Quid? quod mystis apud nos in deliciis quondam fuerit, curiae Pontificis imitari rusticitatem.

(d) Propter rationes in *lit. a.* expositas. Nam sub finem seculi decimi quarti perpetuo apud doctores occurrit. Idque non solum in Latino sermone; sed etiam in lingua uernacula Germanorum, Hispanorum, Gallorum, Britonum aliorumque, qui pontifici Romano hoc iure uectigales facti sunt. Ceterum quod uerbum hoc feminini generis

Significa-
tus.

§. II. Quamuis uero adpellatio haec noua sit: ipsius tamen rei ex ultima nihilo minus uetustate eruendi significatus (e). Annatas enim honorarium (f) dico, ex redivibus primi anni

generis & qualitate substantium sit, id uel Italicae terminationi in *ata* debet, uel rei, quam notat: ut idem dixisse uideare, quam *annatas pecunias*, uel, quod familiarius curiae Romanae, *annatas pensiones*. Huic tamen praefero coniecturae priorem.

Quantum momenti pendeat ex origine annatarum?
(e) Ecclesiastica imprimis iura, quae nulla lege diuina; sed uel pactis tantum uel consuetudinibus longinquis nituntur, melius intelligi nequeunt, quam ex temporis, quo primordia sumerunt successusque, sollicita indagatione. Ita enim causae eorum, artes, machinae, fraudes se produnt & tota compages, qua ortus cum fine cohaeret. Unde facile est ad peruidendum, quid falsi insit, quid ueri: quae decreta diuina sicut quae humana: quae probitas excluderit, & quae ambitio, auaritia & luxuria. Hoc uero si doctorem lateat, in biuio is uersabitur & clausis oculis pugnabit andabata: neque parti aduersae unquam remedia deerunt, causae suae consulendi. Nunc distinguet, nunc limitabit: ultimo latibula quaeret aut foliis sibyllinis omnia irretiet & illaqueabit, ut quod ille dixit, ueritatem amittas disputando. Quibus ergo tenebrae profunt, illi salutem ponunt in negotiis sophistarum: in historiam autem magno odio sunt, lucem illam ueritatis. Viderunt hoc pridem theologi diuersorum sacrorum. Inde enim pontificis tantus cultus pro studio abstrusioris philosophiae: a genuinis autem ueteris ecclesiae monumentis summa indignatio. Unam in iure nostro eodem itinere incederent doctores, neque maioris momenti controversias responderent, nisi legum originibus causisque erutis ex temporum teste historia. Periculum, ut olim in aliis, i a in hoc etiam argumento faciemus & sperabimus fore, ut lites annatarum felicius, quam adhuc factum est, conficiamus.

Annatae honorarium sunt.

(f) Generis loco honorarium dixi, neque sine causa, quam uelbitur VIPIANVS L. pr. ff. si mensor fals. modum dixerit ubi inquit: non crediderunt ueteres inter talem personam (pontificem Roman. & sacrum antisti-

antistitem) locationem, & conductionem esse: sed magis operam BENE-
 FICII loco praebere & id quod datur ei ad REMVNERANDVM dari &
 inde HONORARIVM adpellari. Mercedis enim vox quod turpelu-
 crum sapere; rem vulgari commercio immiscere; pretium quoque ad-
 aequare beneficio uideatur, instruto minus congruebat. Quemad-
 modum igitur honoraria acceperunt iure Romano aduocati l. 38. ff. loc.
 conducti: professores l. 1. ff. de extraordin. cognitionib. publici rerum
 administri l. 1. ff. si mensor fals. modum. certo casu iudices l. 16. ff. de mu-
 nerib. & honorib. patroni a clientibus: ira pontifex quoque eadem ac-
 cepit ab antistitibus ecclesiarum. Neque tamen est, quod opponas ho-
 norarium accipi quidem honeste, inhoneste tamen peti l. 1. §. 5. ff. de
 extr. cognitionib. adeo, ut TULLIVS in Pisonem p. 98. arguat: qui mo-
 dus tibi fuit HONORARIUS? si quidem potest ui & metu extortum hono-
 rarium nominari. Hoc enim minus forte responderet & moribus curiae
 Romanae, quae tantopere annatas urget definitque & nostro, quod
 respondemus iuri, pro expetendis annatis. Verum honoraria quo-
 que legibus Romanis, nulla dedecoris nota definiri, exigi atque
 ingratos propterea in ius uocari potuisse, plura loca sunt, unde hoc
 clarissime patescit l. 38. ff. locat. conducti l. 3. C. de postul. Ipsi etiam
 Graeci mercedem, causae patronis datam, non tam *μισθωμα* quam,
 honestiori uerbo, *συννοσημον* adpellare maluerunt, quod legitur apud
 ARISTOPHANEM in *uespis*, *itropha*, ubi filius Bdelycleon parenti
 hoc genus uitae exprobrat v. 49. aut quemadmodum CYRILLVS in
 glossario circumferibit τὸ ἐπὶ *συννοσημον* διδόμενον. Alia loca FRES-
 NEVS habet. Sed ita uulgum hisce uocabulorum inuolueris ludimus
 & dum pecunia eum emungimus, gratis tamen largiti esse, dicimus
 magistri, doctores, praeceptores, ciuiles ac sacri antistites, cum op-
 probrio & iniuria maxima infelicis plebeculae. Scilicet res nostras
 inaeestimabiles dicimus, ut sine modo & mensura hoc titulo nummos
 corrodamus. In uernaacula dicimus: eine discretion; sey nichts ge-
 zwungenes; stehe im behoben. Hae artes apud Romanos in curiis re-
 gnarunt, quae in scholis, remlis & ecclesiis Christianis nunc domi-
 nantur. Utinam quae pretia constituta sunt operis medicorum & ad-
 uocatorum in bene ordinata republica: eadem etiam definirentur in
 Reichen. Kindauffen, Begrabnussen, lectionibus deren Professo-
 rum. Theologi, qui Simoniacum id habent, nenias gunt. Tunc
 enim Simonem magum in uerbo peccasse existimas, quod mercedem ob-
 tulerit

honoraria
 an expeti
 possint?

Fres, quae
 hic lateat?

ni (g) a sacris antistitibus (h) exsoluendum largito-

Notatus
auctor LL.
anonym.

tulerit pro uiribus sacri spiritus. Ergo immunem a crimine haberes, si Petro porrexisset *honorarium*. O ludibria, o nugas! Non formulis gaudet Deus, sed ab hac labe integra mente. Ceterum anonymus AVCTOR *obseruation. LL. p. 97.* interpretationem habet a nostra paulo diuersam: *annata*, inquit, *unius anni fructus, uel igitur ecclesiasticum, iura pontificum*. Sed *istud* nec uerum semper nec de natura rei esse uiderur, *illud* uero rigidum nimis ac durum; *hoc* & longius petitum & soli pontifici tributum, quod tamen aliis etiam competit largitoribus sacrorum, quae dicunt, beneficiorum.

Quare annatae soluantur ex redditibus?

(g) Multum sane imo plurimum interesse uidebatur, annatas ex redditibus persolui bonorum ecclesiae. Primo enim onus hoc creditum fuit, non tam sacri antistitis esse, ut muneris causa is pecuniam daret, quam praediorum aut reddituum, rerum scilicet uulgari commercio non exemtarum. Ut adeo non persona clerici, uerum res obligata esse, censeretur. Deinde uera census impositio haec non fuerat, sed detentio solum aut defalcatio partis salarii, quod patroni liberalitate clerico obuenerit. Eadem ratione, qua tributa uirium aut per capita, quod aiunt numerata rerum administris non tenent, sed eorum tantum salaria. Ut non iniquum esse, existimem, si hoc casu annuis quoque clericorum salariis portio defecerit, quod exemptione eorum onus accrescat reipublicae, in qua uiuunt uiduae, orphani, homines pauperrimae fortis. Post cum bona ecclesiis obuenerint largitione hominum secularium, hi meliori conditione illa dare non potuerunt, quam ipsi possederant. Sed lex uere communis est, nouum fundi possessorem, auspicii loco, aliquam summam numerare principi aut patrono, die Lehenwahre, laudemium, Kauffschofs uel simile quid. Eadem, me auctore, ratio annatarum. Demum, ne annatarum nimietate peccetur, proprio earum ad redditus primi anni facta, quos superare non poterant *Novella 123. c. 16.* Hoc igitur cum summa ratione constitutum esse, pateat, illi pontifices imprudenter fecisse uidentur, qui annatas actione personali a clericis extorserunt, ut ab his ante soluerentur, quam sacri muneris partes illi caperent. Imo cum modica principio summa esset annatarum, quae uix alteram partem exhauriebat annorum reddituum: post ea uigari coepit ad gentium inuidiam uniuersarum. Sed plura de his scribentur inferius.

tori (i) beneficiorum ecclesiae (l). Aliquando ^{QVIN-} ^{TANAE} ^{quod ur-} ^{bum?} etiam *quintanae* (m) uel *quindennia* audiunt, si ab

(h) Principio solos episcopos annatae renuerunt; post omnes A quibus
clericos alios, quorum annui reditus uiginti quatuor aureos (*ducatos*) soluuntur.
superarunt *cap. 2. § 7. septimo Decret.* Imo omnes usufructuarios
bonorum ecclesiae in *monasteriis, hospitalibus* utriusque *sexus abbatibus:*
pastores quoque & officia curata hoc censu onerat *cap. 7. libri eiusdem.*
Quamuis, ut uerum fatear, in matriculis annatarum minoris sortis
beneficia non adnotata esse, reperiantur. Forte ne classes nimium ex-
crescerent, aut quod operosum nimis foret, reditus singulorum habe-
re in numerato. Inde huius generis beneficiarios camerae Pontificis
praefecti urserunt, ut fidem suam iureiurando adstringerent, in defi-
nienda summa annuorum reddituum.

(i) Pontifex sibi annatas arrogat, propter *uniuersale dominium*, Cui soluen-
dum habeat in omnes ecclesias. Alibi ad onera prouocat regendi dae anna-
uniuersim ceteris christianorum, quibus aequissimum sit, ut commoda taet?
quoque annatarum respondeant. Eoque magis, quod pontificis or-
dinarii reditus non sufficiant ad alendos curiae Romanae ministros.
Plurimi causam annatarum in largitione beneficii ecclesiastici repo-
nunt. Quo iure Angliae quoque reges aliique usi sunt, quibus & non
calculum addimus: inferius haec de re acturi ex instituro.

(l) Non enim muneris causa: sed reddituum ergo annatae soluen-
tur. Inde grauitur obiurgat pontifex camerae praefectos, quod anna-
tas illis quoque extorsissent, quorum reditus minutissimi fuerint uix octo natae?
aureis maiores. Olim itaque, cum clerici gratis munere suo defunge-
rentur deque suo patrimonio uiuerent, si aliquid habuerint, sin mi-
nus, necessaria tantum ecclesiae beneficio illi caperent ad uictum & cul-
tum, nulla fuerat ratio annatarum. Ante etiam uerbum hoc Romae au-
ditum non est, quam pontifex iura beneficiorum ecclesiae de manibus
Caesarum extorsisset. Quae omnia eo faciunt, ut constet, non aliam
annatarum causam fuisse, quam reditus bonorum ecclesiae. Qua de
re suo loco.

(m) Ita legitur in *decreto Caesaris de curia Romana an. 1641. apud Quintanae.*
LONDORPIVM *rom. V. p. 165. his uerbis: Dasi die curia Romana*
sch

ab ecclesiastico munere aliquis se abdicauerit, neque id morte fuerit uacuefactum.

ORIGI-
NES anna-
tarum.

§. III. Principio ANNATARVM ORIGI-
NES indagandae (a), unde controuersiae mo-
menta pendunt grauisissima (b). Ita enim fa-
cilius

*sich neuerlichst angemasset non denen nicht allein in Kayserlichen Erblan-
den: sondern auch im H. Reich gelegenen geistlichen beneficiis die AN-
NATEN oder QVINDENNIA zu fordern* Occurrit etiam QVINDENNIAE uerbum cap. 4. §. 7. in sept. Decret. de annatis Interpretem eius agat Flaminius PARISIVS lib. IV. de resignat. benefic. q. 10. n. 5. p. 16. Beneficia unita seu incorporata collegio, capitulo seu conuentui aut in illorum sauorem cessa seu resignata non uocant amplius. Ne igitur fraudetur cancellaria, introductus fuit stylus in cancellaria, quod, lapsis quindecim annis a tempore unionis seu resignationis huiusmodi factae soluaturs demum annata talis beneficii sic uniti uel cessi §. adpellantur QVINDENNIA (quindennia) quia per decursum quindecim annorum noua solutio fieri debet.

annatar.
nox in am-
pliori si-
gnificatu.

(a) Sumere liceat uocabulum annatarum uniuersim. Quo sensu honorarium notat, a sacris antistitibus exsoluendum largitiuibus beneficiorum ecclesiae, ex redditibus primi anni. Quod si enim ad sacrum munus; non simul ad reditus ex isto munere uenisset antistes, nunquam huius sparae candidato hoc tributi genus impositum fuisset. Inde redditibus sacri patrimonii ita adhaerent annatae, ut eis quasi agnatae esse uideantur. Nenas autem agit TEXTOR. iur. publici tit. XI. n. 156. si hanc ueram crediderit annatarum etymologiam. Clara enim sunt, quae ea de re scripsimus §. 1. lit. a. Neque actatis nos poenitet, quam huic uerbo dedimus §. I. lit. d. quod etiam LAVNOIS suo calculo adprobat in libro de ueneranda traditione circo Simoniam Obseru. XII. p. 312. ubi ait: annatae nomen est, annos abhinc plus minus trecentos factum. Scripsit enim auctor an. c. 10100 LXXV.

Scriptores
de iure an-
natarum.

(b) Ante enim, quam hoc fiat, nescire te credas, quid scribas, quid dispures. Ex instituto pro annatis libros ediderunt Ferdinandus CORDVBENSIS; Thomas CAMPEGIVS; Iohannes AZORIVS;

cilius constabit, quo iure hoc tributi genus im- Cur nulla earum ue- stigia in pri- mor diis ec- clesiae?
 peratum: qua causa solutum sit (c). Ultima
 tempora ad hoc argumentum nullam spem ad-
 ferunt, non tam, quod opes non habuerit ec-
 clesia (d): quam quod sacerdotum munus gra-
 tuitum

RIVS; *Prosper* FAGNANVS; *Natalis* ALEXANDER: sed
 neque minori adparatu eas improbarunt *Carolus* MOLINAEVS;
Marcus Antonius de DOMINIS; *Nicolaus* CLEMANGIVS, dum
 modo ille uerus libri auctor est; inter ipsos Pontificios *Iohannes*
 LAVNOIYS. Taceo CONSTANTIENSI & BASILEENSI concilii
 ea causa praesentes doctores, qui in utramque partem hoc argu-
 mentum disputarunt. HARDVS Constantientes testes collegit in lu-
 cemque produxit: cuius industriam pariter expectant Basileenses. Id Desideria- rum uolu- minum.
 uellem, in illis argumenti quoque civilis documenta extare, cum o-
 perae nostri in ecclesiasticis causis tantum subsistant. Plura hic in
 aegre custodiuntur, quae prodere non licet. Post tot iuris anna-
 tarum doctores superfluum esse, dices, prouinciam sumere, ab aliis
 iam occupatam. Verum quid desit supra laudatis scriptoribus; quid
 ab illis recte sentiat, quid fecus; quam diuersi limites eorum a no-
 stris, intelligent rerum periti.

(c) Quod inter desideria illorum habeo, quos proxime lauda- Lex mihi
 ui: id mihi omni opera erit cauendum. Primo controuersiae ortus scripta in
 ante quaerendi successusque, quam iura ipsius argumenti responde- lucubra- tione opu- sculi.
 antur. Deinde ad ueritatem singula exigenda: non ad sensus prin-
 cipis aut cleri. Tum, quae commixta ab aliis sunt, illa seingan-
 tur. Ad extremum Germanici imperii ratio habeatur & publicarum
 sanctionum.

(d) Principio apud homines christianos bonorum omnium com- Prima ec- clesia an- opulenta?
 munitio fuit. Piscus ergo ecclesiae tantum diues, singuli christiani o-
 mni opum possessione destituti. Communione bonorum sublata, in
 eius locum largitione successerunt, tanta liberalitate, dum pii coe-
 tus cogenter, factae, ut satis essent ad ecclesiae subleuandum egesta-
 tem. Immobilia redimi bona tum uix poterant: quod iura collegii
 aut

tuitum esset, instar tutelae apud Romanos (e). Bona tum ecclesiae pauperum fuerant patrimonia. Si aliquid sacerdoti inde erogatum est ad uictum & cultum; paupertatis causa id factum, non muneris ergo, operarum aut doctrinae (f). Antistes, qui bona ipse habuit, de suo

aut uniuersitatis sacra nondum nacta essent christianorum. Conferantur, quae dicta sunt *de ualentinianis emeritorum*. §. XV. lit. a. p. 103.

Sacerdotibus an ullum salaria?

(e) Optime forsitan consultum fuisset religioni Christianorum, si, quod Romani in ciuili republica de tutelis imperarunt: id ipsi in sacris coetibus & sacerdotiis quoque instituisent. Tutor enim munus suum gratis obiit pietate ductus, non lucri cupidine l. 38. *sub fin. ff. de negot. gest.* Poterat non minori ratione, prouincia sacerdotis exornari sine ullo honorario & mercede. Non dubito, quin omnino tempore reperi fuissent, qui, reiecta praemii aut salarii spe, acerrimam mortalium salutem procurauissent, amore hominum & diuinae studio gloriae uice excitati. Proh! Deum immortalem, si in hac facie perseverassent sacerdotia, non tot maculae notassent ecclesiam. Nulla auaritia fuisset uel patroni electoris, uel sacri muneris candidati: nulla, uno uerbo, simonia. Quis enim paupertatem uel in pretio posuisset, uel redemisset opibus. Luxuria nulla regnasset, quae marcer sine peculio. Ambitio, si animum alicuius inuassisset, uires tamen suas exercere non potuisset, nisi in religionis nimietate: non in uictu lauto; non in uestium uel atrii splendore; non in ornamentis aedium; non in adparatu comitatus. O ecclesiam fortunatam! o ipsos felices sacerdotes! Illam dico, quae hoc rerum statu tot causeret cleri deonestamenta: hos uero, quod pectora eorum blandae mortalium illecebrae non irretiuissent.

Cur olim sacerdotes a collectis immunes?

(f) In prouerbio iuit apud ecclesiasticos scriptores: *elemosyna non potest elemosynari*. WILHELM. WATS in *additam ad M. ath. Paris* p. 1042. Quod mihi optima ratione factum esse uiderur. Quoniam pauperes nihil in republica acquirere possunt, officia autem Christianorum coetuum sunt, suis opibus subleuare ceterorum egestatem.

statem. Fieret igitur, si *elemosynae elemosynarentur*, liceat sermone uti pristini acui, ut respublica aut una manu largiretur, altera uero, quod largita esset, iterum eriperet: aut nihil plane ageret. Fisco enim elemosynarum exhausto, ad nouas erogationes illa iterum erit deuincta. Quemadmodum igitur pauperes aii: ita sacerdotes quoque elemosynarii ab omnibus collectarum, angariarum publicisque oneribus aliis fuere immunes. Et hoc casu amplissimam interpretationem *l. omnes 33. §. 7. priuilegiis C. de episcop.* clericis non inuideo. Lex enim *5. placet C. de SS. eccles. sordidorum tantum munerum fece praedia uxari prohibet usibus coelestium secretorum dedicata.* Verum enim uero, cum hodie clericorum alii stipendiis iatis opimis uiuant; alii usufructuarii foecundissimorum praediorum sint; deinde sibi acquirant suisque non ecclesiae aut pauperibus: non uideo, quod paria habeant cum ciuilibus in republica ministris commoda, cur non onera quoque cum his eadem sentire debeant, cuncta scilicet genera tributorum. Idem de liberis & uiduis sacri quondam antistitis iudicium erit ferendum. Cum enim ad alimenta eorum pariter familias clericus & ipse obligatus sit, gratuiti autem sacerdotum nulla lucra essent: pari quoque iure illi uixerunt de elemosynis. Hodie alia iterum ratio, ubi uiduae clericum iure *weil sie eine priesterwitwe*, sed paupertatis causa debentur. Quod si itaque uiduae sint, una laici, *eines schoeffers, einnehmers*, altera uero clericum non uideo, si eadem illae paupertate premantur, cur haec praeter aliam in egestate sit subleuanda. Idem dicendum, quoties duo filii, quorum unus clericum, alter laicum parentem habet, munera petunt ad studia bonarum artium. Sed tamen consuetudo ueteris ecclesiae hodieque regnat, ut illum huic praelarum ueliat hoc tantum argumento: *es waeren priesters kinder.* Ceterum non ego e numero illorum sum, qui hierarchiam Waldensium aut Anabaptistarum reipublice uelim commendatam, quamuis CARPZOVII argumenta *lib. 1. tit. 7. definit. 96. §. 96. in resp.* parum roboris habeant, quod ipse opima nostrorum salaria & sporulas ausdem beichtstuel, traungen ceteraque tueri uelit exemplis sacerdotum apud Aegyptios, paganos aut Iudaeos. Primo enim christianorum doctorum haec a paganis diuersitas, quod hi, sermone sacri edicis, uentrem pascant: illi uero, quae gratis acceperunt, gratis impertiantur. Deinde noui

uiduae eorum uixerint elemosynis?

Quo iure salaria clericorum tuentur Carpzouius?

suo uixit neque ullis impensis oneravit ecclesiam (g).

Quare post
demum sa-
laria consti-
tuta cleri-
cis?

§. IV. Migrarunt hunc morem christiani, siue sacerdotum (h) siue coetuum (i), siue exem-
plo-

alia longe *incomposita*, quam ueteris testamenti. Quae omnia cum doctores confundant, fieri non potuit, ut in quaestione, utrum clerici uel sui causa uel etiam bonorum a tributis uel ordinariis reipublicae uel necessitate urgente extra ordinem imperatis sint immunes. PARLADORIVS *quotid. different. IX. §. 4. a. 7. 8.* magno numero pro utraque parte laudat auctores, adeo uero, ita enim loquitur, *difficiles & perplexos ea in re, quales Caspiae portas esse memorant cosmographi.* Ego, si quid definirem, inter faciem ecclesiae pristinae & hodiernam distinguerem. Ibi me affirmantem haberes: non hic.

Clerici cur
olim etiam
opifices?

(g) Non satis olim erat, antistitem ecclesiam non onerare impensis, si proprium illi patrimonium: uerum, quoties a diuini muneris ipsi otium fuerat, operas quoque suas locauit aliis, ut ex illarum uiueret mercede. Exempla uirorum *θεοπνεύτων*, aliorumque doctorum laudare, inutile esset, cum ante nos quidem hanc spartam occupauerint scriptores, memorati in *dissert. de iure ualetudinarii §. XV. lit. a. p. 103. 104.* At uero in moribus hodiernis iterum desidero: quod indignum esse, credant munere sacerdotis, operarium agere accepta mercede: uti arare agrum; metere fruges falcibus ferri culicatis; legere spicam; cereuisiam coquere & quae sunt generis eiusdem. Ego ab omni crimine absoluo clericum opificem, dummodo otium ei sit: imo conscientiae eius exemplum Paulinum propono, si muneris tantu reditus non sint, qui sibi suisque ad uictum & cultum sufficient.

Diversa ho-
die facies
sacerdotii.

(h) Actum agerem, enumerando commutatos post unum & alterum seculum rationes sacerdotum. Quondam ad hoc munus uocati sunt homines infimae sortis ex plebe: mox, paganorum exemplo, sacerdotia sibi adseruere familiae nobiles. Imo, quod mireris, in legem iuit apud Germanos, episcopum & sacri, si dicere fas est, collegii assessorem non eligi, nisi gentilitiae uirum dignitatis. Ita scilicet

scilicet in transversum egit arrogantia clericos; ut consilarii regis ac imperatoris e ciuico ordine non raro eligantur: otio autem turgidi canonici locum nemo exinde queat subire. Imo, quod mireris, imagines quoque maiorum magna sollicitudine numerant. Vna enim in atrio lacuna fortunas hic perdit redditque diuinae spartae inhabilem. Quasi non eandem gulam, uentrem, stomachum, in his sacri otii fructus latent, omnes circumferremus mortales. Scilicet solos natalium aestimant gradus; non doctrinae, non uirtutis aut probitatis. Bilem scribenti mouet canonici Colonienfis oratio, qua principes quondam Boicos *ineligibiles* dixit *ad canonicatus*, utor sermone ecclesiae, quod matre Polona editi essent in purpuram, quod negare non poterat, regalem, non tamen Germanicae nobilitatis. Bone Deus! quem factum spirant elemosynae Germanorum. Huic tumido hominum generi quis negaret salaria? Deinde olim uita proba fecit sacerdotem: non sophisticae artes, post uero litterarum adparatu opus esse credebatur, ad prouinciam sacerdotii exornandam. Eorum igitur, qui tot nummos in Academiis perdiderant sacro isto triennio, uacua aeris crumena dictum interpellauit, *gratis accipi*: atque idem ab ista obligatione absoluit, *gratis reddo*. Praeterea olim non tot inter pastores honoris gradus fuere, quibus pro gregum diuersitate unus se alteri anteferebat. Quod cum semel factum fuisset, fieri non potuit, quin ambitio auaritiam pareret, haec luera salariorum. Tandem suo prorfus sine excidit clericatus. Rem, paganorum uirtutibus ignotam, uerbis sacri codicis enarrabo. Olim clericorum sparta erat sui ipsius neglectus (abnegationem sui dicunt): uita segrex: opprobria deinde & iniurias aliorum ferre oportuerat: spergere item fortunas, opes, honores, ne uirtuti obessent: summam cum reliquis mortalibus nullo tempore conuenire, perpetua illis bella facere, conficere nunquam. Quid uero moribus hodiernis, ubi sacerdotem coniuuam aut comitem a reliquis hominibus non dignoueris, nisi signiferum uideas crucis aut tinctum pallii & uestimenti. Atque his iterum moribus colendis opus esse uidebatur grandi salario.

(i) Et uos laici in iudicium hic estis uocandi. Nam tenaces *Sacrae concionis hodie corruptela.* manus uestras accusant, qui clericis constituere salaria, ecclesiis autem sacrorum patrimonium. Vestra solum culpa communio bonorum, uinculum illud amoris ac fidei Christianorum, sublata est. Exinde cum

plorum causa, quae ab aliarum gentium sacris
repetiere (1). Sacerdotibus enim salaria con-
stituta

largitiones uestrae tenues essent; cum sacerdotem facinora uestra increpantem, eleemosynis parcius erogatis, in fame ac siti relinquere-
tis; uestris imo largitionibus linguas cohiberetis studiaque aliorum:
consultum magis ecclesiae uidebatur, clericos non uestra gratia uiue-
re, sed sacro frui patrimonio.

Ecclesiam
diuitias
numini de-
beat irato?

(1) Quoties lego, toties miror argumenta nostrorum, quibus illi
fortem christiani sacerdotii optime sibi rueri uidentur, exemplis paga-
norum. Hoc scilicet filo utuntur ratiocinii. Bardi Germanorum,
Druidae Celtarum, Graecorum oracula, Indorum, Braehmanes, Aegy-
ptiorum sacrificuli, augures Romanorum muneris sui ditissimam mer-
cedem habuere, quamuis uenias agerent uerderentque nugas suis:
quid ergo nefas erit, pastores christiani gregis optima honoraria capere
pro momentis aeternae ueritatis. Hanc sane consecutionem ex anti-
quitate magno studio excolunt theologi nostrates & cum *Cayrouis*
nostri exscribunt iureconsulti. Idem mihi uideretur rei huius firma-
mentum, quam illud Israelitarum regem perentium, ut similem ha-
berent rempublicam paganis. Ut enim Israelitae a ceteris gentibus in
eo seiungi ac internosci debuerant, quod populum sine rege uerentur
regerentque, diuino tantum auxilio usi: ita Christianorum sacer-
dotia a mystis aliorum in hoc ipso fuerant dignoscendi, quod mundi
diuitias spernerent, quod operas locarent sine mercede, quod sua non
quaerent, quod uentrem non pascere, neque gregi sumtuosi essent
pastores. Quemadmodum uero ideo nihil abstinerunt Iudaei ab im-
portunis precibus suis, ut Deus tandem, Samuele interprete, ipsis regem
appellaret cum indignatione: ita noui foederis sacerdotia, cum pau-
peritas indigna uideretur clericis, ad illos opulentiae gradus euecta sunt,
ut iam nunc omnium paganorum diuitis queant anteferri. Quis e-
nim paganum sacerdotem audit territorii dominum, qui exercitum suis
impentis instruxerit uiginti millium armatorum. Num florentissimus
hic rerum status inter beneficia Dei: an uero irati potius numinis poe-
nas haberi debeat, prudentiores sentient. In uulgi sermonem iuit:
*pietas ecclesiae diuitias peperit; sed filia deuorauit matrem. Olim ligna
uasa,*

stituta sunt, quae muneris dignitati & amplitudini responderent (m).

§. V. Hoc semen dixeris, quod multos ecclesiae intulit abortus. Inde non expectata, ^{Inde mer- carius sacer- dotiorum & causae annatarum.} sed ambitu petita sacerdotia (n): inde eorum,

uasa aurei sacerdotes; hodie Pythagorica uerior metamorphosis. Ceterum id dicere uolo, exempla paganorum audaciam animis & manibus sacerdotum addidisse, ut lautius uiuendo elemosynas inuaderent & pauperum patrimonia degluberent deglutirentque. Quae sacrilegia ut cessarent, quadripartita diuisio constituta & ita sacerdotiis adsignata salaria. Conferantur, quae *de iure ualeudinarii* dicta sunt, §. XV. lit. a.

p. 104.

(m) Olim enim sacerdotem alium alio maiorem dignitatem exigere, improbum erat. Paupertas, ignobilitas, humilitasque, uirtutes christianis commendatae, quas in uitiorum classe numerauerant pagani, consistere non poterant, cum quaestionibus de iure *proedicias*. ^{Cur olim nulla inter sacerdotes praecedentia?} Scio argumenta *episcopalium*: sed neque ignoro, quae his respondere *presbyteriani*. Seruatoris uox erat, nolite audire *magistri*: sed ratio decidendi seruatoris, quia is uobis ego sum. Viderunt magistrum suum apostoli: senserunt eum discipuli eorum. Qui uiuus oculum & aures docuit: ille animos agitauit mortuus S. Sp. Hodie quid? Nihil definio. Id scio, qui Christi uerbum salarii causa in ore habet, ei opus esse episcopo: huic honoris titulo & quodam opum apparatu.

(n) Quod in *tutelis principum* contingit, ut, quod priuati fugimus & deprecamur, illi magno studio, quandoque armis ac bellis arripiant sibi que uindiceant: idem hodie sacerdotiis uidemus euenire, dotii? ^{Unde ambitus sacer-} Olim legibus opus fuerat de non declinando munere sacerdotii, quis enim grauissimum onus ambiuerit, gratis sustinendum? ex quo uero sacrae sparae inuidendi reditus constituti sunt, habendi cupido animos inuasit candidatorum. Qui mores occasione dederunt sanctionibus ecclesiasticis aduersus clericorum ambitum & quam dixerit simoniam. His constitutionibus hodie est opus, non uero illis, ubi innoter centum candidatos, uno abnuente, alter non deest. Miror itaque

rum, qui illa conferrent, aemulationes diffidia, quaestus (o). Tria hominum genera in hanc arenam iuerunt, quoties constituendus fuerat sacerdos. Dominus aut princeps sacri praedii

que theologos tanta sollicitudine quaestionem hodieque tractare, *an salua conscientia declinari queat prouincia sacerdotis?* Biennio abhinc purpuram electoris Romani, a Clemente XI. oblatam recusauit antistes, non sine indignatione & curiae Romanae & futurorum, quos habere debuerat, collegarum. Quis uero artes nouit, quae latent sub hoc tegumento? Cessat quoque hodie illa fere doctrina: *quo iure gregem mutet pastor?* Olim gravis erat mutatio, maior scilicet labor in grege ignoto, eadem uero utrinque, id est nulla, eius remuneratio: hodie uero illa plerumque lucratiua est. Miror ludibriis illiud ecclesiae, *an uocatio diuina sit?* Si enim nutus tantum diuinos sequi uolunt clerici: cur de salario; de titulis; de honore nouae spartae tam sollicita illis inuestigatio. Aut cur inaudium est, maioris salarii prouincia relicta, ad eam, quae minoris sit, transitum fieri. Ex salarii potius ratione munus aestimari & uni alterum praeferrī, illud ostendit, quod, a maiori ad minus promoueri, crimen luat, inde nomen *den panitenz psaryen*. Ceterum illa etiam causa ambitus est, quod theologia nunc in formam artis iuerit, quae magnis impensis addiscitur doceturque in academiis. Eam igitur edoctus aliarum operarum ignarus est, unde merces expectanda. Fame itaque is periret inter tor candidatos, nisi & ipse spartam ritu uetrum ambiret, quod si hoc legem uiolat, uiolat eam necessitas.

(o) Quemadmodum enim in Gallia & alibi locorum ciuilia reipublicae munera uenalia sunt, emtores tamen uolunt merentes: sic ex quo tempore sacra sparta reditibus est aucta, nihil turpe uisum est, idem onus imponi illius candidatis. Quod olim fieri non potuit. Emtorem enim officia non habuissent, gratis sustinenda. Infaulturn mangones: sardos dixisse uenales. Hodie uero multis in commercio habentur sacerdotia. Man bringt das ius patronatus in anschlag der guter. Der neue candidatus muß um diese braut offers sieben jahre

Venalia
unde sacer-
dotia?

dii (p): eius deinde procurator, quem aduocatum dixere (q): tum clerici, qui diuinitatem muneris

iahe des patroni kinder informiren. Die koechin heurathen. Sunt theologi & iureconfulti, qui consuetudines Pomeraniae tuentur: *da der neue prediger des verstorbenen wittwe oder tochter heurathen mus.* Qui si recte philosophantur: absoluentur certe mercatores sacri muneris. Quis enim onus hoc, ad sponsam cogi, non redimeret grandi summa pecuniae.

(p) Quondam in principis manu sacerdotia. Inde a principe populus ac clerus facultatem perunt hodieque, eligendi sacerdotem. Cuius iuris exemplum illustre habes in ducibus Pomeraniae apud *Modesst. PISTORIS uol. 2. conf. 45. n. 90.* Electus deinde ab eodem iterum confirmandus fuerat. Sequebatur introductio, nonnunquam inuestitura, per eundem eroganda. Territorii itaque dominus occasionem habuit, pro triplici officio tergemina a nouo antistite expectare remunerationem. Primum ac alterum non probo: sed ultimum leges imperii tuentur. Sacri enim antistites imperatori altera fere parte maius honorarium hodieque debent, quam principes laici. *Artic. V. Instrum. Pac. Onabr. §. 21. ultra taxae ordinariae summam insuper eiusdem dimidium pro infundatione soluant praelati.*

Quid iuris
principi in
sacerdotio?

(q) Post illa, quae Hoepking & qui huius uitulo saepe arauit *Magerus* & auctor *actorum Lindanienfium* tanto adparatu conegesserunt, breuiter dico: sub eodem *aduocati* nomine diuersissimos latere significatos. Nam uel illi uices tantum imperatoris agunt uel domini territorii tantum uel sacri tantum antistitis uel unius & alterius uel omnium trium simul. Inde uni plus iuris, alteri minus aut nullum est in sacri muneris largitione. Magdeburgicus aduocatus, quem *Burggrauium* dixere, ab archiepiscopo constitutus, eius tantum uices egit. Nihil ergo iuris eidem in noui praesulis electione. Contra *Quedlenburgensem* aduocatum primum ipse nominauit imperator idque non tantum qua imperator, sed qua dux territorii Saxonici & conditor abbatiae; ut adeo istius uices utriusque sustinuisse uideatur. Deinde idem Caesar posteris ita prospexit, ut, quam diu penes illos imperium esset, tam diu sub imperatorum potestate, id est *iurisdictione & tutela abbatia* perflitteret: *si auctoritatem*, uerba Caesaris sunt, *alter* (alius extra meam gentem) *et populo eligatur*

Quid aduocato dem
stiffis vogt
iuris in
praesulis
electione?

Speciatim
in abbatia
Quedlen-
burgensi.

*tur rex (quis iam dicit sanguinis iure successisse Ottones) ipse suam regalem teneat potestatem sicut in ceteris (nam omnes praelaturae, muneris intuitu quondam sub imperatore) Nostrae namque (ex aduerso non muneris, sed territorii causa) cognationis, qui potentissimus sit, aduocatus habeatur & loci praedicti (scilicet territorii) & eiusdem ceternae (sacri nempe collegii). Pater exinde, aduocatum non pendere ab abbatibus: non huius, sed domini territorialis uices eum gerere: adeoque potestatiua (lege uim uocis apud FRESNEVM) iurisdictione eum gaudere, quae a Caesaribus in ipsum fuit translata. Quid? quod aduocati Otto & Henricus, conditores patroni fuerint abbatiae. Hoc enim casu *synonyma credit, aduocatus monasterii & eius patronus FRESNEVS.* Quod si uerum est, idem ius ad posteros & qui in aduocatia successere, fuit translatum. Quo certe clarum est, sine *consensu huius generis aduocatorum* fieri non posse praesulis electionem. Qui tantum abest, ut superfluum sit, ut potius & ratio uelit, & exempla comprobent, aduocatos hac cauta electi ones sacri collegii initas fecisse. Qui ius dat, ille etiam dat remedia iuris. *Frustra autem consensus requireretur aduocati in electione nisi electionem factam ex rationabili causa impedire posset*, inquit in hoc argumento SCHVRPFIVS *cent. 1. consil. 72. n. 18. 20.* Firmat itaque hunc iuris ordinem numerus aduocatorum, qui electioni omni fere tempore in imperio quoties capitulum uel petere neglexit consensum uel petitum parui habuit, obuiam iuere. Recensent eius generis aduocatos CRVSIVS in *anal. Suen. uol. 1. Part. 2. lib. 11. c. 13. p. 483.* BESÖLDVS, iurium aduocatae alias cenfor iniquissimus, in *diplomatib. monaster. p. 268.* Discrepante etiam capitulo, quod ex iisdem intelligitur, aduocatus officio suo defunctus est, ut uel componeret disidentes uel ipse eligeret, iure ad se deuoluto MAGERVS *de aduoc. c. 11. p. 514. n. 17.* Quid? quod nulli contractui fidem suam adstringere quondam potuerit abbatissa, nisi suo ei adfuerit consensu aduocatus. VADIANVS *de monaster. Germ. part. 1. p. 22. n. 2.* Taceo alienationes, etiam indirectas, quibus demum robur accessit consentiente aduocato, HEIDER in *actis Lindau. p. 872.* Tandem si iura exterorum cum nostris conferre liceat, aduocati auget etiam partes, quod abbatiae uacantis moderatio ad ipsum in aliis regnis perfinuerit cum retribibus ALTESERRA *de duc. & comit. cap. 8. p. 46.* Imo ius praesentandi is habuerit in locis a SPEELMANNO *p. 20. allegatis.* Pro tot igitur generibus officiorum aduocatos a nouis praesulibus honoraria postulasse, intelligere licet ex prohibitione legis ideo factae de qua Iohan. MORINVS *de sacris ordination. P. III. exercit. 16. c. 8. p. 308.**

neris largirentur (r). Singula haec barbari sensus uocabulis distincta sunt. Hoc enim uolunt illa

(r) Quondam principem, post eius nomine populum sacerdotes elegerit, comprobant plurimi auctores *de* DOMINIS; MARCA FLAZIUS; CONRINGIUS alii. Sed quaeſo! cur postea & in decretis & in decretalibus tantopere laici omnes prohibentur, ne uel eligerent ipsi uel electionibus adessent *can. 3. & 4. distinct. 63.* imo a laico facta electio ipſo iure irrita est *can. 7. dist. 63.* nulla in contrarium ualente consuetudine uel pactis, cum ipſo etiam capitulo initis *cap. 56. X. de elect. & elect. potest.* Anathema laicus, qui huic praecceptioni non obdierit *can. 1. dist. 63. & idololatriae habetur reus can. 12. & can. 16. c. 16. q. 7.* Huius instituti causas quamuis alii in eo quaerant, quod in electione apostolica auctoritate opus sit & dono probandi spiritus *can. 3. & 4. dist. 63. & sacramenti naturam habere electionem scribat GOLFREDVS abbas Vindocinensis de inuestitura episcop. p. 263. edit. Gold.* imo etiam turpem quaeſtum inueniunt alii, propter quem laici ex-ciderint facultate eligendi: mihi tamen alia etiam hic ratio subesse, uideretur, in eo ponenda, quod olim candidati sacerdotiorum fuerint milites, iudices, opifices, agricolae adeoque sutor sartorque tum sacerdos esse potuerit, non theologus, quod nomen fuit hominum eruditorum: postquam uero theologiae studium in quamdam professionem iuit, liceat uulgari sermone loqui, neque sacerdos fieret, nisi ad hoc munus in scholis sigillatim institutus, ut inter seculi portenta haberetur, wenn ein corporal um ejne pfarr anhalten, oder die bauren ihren amtmann auf der cancel antreffen solten, quod passim fiebat ab electoribus laicis, qui neque ab his moribus uoluerant desuesieri: consultissimum fuit, ut in conciliorum decretis homines laici omnes ab eligendi iure excluderentur. Non uero *electio* tantum penes clericos est: sed apud eosdem quoque *ordinatio*. Illa iura clericis iterum erepta uellem, praefertim in ecclesiis cathedralibus, ubi inuidenda sane auctoritas aliquot nobilium, canonicos dicunt, quod horum decreto obtrudatur principibus & electoribus imperii collega: non uero haec, cum ordinationis ritus & apostolorum exemplo tutus sit & perpetua ueteris ecclesiae consuetudine. Ex instituto *de sacris ordinationibus* uolumen conscripsit

Cor clerici tantum electio competat?

Cur ordinatio tantum?

illa praesentandi (r†) eligendi (s), confir-
mandi

Johannes MORINVS, antiquitatum christianarum callentissimus, qua tamen de re agetur inferius. Utriusque igitur officii causa clerici, ne laicis meliores essent, pecuniam extorserunt candidatis sacerdotum. Mendacissimum hoc casu proverbius est: *clericus clericum non decimat.*

Unde iura praesentandi? (r†) Nonora haec sunt, quam ut mea opus sit explicatione. Iuris huius una mihi causa se exhibet in patronis: altera in clericis. Illi indignum habuere sua largitione ecclesiae facta, si inuitis obruderetur sacerdos usufructuarius: hi tamen abire noluerant a dogmate, electionem non cadere in hominem laicum. Ut illi aliquid agere uiderentur, quae enim damna non fecissent clerici, si negatione huius iuris laicos a piis donationibus auocauissent: in has leges itum est, quas explicant omnes doctores.

Electio an discrepante capitulo deaolui possit ad imperatorem? (s) Memini, ex ordine dictor, nuper quaesitum esse, *an ad imperatorem deuoluatur electio, negligente aut inuicem discrepante capitulo?* Negatum hoc est. Quamuis enim post trimestere excidere soleat iure suo capitulum *cap. 41. X. de elect. & elect. pot.* ne, cadente pastore, antiquus hostis dominicum gregem dilaniet *can. 11. dist. 50.* Deinde quae ad tempus permisa sunt, post illud tempus censeantur prohibita *l. 11. ff. de legat. 2. & l. 40. ff. de contrab. emt.* Lapsus etiam mensium legalis, sit, qui capitulum excludat ipso iure *PANORMITANVS ad cap. 41. X. de elect.* Post qui patiarur tibi terminum, quo uti poterat, ille uideatur iuri suo renuciare *l. 7. C. de his, qui accusare non possunt & ibi BALDVS.* Tum clarum sit, elapso trimestri deuolutionis iure electionem ad superiorem, qui proxime praesit, pertinere *PAVRMEISTER de iuris lib. 1. c. 26. n. 17. p. 292.* Praeterea ad imperatorem, a quo electionis facultas capitulo obuenerit *FLACIUS in catal. test. uer. lib. 9. p. 996. MARCA de concordia sacerdotii & imp. lib. 8. c. 15. n. 6. 7.* illa, iure quodam postliminii, redire uideatur. Quod enim prohibitum est ad tempus, post illud tempus iterum censeatur esse permittum *l. 3. §. 3. ff. de legat. 3.* Porro neglecta per annum ad diem investitura, uafallus beneficio excidere soleat *2. F. 24. 40.* atque hoc ipsum congruat cum *Instr. pac. Os nab. art. 3. §. 50. & monast.*

§ 39. imo eadem poena praesulibus A. C. speciatim sit statuta *art. V. pac. Ofu. §. 21.* Ad extremum A. C. focii, cum papam iudicem non habeant, agnoscere Caesarem debeant etiam in causis ecclesiasticis DEKHERVS *in conf. forens. p. 1. c. 27. n. 43.* Tandem imperatori incumbat, discrepantibus cardinalibus, surrogare pontificem, quidni eodem etiam casu abbatem MVLZIVS *P. II. c. 32. n. 98.* Verum enimvero quoniam primo iura deuolutionis, trimestri spatio elapso, a capitulo ad episcopum; inde post hoc tempus ad archiepiscopum; ab hoc ad papam tantum solent deuenire *cap. 3. X. de supplenda neglig. praedator.* Deinde electio e genere eorum est; quae laicus nullo modo sustinere atque perficere queat, *uid. lit. p. §. IV. p. 20.* & minime omnium id possit in ecclesia collegata *cap. 51. X. de elect.* Tum exempla causae non profuit laicorum, quibus tribuitur electio IVO Carnotensis *de inuestit. episcop. p. 185.* TELLEZ *ad cap. 43. X. de elect.* illud potius hoc casu credendum est, ignorantia aevi uocabula praesentationis aut confirmationis cum electione commixta fuisse WALTRAMVS *de inuestit. episcop. p. 231.* GOLDASTVS *in notis ad Goffridum eiusdem argumenti scriptorem p. 261.* aut, conniuentia clericorum, laicos electiones usurpauisse GRETSEVS *contra Goldast. cap. 1. & contra repticam c. 2.* improba consuetudine & irrationabili, quae nullum ius facit *c. f. X. de consuet. can. mala consuet. dist. 8.* in hoc maxime negotio, ubi irrita facta est omnis contraria consuetudo *cap. 56. X. de elect.* atque his legibus nunc uiuit orbis Christianus DIANA *p. 10. tract. 1. resol. 5. & 6.* Post exemplis exempla opponi queunt inprimis Conradi II. Caesaris. Hunc enim capitulares, quod ipsi inter se contenerent nequirent, rogarant, ut suam interponeret auctoritatem daretque illis abbatem. Sed tantum abest, ut is falcem in messem alienam miserit, ut potius suum id non esse, dixerit *anonymo auctore teste Chronici CASSINENSIS lib. 2. c. 66. an. 1033.* interprete HOPPINO *lib. 1. monastici tit. 1. §. 8. p. 12.* Praeterea iura dioecese a a & papalia, cuius generis est deuolutio, *suspensa sunt art. V. §. 44. Instr. Osnab.* haudquaquam uero *translata* in imperatorem. Est enim contra naturam suspensi iuris, eo uti uelle MEVIUS *Part. 2. decis. 305. n. 11.* & distincta sunt iura suspendere & transferre. BVRSAIVS *conf. 392 n. 31.* Tantum abest, ut eo imperator uti possit, ut potius non solum iuri territoriali accreuerit *art. V. instr.*

P. §. 19. 48. *Art. VIII. §. 1.* verum etiam; si quid eius olim habuisset Caesari; ei nuntium non obsecris uerbis misisset pacificator. Praeter primarias enim preces & inuestituras nihil ei remansit in praefularibus A. C. *Artic. V. Instr. P. §. 18. 21.* Firmat enim regulam exceptio. Porro inhabiles ad eligendum sigillatim dicuntur haeretici LANCELLOTTVS *lib. 1. Instit. tit. 7. §. 7.* id est illi, qui fidei dogmata habent aduersa. Quo igitur iure excludimur euangelici ab electione praesulis catholici: eodem nos catholicos excludimus. Quis enim aspernabitur idem ius sibi dici, quod ipse aliis dixit *l. 1. ff. Quod quis iuris.* Neque etiam illud largimur uel Caesari uel camerae imperii, ut causae pontificis quondam iuris dictioni subiectae illuc transferantur MYNSINGER *cent. 1. obseru. 100.* GAILVS *lib. 1. obseru. 38. n. 1.* ex instituto Dn. BODEN *de illicita protestantibus proouocatione in causis ecclesiasticis §. 13. 16. 19.* Potius hoc casu euangelicorum principum quilibet papa est in suo territorio, id est, iudicem nullum habet plene uir illustris, Dn. STRYKIVS in peculiari opusculo *de iure papali principum euangelicorum.* Demum nihil inde damni uel Caesari uel imperio e praefulatum interregnis. Episcopum enim, sede uacante, capitulum praesentat, & quod debet, imperio soluit *Artic. V. Instr. P. §. 21.* Inde successio bonorum ecclesiae nunquam dicitur uacare etiam si moriatur praelatus SVRDVS *Consil. 183. n. 27.* KLOKIVS *uol. 2. Conf. 11. n. 10.* Demum poena in feudis statuta neglectui inuestiturarum dolum uult; deinde uasallum aut praesulem electum: utrumque uero dici non potest de capitulo *Artic. V. Instr. P. §. 21.* Ut taceam poenam istam intralimires Longobardiae uiguisse neque in Germania esse receptam STRVVIVS *iur. feud. c. 10. §. 9. n. 3.* & ante illum Hartm. PISTORIS *lib. 2. quaest. 18. n. 8.* Postremo etiam nihil noui est electionem praesulis in Germania absque ullo uel deuolutionis metu uel feloniae aliquot annos impune dilatam fuisse COTHMANNVS *uol. 3. resp. 10. n. 19.* Haec omnia eo faciunt, ut intelligamus, imperatori iura deuolutionis nulla ratione dari aut adferri posse discrepante electore capitulo. Quia in re prolixi fuimus, partim ne ideo iura annatarum sibi idem arroget, partim etiam, quod nullibi hanc quaestionem tractatam reperiamus.

(t) illud

mandi (t), inuestiendi (u), ordinandi
(x) iu-

(r) Illud ius domino territorii aut aduocato, idque uel supremo, Confir-
imperatorii scilicet uel inferiori, principi imperii uasallo relictum est. mandu iura
Partim quod penes illos quondam fuerit electio: partim etiam quod penes
eorum maxime interfit, ut dignum grex nanciscatur pastorem. Id quem?
uero ualde in hac doctrina cauendum est, ne *confirmandi* ritus cum
diuinis, quas uocant, *ordinationibus* uel etiam cum *inuestituris* con-
fundamus, quod tam in decretis, quam decretalibus passim reperit-
tur. *Confirmatio* enim nihil confert, sed quod collatum est, ratum
habet agnosciturque. *Ordinatione* autem ille character defertur, qui
sacerdotem a laico distinguit. *Inuestitura* nihil commune cum utro-
que habet, neque sacri muneris rationes attingit, sed ad praedia tan-
tum & fundos respicit, unde clerico redditus & salaria. Canonum
interpretes haec miscent, non quod ignorent omnes discrimen, sed
plerique dissimulent ueritatem, ut principibus, laudemia aliaque,
praediorum causa, exigentibus territorialia iniuciant simoniae. In-
de absurdissimae formulae: *anathema sit, qui clericus a laico petit in-
uestituram. Apostolica autoritate hic opus, non laicali principum fa-
uore & quae sunt generis eiusdem.* Haec omnia se recte habere pos-
sunt & secus, prout ea interpretem bonum aut malum nanciscun-
tur.

(u) Per *annulum & baculum* inauguratos fuisse sacros antistites, Inuestitu-
notissimum est. Causa rei paucissimis probe perspecta. Plerique ^{rae per ba-}
putant *baculum pastorium* hunc fuisse, muneris pastoralis insigne. ^{culum quod}
Ego, quin ita sentiam, mihi in memoriam reuoco, clientes olim ^{insigne?}
uel cespitem ex agro effosso uel etiam, quod plurimum contigit,
fronde siue uirga de arbore decerpta a domino feudi inaugurationem
fulcepisse. Quem ritum adduxit etiam MARCA *lib. VIII. c. 19. § 7.*
Ut adeo ad fundos quoque feudales uirgam siue baculum episcopi,
abbatis respexisse existimem, non ad sacri tantum muneris rationes.
Quid de *annulo*? Fateor, esse pulchram allegoriam nouo sacerdoti ^{quid annu-}
desponsam ecclesiam. Verum symbola rei contulit princeps, rem ^{lus?}
ipsam autem clericus consecrator. Ita enim, nisi mecum senseris,
signum non habebis feudorum, quae tamen detulit per inuestituram
imperator. Sed antiquiorem hunc ritum esse, constat, illo tem-
pore,

(x) iura, in uastis uoluminibus disputata. In hoc tamen, quorum studia rationesque diuersae fuerant, omnes, quod mireris, magno concentu conspirarunt: ut, cum triplici uia eundem esset ad sacram spartam (y), nemini haec pateret, nisi qui clausam auro refereret. Tria numina donis pacanda fuerant, si ouile sacrum introire uolueris absque interpellatione.

Quarum
rationes
prorsus di-
uerse sunt:
confusae a
doctoribus.

§. VI. Iura inferius respondebo. Id certum est, lucrum hoc omni fere tempore improbauisse doctores (z). Utinam uero diuersa faci-

pore, quo fundi & territoria clericis adsignati sunt? Fallacia haec plurimum interrogationum est: quae plerisque imponit doctoribus. Fundos regna demum christiana, imo antea uiri quidam probi, EVSEBIO teste *lib. II. c. 39. de uita constantini* agros adsignarunt quibusdam sacerdotiis: non uero territoria indeque pendentem iurisdictionem. Illud uero satis est ad sustinendam uirgam episcopalem.

Ordinandi
iura non
miscenda
cum inue-
sturis.

(x) Iuo CARNOTENSIS; WALTRAMVS; Goffridus VINDOCINENSIS, uerusti scriptores de inuestitura episcoporum tempore Henrici IV. perpetuo fere miscent inuestituras Caesarum cum sacris ordinationibus. Nos superius *lit. t. p. 24.* sententiam diximus, qui locus cum animaduersione, *lit. p. 19.* prodita, est conferendus.

Candida-
tis sacri mi-
nisterii cur
tot dii pa-
candi?

(y) Bone Deus! quot dii pacandi candidato sacerdotii. Tantis scilicet ambagibus opus fuerat, ut iura, quae laicis ui exorqueri non poterant, inanium specie relicta, subdole tamen manibus eorum re ipsa subtraherentur. Non itaque mirum uideri debet, per amplio rem orbem totque angustioribus uolui ducique fortunas clericorum, breuiori itinere deueniri ad amplissimam quamque spartam ciuilem, licet ecclesia in republica, non haec in illa esse, uideatur.

Cur simo-
niae signifi-
catus anti-

(z) Quemadmodum supra *p. 24.* diximus, ecclesiasticos doctores inuestiturarum & ordinationis munera, toto coelo diuersa, inui-

facinora illi separatim expendissent. Eodem enim cuncta momento aestimarunt uniuersim. Diritas *simoniae*: sacrum dicitur, *gratis accipi*: exilia *trapezitarum* e templo Hierosolymitano & quae fulmina generis eiusdem, idoneo forte argumento in clericos, sacrae ordinationis nundinatores emittebantur (a): sed hoc ictu non con-

cem hoc sine commississe, quasi scilicet utrumque idem perindeque prior do-
 esset, siue princeps laicus uno siue altero siue utroque uteretur: ita ob-
 eandem causam *Simoniae* iidem inculant, quotquot a clericis pecuniam
 solent exigere. Scilicet cum poenales leges interpretationem alias re-
 strictiorem mereantur l. 42. ff. de poenis § l. 155. ff. de reg. iur. illi con-
 tra *simoniae* limites in isto longius protulerunt, ut plurium animos
 fibrarent hocque percuterent terribilamento. Erit igitur nobis ope-
 ra adhibenda sedulo, ut *simoniae* rationes habeamus, quas sacer codex
 uult, non uero partium studio corrupti doctores, theologo. Auarissimi
 enim mortalium omnia reipublicae onera recusant & cuiuscunque
 generis exactores tubutorum unico fulmine exanimant, poena
simoniae. quam codi-
 ci sacro?

(a) Dubitare quis posset, an *simoniae* crimen hac rerum facie in an hodie
 ecclesiis uere queat committi? *Simoniae* enim definitionem aliam non clerici
 agnosco, quam Apostoli. Ad mentem uero illius dicendum est pecca-
 tum, quo sancti spiritus collatio uena'is h'ibetur, turpissimo mercatu. U-
 trum uero ex sola manus impositione, qua hodie clericos inaugurant
 nostri sacerdotes, diuinus sibi afflatus: promitti possit, ualde ambigo.
 Primo enim nulla in sacris litteris huic ceremoniae facta est pollicitatio.
 Ex aduerso inde potius clarum est, donum hoc tantum illorum fuisse
 quibus deus uires largitus est effectrices miraculorum, ut adeo cum his
 illud quoque uideatur defuisse, id est, dictum, *accipe spiritum sanctum*,
 cum altero, *surge & ambula* CALVINVS lib. IV. c. 3. n. 13. Deinde
 proxima a tempore apostolorum aetate, non uerbis imperatiuis *accipe*
 usi propterea sunt ordinatores, sed *precatiuis* uoluptatiuis tantum, quem
 morem

D

morem hodieque Graeci sequuntur, ne sibi uel rem tanti momenti arrogasse, uiderentur, *Iohannes MORINVS*, qui ueriora scribit recentisque, quam adserere audet per sacrorum rationes *Part. III. de sacris ordinationibus exercitatione 1. 5. II capitibus diuersis* uel etiam symbolum notarent aliqua superstitione. Manus enim impositio Graecis *χειροτομία* siue etiam *χειροθεσία* dicitur, quamuis erudite *Nortonus KNATCHBYLL*, *Anglus in animadu. ad N. T. p. 56.* utriusque uerbi discrimen ostenderit, quo *χειροτομία* electio, *χειροθεσία* autem manus impositio, christianis doctoribus *καθίστασις* tam diu audierit, donec electionem, manibus plebis extortam, cum consecratione commiscuerint sacerdotes. Ceterum is ritus pluribus gentibus aeuo apostolorum communis fuit: quo uel eligentes calculos numerarunt, si manus eleuassent, uel iam electos populo designarunt notaruntque absque ulla opinione diuinae inflammationis. Sic Graeci manus imposuere ducibus cohortum electis aliisque ciuilium munerum administris in ordinatione *επαρχία* ait *DEMOSTHENES*. Veterum enim loca ante me congesserunt *Ioach. CAMERARIUS in commentar. LL. utriusq. II. p. 263. Guiljelm. BVDAEVS p. 163. FRESNEVS p. 1745. in gloss. Henr. VALESIVS in Harpocrationem p. 32. 74.* Ebraeis manus impositio quandoque adhibita iterumque alio tempore in ordinandis presbyteris omissa fuit, *Maimonide* teste apud *LIGHTFOOTVM ad cap. 13. act. uers. 3. p. 97.* ut fieri non possit, illos huic sigillatim ritui *Deu* aliquid tribuisse. Porro si ille *Χαπαρχία* in quouis clerico requireretur, cur quales pastores in sacris occurrunt toleranturque, qui sordidi huius causa munere sacro defunguntur. Ego enim spiritum sanctum ab homine peccatore nullo tempore expecto. Post *χειροθεσία* etiam minoris ordinis clericis hodieque fit *ostiario, lectori, cercario* pluribus aliis, a quorum muneribus tantillum non pender, quod miraculi fidem requirere possit. Praeterea neque dum sibi constant doctores, utrum manus impositione, an uero porrectione annuli sacri numinis erogetur instatus. Annulum uero sacerdoti laicos exhibuisse *lit. u. p. 25.* scriptum est. Tum etiam fidem mysterii perdit, quod pro graduum diuersitate sacram ordinationem repetant, quoties feliciter, ab inferiori ad superiorem aliquis promouetur. Quod theatralem magis speciem habet: quam sacramento dignam grauitatem. Demum non uideo, quo iure papa pro lubitu fere irritas reddere ordinationes potuisset *can. 37. C. 129. 2.* si eis sacer assatus semper respondisset. Tandem si effectus de causa testatur, superius *lit. h. p. 15.* indagatum est, quid clerici nostri prae ciuiliu

conflagrauit, quod de sacro patrimonio defalcatum uoluerant principes laici. Illi rem diuinam uenalem habuere: non hi, qui operas hu-

uiliam rerum administris praecipui habere uideantur. Denique si facer spiritus ordinationi adfixus, quo iure christianis legibus concessum est, ut ordinationibus largitiones fiant *Novella 123. c. 16.* Ultimatum est, quod hanc resseram sororium cum illo porius indelebili clericorum caractere uinculum habere existimem, qui errores a nostratibus sunt confutati. Quod si ergo his argumentis aliquod robur est: nihil ecclesiae hodie a simoniae crimine existimo metuendum esse. Fieri enim non poterit, ut uenditores emtoribus praestarent euitationem. Breuiter, qui idem non perit cum Simone mago; ille idem non peccat. Taceo, potius cauendum esse, sacerdotibus iam factis, ne simoniae accusentur, qui neque gratis a peccato absolunt, neque coniugia gratis consecrant: quam candidaris, qui ad salarii redditus potissimum anhelant. Accedit, quod leges etiam nostrae illos ministerii candidatos, qui munerum largitione antistites fieri capiunt, non simoniae inculant, sed criminis ambitus *l. r. §. 1. ff. de ambitu.* Ipsa etiam *l. 31. C. de episcop. ita ab ambitu* (nihil hic de simonia) *liberum esse debere episcopum, ac, ut indignus uideatur sacerdotio, qui non ordinatur inuitus.* Conferantur *Novell. 6. cap. 1. §. 9. & Nou. 123. c. 16.* Ego itaque omnes illos iniurios esse existimo in doctrinam euangelii, qui sacri numinis afflatum in *N. T. symbolis* adligant, *manibus, pallio, uestitui, formulis, muneris* rationi rebusque eius generis aliis, nullo ad ita sciendum iussu diuino instructi. Corda deus respicit animosque, quos ciuitium etiam munerum administris illibatos queunt circumferre: tantum abest, ut sacrum spiritum unice quaeramus in clericis uel omnium pepectora hoc numine inflammata esse, existimemus. Ecclesia occidentalis in quanta hic superstitione uersetur, inde pater: quod pessimum euique sacerdoti hunc adglutinatum esse existiment characterem; quodque clericum, ab haeretico uel huius furfuris homine alio ordinatum, sacri illico spiritus participem reddi, dicant propterea que hunc ritum iterare uelle, inter piacula quidam etiam patres quos salutaemus ecclesiae, quos laudat *SVICERVS* in thesauro sub *noc. X. cap. 9. et 125* & plenius *MORINVS* in *l. c.*

Loco simoniae ambitus crimen in iure ecclesiastico cur reponendum?

manas aestimarunt, aut onera fundis ac praediis imposita. Oculis uero doctorum quid glaucoma obduxit, quin discrimen uiderent manifestissimum? Alios ignorantia tenuit, alios superstitio, multos inuidia in laicos egit in transuersum (b). Iam ad seriem controuersiae, tot conciliis, legum latoribus & interpretibus, ordine tamen iuris nullo, disputatae.

§. VII.

Largitiones de sacro patrimonio inter crimen simoniae?

(b) Pontificiorum decretis principi laico in sacerdotis conferendis nihil fere superest, quam patrimonii sacri *inuestitura*, instauratione nexu clientelaris, quo fundus tenetur. Quemadmodum igitur quaeuis praedia feudalia laudem aliorumque onerum causa censum praestant domino, patrono suo: ita mirum est, simoniae criminis benignam matrem ecclesiam postulasse principes, qui idem peterent a confirmandis sacerdotibus. Non enim hic agitur de rei spiritualis mercatu, nisi in hoc pretio boues, oves, asinos habueris cum interpretibus decretalium. Hae enim illorum doctrinae sunt: clericum, qui fidem suam adstringat laico; qui huiusmodi officium uel nummos promittat praestertque, esse *simoniacum*. Hae ratione simoniacum Caesarem ipsum faciunt. si ipse auxiliatrices operas praestaret episcopatus candidato uel consanguinitatis uel amicitiae causa uel futuri commodi ergo, *dass er mit dem k. wenn er zum stift komme, eine alliance machen, ihm etliche regimenten halten oder überlassen wolle.* Sed nulla huius doctrinae uel in sacris literis auctoritas uel primitiua ecclesia. Breuiter philosophari liceat: qui operas in promotione candidati mercenarias habent, illi *falsi* criminis postulandi sunt; qui offerunt mercedem promotoribus, illi *ambitus* poenam luant, quod crimen optime intelligitur ex illis, quae habet TIRAQVELLVVS *ad lib. III. cap. 17. genialium Alexandri p. 379.* ut etiam corrupto promotori tribui posse uideatur. Qui uere reductus noui clerici nimium defalcant, illi ordinariis legibus coercendi sunt, quae facultatibus nostris praestant securitatem. Nouis uocum terriculamentis opus non est in gratiam sacerdotum.

*in synodo
EPHESI-
NA a. 400.*

aeuo Chrysofomi, qui criminis huius postula-
uit Antoninum (e). Caput rei cur in haec de-
mum tempora? Ratio manifesta est, non diui-
nos afflatus; non indelebiles illos characteres,
quibus clericorum infimus etiam ordo gloria-
tur; non angulos pallii, non mitram, non or-
namenta alia sacerdotum in mercatu fuisse: sed
diuitias & sacrum patrimonium, quo ecclesiam,
suo certe malo, auxerat largitor Constantinus.
Radices egerat consuetudo, sacerdotii candi-
datos in censum uenire, ut opus esse uideretur,
clericos hoc iure interdicerere in *concilio* CHAL-
CEDO-

*Paria om-
nibus cleri-
cis salaria
uoluit R.
Porull.*

quot annos REX noster id sibi proposuerat, ut pastorum omnium in
pagis aequalia ubique salaria statueret, sportulae uero, id est quae stus
e sacramentorum largitione, sepulchris, benedictionibus, precibus
aliisque actibus uenaliis cessarent prorsus punirenturque.
Uno sic istu centum hydrae perirent, quae caput in hos sordes solent
erigere. Hac ratione Iesuitae uiuunt, quorum licet munera diuer-
sissima sint; idem tamen omnibus cultus, uictus, dignitas, comimoda,
reditus. Quo ipso non solum nullus inter illos ambitus aut simonia:
sed etiam mirum est, quam feliciter compefcant animos nimis elatos
suorum. Sed de liberis, de uidua nostrorum quid? His uetus ec-
clesia eleemosynis prospexit, quod expositum est §. III. p. 10. lit. f.

*Nundina-
tio sacerdo-
torum
tempore
Chrysofomi
an. chr.
400.*

(e) PALLADIVS, episcopus Heliopolitanus, doctoris sui, Chry-
sofomi uitam scripsit, cuius operibus illa addi plerumque solet. Si-
gillatim uero ab abbate *Ambroso* ordinis Camaldulensis illa quoque
edita est cum interpretatione Latina. Ita autem Palladius: *Eusebius*
episcopus *Valentinopolitanus* *synodo libellum accusationis contra Antoni-*
num episcopum Ephesinum obtulit, septem capita continentem facinorum
eius, quorum ultimum erat, quod pro decreto & lege haberet ORDINA-
TIO.

CEDONENSI (f); CABILLONENSI (g) cete-
risque, quorum sententias ante me *Iohannes*

in CHAL-
CEDO-
NENSI

LAV- concilio au.
488.

TIONES EPISCOPORVM VENDERE PRO MODO REDITIVVM.
Adfunt, qui dederunt & qui accepit Antoninus: neque desunt proba-
tiones. Patres synodi, Chrysofomo praesule, SIMONIAM dete-
stantur. Negat Antoninus moriturque probatione per testes nimium di-
lata. Superstites clerici, qui pretium ordinatori soluerant, tantum ab-
est, ut inficias hoc tuerint, ut potius manifeste dicerent, hunc censum
se inter peccata nunquam habuisse, iure enim CONSEFFDINIS su-
eros exactores episcopos tutos esse seque ita a curia liberari. Sed conde-
mnauit synodus heredes Antonini, ut aurum restituerent largitoribus atque
ibi ordine sacro exuerentur. Cum simoniae crimen horrendum sit cauend-
umque christianis, ne Aegyptiaca consuetudine uenalia essent sacerdo-
tia. Eadem fere recenset GEORGIUS episcopus Alexandrinus in tit-
ulo Chrysofomi, quam PHOTIVS in epitome exhibet sect. XCVI. p.
258. n. 30. ἐβδόμεν δὲ, inquit ille, ὅτι ἐπὶ χεῖματα χεῖροσὶν: se-
ptimum crimen erat, Antonino obiectum, quod, pecunia corruptus,
ordinaret. Quamuis uero in hac sorditie ordinator loco mouerit om-
nes Chrysofomus: post tamen quem ipse exul factus esset, in inte-
grum omnes restituti sunt, teste eodem Georgio apud Photium n. 49.
Palladium chronicis etiam suis fere integrum addidit D. ANTONI-
NVS archiepiscopus Florentinus tit. X. c. 9. p. 110. & BARONIVS ad can.
400. n. 80. ceterique.

(f) Verba decreti can. 2. ἐῖ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χεῖμασιν χεῖρο-
τοσίαν ποιήσῃ, sermone latino haec sunt: Si quis episcopus, accepta
pecunia, ORDINATIONES fecerit & sub pretio redegerit GRAMMAM,
quae uendi non potest ordinauerit, que per pecunias episcopum, aut chor-
episcopum aut presbyterum aut diaconum aut quemlibet ex his, qui con-
numerantur in clero; aut promouerit per pecunias dispensatorem aut
defensorem uel mansionarium uel quemquam omnino, qui subiectus est
regulae, pro suo turpissimo lucri commoto, is qui hoc attentasse probatus
fuerit, proprio gradus periculo subiacet. Et qui ordinatus est, nihil
ex hac ordinatione, quae est per negotiationem facta, proficiat, sed sit a-
lienus a DIGNITATE uel sollicitudine, quam pecuniis acquisiuit. Si
quis

Concilio
Chalced. de-
creta 451.
contra an-
natas,

in DECRETIS & DECRETALIBVS.

LAVNOIVS(h) congeffit, utinam digeffiffet quod pro diuerfitate, quam habent, argumentorum. In canonico quoque iure, tam in DECRETIS (i), quam in DECRETALIBVS

BVS

quis uero mediator tam turpibus & nefandis datis uel acceptis extiterit & ipfe, fi quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat. fi uero laicus aut monachus, anathematizetur. Non forte plenius scribi poterat. Hominum improborum alios ambitio agit, alios auaritia, ut uiam fibi nummis pareat ad facerdotia. Ille morbus olim pestilentior fuit; hic uero nunc magis graffatur in tantis diuitiis ecclefiarum.

Concil. Cabillo-nenfe.

(g) Capitulo XVI. quod hoc est: ut nullus epifcopus, neque prebyter uel abbas feu diaconus per praemium ad facrum ordinem penitus accedat. Quod qui fecerit, ipfo honore, quem praemiis comparare praefumpferit, omnino priuetur.

De Ioh. Launoio iudicio.

(h) Inftitueram omnia conciliorum decreta excerpte, quae agunt de hoc argumento. Sed hanc operam ante me fufcepit occupauitque Iohannes LAVNOIVS, in libro, quem Parifis in forma minori edidit 1675. hoc titulo: *ueneranda Romanae ecclefiæ circa fimoniæ traditio*. Id enim cum in hoc, tum in aliis opusculis fuis agit auctor, ut non fuo, uerum antiquiffimorum ecclefiæ doctorem testimonio prodatur ueritatem iudiciumque lectori relinquat, ubi mores priftinos fequantur, ubi migrauerint facra pontificiorum fui aeu. Saepe miratus fum, conatum uiri fuperiorum auctoritate non fuppreffum fuiffe. Memini tamen etiam, eum in Gallia fcripiffie idque illo aeuo, quo aula principis nubes difcufferat fuperftitionis. Noftri manibus eius bene precantur nomenque catalogo addunt teftium ueritatis.

Decreta contra Simoniæ.

(i) Non uideo, ullum delictum toties in decretis reprobatum effe, quam crimen Simoniæ. Gratianum, aut quisquis alius illa collegit, magnam indignationem inde concepiffe oportet, quod unicum facinus tanto teftimoniorum redarguerit adparatu. *Caufam enim primam* non folum de fimonia is fecit, ut, quo loco eius generis reos cum ipfe haberet, tum haberi ab aliis uellet, intelligeretur: fed etiam *feptem quaefitionibus* unum hoc argumentum effe perfecutus primamque earum

BVS (K), gratisissima interdicta occurrunt, unde in LL. RO. MAN.
in-

earum centum & triginta testimoniis corroboravit, non manipulo, sed
cohorte armatorum contra unum hostem producta. Scilicet in turba
& numero ponenda victoria fuerat, cum sigillatim instructa acies pa-
rum fortitudinis habere videretur. Ne frustra me haec dixisse, quis
existimet, firmitudinis, quam prae se ferunt allegabo specimina. Pri-
mo exemplum Giezi (*Gebasi*) 2. *Reg. c. 5. u. 22. 27.* quod huc trahunt
can. 16. Q. 1. c. 1. ualde incongruum est, partim, quod miraculorum
nulla documenta edant nostri clerici: partim etiam, quod Eliseo prophe-
tae peculiare causa fuerint, ut in famulum mendacem, & hominem
dolosum animaduerneret. Deinde stultissimum est, mercatores colum-
barum, quos seruator et templo eiecit, cum nundinatoribus conferre
sacerdotiorum, quasi sancti spiritus umbrae fuerint istae columbae *can.*
II. Caus. 1. Q. 1. Tum doli conuincuntur admodum manifesti, quo-
niam *can. 4. Caus. 1. Q. 2.* permittunt episcopis & cuiusque generis cle-
ricis, ut, si candidati ministerii post ordinationem eis honorarium id-
que ultro offerant, id salua accipi possit conscientia. Verum Naeman
num Gieseo uel coactus soluit uel ante quam fuisset a lepra sanatus?
Porro neque pallium sine hoc crimine redimi scribunt *can. 3. C. 1. Q. 2.*
sed papa tamen hodieque utitur hoc mercatu. Post enim Simoniae in-
culant, der etwa für einen Küsterdienst dem pfarrer eine wurst braeche-
can. 8. Conf. 1. Q. 1. quod munus nihil prorsus momenti habet.
Praeterea cheirothelae uim sancti spiritus tribuunt in homine etiam
impio *can. 30. Causa 1. Q. 1.* qua tamen in re sibi iterum *can. 29. ibid.*
obuerfantur. Demum trivole aiunt, *desipere, si quis obiecerit, non*
consecrationes emi, sed corporales ecclesiae redditus. Quia ut anima sine
corpore esse nequeat, ita sine redditibus nequeat esse ecclesia *can. 7.*
Caus. 1. Q. 3. Quod simile ualde alienum a puritate sacrorum christi-
anorum illoque dicta; *gratis reddite:* imo iterum alii canonum 6. *Se-*
primo aduersum est Caus. 1. Quaest. 2. O quam aurea hic uerba sunt:
Pastores, qui operi habent, non rogent ab ecclesia ullum salarium. Si aliquid
illi rogant, pauperi, quod debetur, subripiunt grandi peccato. Confe-
rantur huc, quae superius sunt scripta §. III. lit. e. p. 12. & lit. g. p. 14.
Utinam etiam contra sportulas sacerdotum *can. 104. c. 1. Q. 1.* animis
mor-

intelligitur, a clerico, uel muneris uel reddituum causa, aliquid exigere, in summum crimen uocari. Paganorum Caesarum constitutiones ambitum in populo redarguunt; ipsi liberae manus habent in munerum erogatione, etiam pretio aut nummis prouocata (1). Imperatores christia-

mortalium inscriberent: ne, qui baptizatur, nummos in concham mittat. Ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere uideatur. Sed haec talia illi pertransennam. Scilicet gratis accipere uolunt: sed pro nummis iterum reddere clerici non erubescunt.

In decreta-
libus con-
tra Simo-
niam,

(k) Tertius enim libri V. titulus admodum prolixè agit de Simonia & ne aliquid pro spiritualibus exigatur uel promittatur. Deinde libri V. extrauag. commun. titulus r. eiusdem iterum est argumenti. Cautiones lectori obseruandae repetantur ex illis, quae modo commentati sumus in canones decreti. Quamuis uero nihil meliora sint; quae hic dicuntur: sermo tamen maioris est cautionis. Post tot interpretes, qui adsunt decretis, mea hic non opus erit industria.

LL. ciuiles
contra am-
bitum sa-
cerdotio-
rum.

(1) Notari merentur haec loca sigillatim: ne eiusdem superstitio- nis arguenda esse uideantur cum iuris sacri decretis. *Lege un. §. i. ff. de ambitu* in solis municipiis ambitus sacerdotii centum aureis & infra misa punitus est. Nullum crimen in urbe id habitum fuit, ex quo principes cum magistratus alios, tum etiam sacerdotes nominarunt. Populus enim quondam largitionibus corrumpi atque in factiones distrahi potuit: non princeps arg. l. ii. ff. de pollicit. Populo homines ignari obrudi poterant, non principi; de illius enim dignitate dubitare, quem ipse elegit, sacrilegium est l. 3. C. de crim. sacrilegii. Causa itaque legis cessante, legem ipsam desuerdine sublatam fuisse, puto, ut nihil turpe habuerint imperatores maxime, censum exigere a quouis lucroso muneris candidato. *Lege enim ii. ff. de pollicitationib.* tutos esse cum alios principes, tum Galliae reges, existimo, qui plus licitantibus prouincias deferunt. Miror, interpretes fingere hic discrimen inter honoraria, quae in reipublicae utilitatem atque palam soluan-

an pagani
impero-
ribus obfu-
erint, quin
munera
ipsi uende-
rent?

ftiani, quorum alii omnes largitiones impro-
bant, alii in crimentantum uocant honorarii ni-
mietatem pro sacra ordinatione (m). Facino-
ra haec adnotant reprehenduntque priuati et-
iam

soluantur & illa, quae uni clam promittantur, digna demum ambitus animaduersione, ita PEREZ in *codicem ad l. Iul. de ambitu* n. 6. Ego certus sum, nihil inhonestum moribus Romanorum fuisse, principi, muneris largitori, pecuniam quacunque ratione modoque perfolui. Primo enim exceptio regulam firmat. Sed hoc iure, ne municipales urantur accipiantque aliquid promotores, tantum *lege* allegata cautum est *ff. de ambit.* Deinde quin offerant nummos, nulli prohibentur, quam illi, qui rationes pristinae spartae nondum reddidere *lege un. C. ad leg. Iul. de ambit.* Post claris uerbis a *Modestino* dicitur, cessare legem ambitus in urbe, ubi munera disponat imperator, *l. un. ff. de ambitu.* Demum super qua re pacisci licuit, illa res fuit in commercio §. 2. *l. de inutil. stipul.* atqui licitae fuere pollicitationes de munere conferendo *l. 1. ff. de pollicit.* quis ergo dubitabit de filo bonae consecutionis?

(m) *Lege 31. C. de episcopis & cler.* omnium seuerissima. Ne-
mo gradum sacerdotii uenalitate mercetur. *Quantum quisque merca-*
tur, non quantum dare sufficiat, aestimetur. Nec pretio sed precibus
ordinetur antistes. Cum sane si quis hanc sanctam antisitis sedem pe-
cuniae interuentu subisse, aut si opus, ut alterum ordinaret uel elegeret,
aliquid accepisse detegitur ad instar publici criminis & LAESAE MAIE-
STATIS accusatione proposita a gradu sacerdotii RETRAHATVR:
sed perpetuae quoque INFAMIAE damnari decernimus. Tremenda
haec uerba sunt *Leonis & Anthemii.* Mitiores paulo sanctiones *Iu-*
stiniani. Loco enim infamiae ille decem libras auri poenae loco in-
transgressores statuit: imo ab eadem Constantinopolitanam ecclesiam
prorsus exemit *Novella 564. cap. 1.* Mox consuetudinis habendam ra-
tionem esse uoluit, qua ordinandi pro sacris ordinationibus soluere
teneantur: modo summa haec unius anni emolumenta non transcendat
Novella 123. cap. 16. Quod adeo uerum esse, uult, ut ipse papa se-
nioribus Romae hunc censum illis soluere debeat, qui in eius conse-
cratione operam suam impendere *Novella 123. cap. 3.*

in scripto-
ribus pri-
uatis.

iam scriptores CASSIODORVS (n), SIDONIUS
(o) iuniores alii (p). Quae tamen omnia plu-
rimum abesse, dixi (q) a rationibus annatarum,
quic-

Memora-
bilis locus
Cassiodori
an. 533.

(n) *Libri IX. epistola 15. Athalarici regis est, ad Iohannem papam* exarata, ne honorarii nimietate noui onerentur episcopi atque cum his ipsae ecclesiae. Cum exempla supersint eorum, qui, ut damnum resarcirent aut aere hac casu contracto se liberarent, pauperum patrimonium id est ecclesiastica bona inuaserint aut etiam uasu templorum uendiderint. Quare adeo sanctam uoluit hanc legem rex Gothus, ut tabulis marmoreis incisam ante atrium beati Petri apostoli eam inuaserit collocari. Memento sancte pater! Id quod Saluiano, urbis praefecto mandauit in *epistola 16. libr. 9. eiusdem Cassiodori*. Miror BARONIUM adeo sibi oculatum hic uideri ad an. 523. n. 36. p. 278. ut inde argumentum former, laicum regem agnouisse, se non habere, quod praecipiat clericis, cum laicos tantum prohibeat, ne erogationibus clericos grauarent. Sed quid opus fuerat, eandem crambem apponere clericis. His autem mandare potuisse laicos principes ex constitutionibus Iustiniani patebit, in eadem causa promulgatis.

Sidonii.

(o) Locus habetur *lib. IV. epistol. 25. p. m. 310.* quem eius commentator illustrat *Iohannes Sauro*.

Massonii.

(p) Ad annum chr 540. scribit *Pagyr. MASSONIUS* in histor. Galliae: *Tunc temporis Galliarum episcopi sacros ordines non nisi pretio & quaestu conferebant, uti ne hodie quidem faciunt*. Eandem querelam de suis an. 855. mouit *Bertrandus ARGENTREVS* in *son histoire de Bretagne liu. II. c. 16. p. 132.*

An hi redargue-
rint, quod
idem cum
armatis?

(q) Supra scripsi, annatis nihil fere nequecum ambitu commune esse, neque cum Simonia. Non cum illo, qui imponi solent annatae omnibus sine ullo discrimine personarum, ut merui non possit, indignos promoueri neque turbas inter candidatos excitari: multo minus cum haec congruunt, cum reditus aestimentur, non ratio muneris, non eius, si quam habet, diuinitas. Ut taceam quod neque *ordinatoribus*, neque *ordinationis* causa soluantur. Potiori forsitan iure dicerem: minuire annatas simoniam. Quo enim e munere spirituali maior quaestus est: eo maius erit crimen simoniae. Pli ergo sacerdotes gratias potius annatarum patronis habeant, qui haec onera, has sordes aliquantis per leuant.

olim prin-
ceps terri-
torii.

cerdotes non definita salaria habuere, neque assignatos certo redditus; uerum e bonis ecclesiae tantum desumpserunt, quantum satis erat ad uictum & cultum. Qui magis pii erant, illi proprium etiam patrimonium si aliquod habuerant, scilicet peculia, ut loqui sic liceat, siue aduentitia essent, siue etiam profectoria, intuitu scilicet ecclesiae acquisita, eidem contulerunt, ne proprietate rei a curis diuinis distraherentur. Alii, qui hoc non fecerant, discrimen tamen & ipsi omnes agnouere inter bona ex redditibus ecclesiae comparata, & illa, quae perceperant ex proprio patrimonio uel peculio. Ex illis si quid praeter necessitatem uel uiui expenderunt, id sacrilegii & spoli inftar fuit; uel ultima uoluntate, quod ipso iure nullum: in his autem iure fieri poterat utrumque. Inde cautiore iuentaria hoc sine scripserunt, quibus ea infererent, quae proprii patrimonii fuerant proptereaque pro arbitratu cuiusque legari poterant aut testamento relinquere. Memorabilis est illa episcopi Viennensis epigrapha, *emptus est hic liber non ea pecunia, quae ex prouentibus & censibus episcopatus prouenit, sed ea, quam honestissimis laboribus aliunde accepimus. Proinde liberum est nobis donare* (absque spoli aut sacrilegii crimine) *& legare* (sine nullitatis metu) *cui uoluerimus, quod legitur apud LAMBECIUM lib. II. comment. de Biblioth. Vindob. n. 82. p. 787. & in aliis multis codicibus ab eodem anrifice legatis lib. I. n. 38. p. 33. apud eundem.* Bona uero ex redditu feudali ad quem hereditate deuenere mortuo episcopo? Respondeo ad dominum *directum* feudi ecclesiastici fuisse deuoluta. Perinde enim fuit, siue is IMPERATOR esset, quo de exemplum apud ARNOLDVM *Lubecensem Chron. Sclauor. lib. III. c. 17. n. 4 ab imperatore; mortuis episcopis confiscantur ecclesiae, ita ut, ablatis omnibus mobilibus & stipendiis praesentis anni (annatis), episcopus nouus subintrans omnia excinamita & euacuata inueniat, plura adferunt GELENIVS de uita S. Engelberti lib. I. c. 3. & MEIBOMIVS in dissert. de iure antiquo imperatorum, quam uolumen III. exhibet Rev. German. p. 185. siue REX, de Anglia egregium locum inuenio in Guilhelmo BRITONE lib. VIII. Philippid. vers. 241. p. 257. edit. Barbiana:*

REGVM
ANGLI.
AE.

Nam rex Anglorum ius usurpauerat illud

Usque modo, ut solus pastores ipse crearet.

Nam quotiens pastore carens praelatica sedes

Ciuii leto naturalisue uacasset,

Protinus ecclesiae bona cuncta uacantis ab ipso

Usurpata suos conuertebantur in usus.

alios

quam diu id suo possessore, antistite, uacuum fuerat, omnes redditus; plerumque totius etiam anni prouentus eosdem sibi adseruisse (u).
Istud

alios testes laudauit ALTESERRA *de ducib. & comitib. lib. 1. cap. 8. GAL. P. 47. de Gallia autem FLODOARDVS hist. Rem. lib. III. c. 23. & in LIAE. calve eius: defuncto Tilpino Carlmannus Remense episcopium tenuit in suo dominatu, clarius auctor chronici ALTISSIODORENSIS ad an. 1207. quae historia momentosa est: regalia haec peruaserat regia clientela uniuersa rapiens, ea quoque confiscans, quae Hugo episcopus testamento (nulliter) legauerat. Electus (nouus) episcopus adit regem & ab hoc obtinet, ut regalia (ius hereditare episcopos) ecclesiae donaret, ut moriente episcopo regalia teneret & quae de redditibus interim prouenerent (ex annatis) successori episcopo reseruarentur, plura leges apud CHOPPINVM de Doman. Gall. lib. 11. tit. 9. n. 5. ALTESERRAM lib. 1. c. 8. MARCAM de concordia sac. qui tamen nullo idoneo iure contrarium sentit lib. VIII. c. 18. p. 1273. 1274. & in illis locis, quae in nouissima editione addidit Stephanus BALVZIUS p. 1276. idemque DVCVM lib. II. miscellan. p. 177. siue proprii territorii PRINCEPS, quod ARGENTREVS de Britanniae minoris CHOPPINVS de Andegauensibus, & de aliis alia comprobant apud ALTESERRAM lib. c. 8. MARCAM lib. VII. c. 25. p. 1321. addatur Steph. BALVZIUS tom. II. Spicueg. p. 167. & Antonius MATTHAEI de reb. ultraeclimicis p. 137. 138. 139. 140. In partem hereditatis etiam uocati sunt quatuor hereditarii officiales, qui antiqua Germaniae consuetudine supellectilem & utensilia mortui episcopi acceperunt, cuius iuris testimonium in diplomate an. 1268. exhibet MADERVS in antiquit. Brunsvic. n. 27. p. 267. Unde explicandum est monumentum, quod THVLEMARIUS recitat cap. 20. de octou. p. 331. wenn ein bischoff zu Bamberg erwahlet, so hat uor diesem der Unter-Cammerer das Bette mit seinen ubehorungen darauf die nacht der Bischoff gelegen, uor sich nehmen duessen: so aber iewo nicht mehr will zugelassen werden.*

(u) Non solum bona, quae reliquerat mortuus episcopus, uerum annatarum etiam redditus episcopales primi anni & diutius, quoad uacua episcopo ecclesia fuerat, principes territorii acceperunt, scilicet *penfiones AN-*
NATAS *cupum secularium,*

Istud fisci iure contigisse, existimo: illud ex
iacentis feudi ratione (x): hoc autem releuii

(u) causa

NATAS die iachrige gefaelle. Cuius rei testes habemus luculentissimos. ARNOLDVS Lubecensis ait lib. III. Chron. Slav. c. 17. ablati stipendii praesentis anni, quem sequitur CRANCIVS libr. VI. Sax. c. 50. § 51. sed maioris momenti diploma est ad an. 1216. quod adfert MEIBOMIVS in libr. cit. p. 187. uol. 3. Rer. Germ. ubi huic iuri nuntium mittit imperator. Verba sunt: *Fridericus D. G. Rom. Rex* cetera, ideoque veterum illam consuetudinem detestantes, quam antecessores nostri in cathedralibus ecclesiis & abbatias, quae manu regia (causam & fundamentum iuris nota) porriguntur, quod uidelicet decedentibus episcopis & praelatis earum rerum mobilium eorundem consueverant occupare & conuertere in usus proprios occupatas, quam etiam REDITVS & proventus per TOTIVS ANNI CVRRICVLVM ita prorsus auferre, ut non possint solui debita decedentis, nec succedenti, praelato necessaria ministrari. Quis dubitabit deinceps de iure annatarum laicorum? Iustitiam earum respondebo inferius.

(x) Aegre habet Petrum MARCAM, illustrissimum uirum, reditus uacantis praelaturae principes laicos sibi attribuisse. Quapropter lib. VIII. de C. S. & I. cap. 18. n. 11. p. 1274. scribit: omnes intelligent reditus patrimoniorum ecclesiae uacantis, ac spolia episcoporum decedentium nunquam iure pertinuisse ad principes. Maximus huius auctoris eandor, quoties is ueritatem eruit aduersus iniqua pontificis postulata, ubi admirabile est, quantum animi habuerit pro fide: sed cum ad episcoporum iura deuenit, noluit suae dignitatis, archiepiscopi enim honore fultis, obliuisci. Veniam ergo is mereatur. Nos tamen, quae ipse refellit, rugimur. Duo autem hic in quaestionem ueniunt, quae non debent confundi. Primum est, quo iure utensilia, suppellectilem, nummos, mobilia quaeque mortui episcopi sibi arrogent principes laici: deinde quo illi iure reditibus fruantur sacri patrimonii sede uacante? Quod primum concernit, defuncto episcopo uel heredes sunt seu successores, uel non sunt: si hoc, princeps succedet iure fisci l. 4. C. de bonis uacantibus, non uniuersitas, collegium, ecclesia, ciuitas l. 1. pr. C. eodem; si non, inde corrupti seculi mores sapit definitio CARPZOVII in iurispr. Const.

Confist. lib. III. tit. 1. def. 9. n. 7. quod Evangelici principes in uacantibus clericis bonis non territorii causa succedant, sed quia iure gaudeant episcopali. Si uero illud, heredes uel intestati erunt, uel instituti ultima uoluntate: illud fieri non poterat, partim quod clerici seculo moriantur, *lito civili honesto*, quare omne uinculum expirat sanguinis & successionis arg. cap. 1. X. de succession. & clarior est CANON apoftholorum: *εγω Φαυερα τα ληρα τε ενικοντε προαγματα*. *καυ Φαυερα τα νομινα* manifestae episcopi facultates propriae (ante episcopatum uel post a cognatis acquisitae addit ZONARAS interpretas) *ε manifestae res dominicae*: illas legare potest, non has: partim, quod ipsorum etiam reddituum episcopi non proprietatem habeant, sed usum tantum *can. 7. 8. Quaest. 2. Conf. 1.* ut sacrilegium sit, de alieno ditescere uelle aut dicere *can. 6. ibid.* neque fas erat hoc, quod ex superioribus §. VIII. lit. 1. p. 39. clarum sit, neque mortis causa alienare potuisse praefulem res ex fructibus episcopalibus acquisitas CANONE 39, qui apoftholis tribuuntur: *nemini quid largiatur episcopus, si cognatos habeat, non ut cognatis aliquid erogat, sed ut pauperibus.* Cui etiam congruit *cap. 1. X. de successionib.* Ad alterum quod attinet, an iure *reditus* patrimonii ecclesiae capiat dominus *directus, sede uacante?* Nulla hic iniuria clientibus clericis. Primo enim exempla ciuilium uasallorum habent: quorum feuda cum fructibus dominus accipit, si aut nullos illi successores relinquant aut inhabiles immaturos ad onera atque seruitia feudalia, quae iura D. praeses eruit in *dissert. de iure naletudinarii §. 15. literis d. e. f. p. 117. - 121.* ita, munere episcopi uacante, uacare etiam iure potest praemium. Dominus enim, qui comoda pastoris non sentit, neque onus sentiat erogandi honorarii. Quo casu ad tempus directum dominium cum utili iacente consolidatur. Deinde uti Angliae rex clientum pupillorum tutor est, proptereaque durante tutela, fructibus feudi gaudet, quae *fructuaria* ideo dicitur *durante tutela*, *praef. l. c.* ita quoque cum regimen praefulatus domino, sede uacante, incumbat, regimine is uti poterit *fructuario*. Post si consuetudo uim legis habet *l. 32. §. 1. ff. de legib.* quis iniquitatis accuset argumentum, quod supra uidimus, tanto scriptorum, temporum, exemplorum, causarum numero conuentuque corroboratum?

Superstitio
Carpzouii,

Clerici
num testa-
menta con-
dere que-
ant?

Quo iure
princeps
reditus e-
piscopatus
abbaciae si-
bi arroget
sede ua-
cante?

F

(y) De

causa uel laudemii (y). Quamuis uero hac
con-

An clerici
clientes a
releuio uel
laudemio
immunus
sint?

(y) De origine causisque horum iurium ego ita sentio. Vassal-
lis quondam mortuis dominum reditus feudi usque recepisse, donec
noui ab eo successores fuerint inaugurati. Distulisse eum saepius hae
caussa inaugurationes puto. Quam ut promouerent, noui clientes
honorarium ei obtulerunt, quod *unius anni* prouentum aequaret. In-
tra annum enim & diem quondam dominus cogi non poterat ad con-
ferendam inuestituram: uti hodie *citius* ad eam suscipiendam a do-
mino compelli nequit uassallus 2. F. 24. §. 1. Artic. IV. Instr. Pac. §. 50.
Art. V. §. 25. Honorarium hoc *releuium* dicerem; non *laudemium*.
Illud enim ad *maturandam* inuestituram fecerat: hoc uero ad com-
pensandum in illa laborem, gratiam, clientelae professionem. Illud
mortuo non nisi uassallo numeratum: hoc & mortuo eodem & uiuo,
feudum alienante. Illius summa maior fuit hac: neque unum sustu-
lit alterum, utrinque enim obligari poterat uassallus. Ita conciliandi
sunt doctores in hac doctrina, qui fere sibi in ea non constant.
FRANZKIUS elegantissimum opusculum scripsit de *laudemii*; sed
nihil is habet, quod nostri sit instituti. Mirum uideri id potest, quod
eum rarissima in Germanis *laudemia* sint, *releuia* etiam fere inaudita:
Cur illa ignoret Germania? praedia Germanorum quondam allodia fuisse, nescia onerum feuda-
rium: uerum patrimonium ecclesiae beneficia sunt, a principibus non
alia unquam ratione collata, quam effectu reseruato directi domini.
Ita documentum habes apud SPELMANNVM in *Archaeologia* p.
484. Quod si abbas Waltherus moriatur, uel uitam suam miter (en
speciem releuii uiuo uassallo) monachi RELEVABUNT terram eandem
& facient seruitium erga dominum. Causam Gallici sacerdotii contra
curiam Parisiensem in exactione releuiorum tuetur Ren CHOPPI-
NVS lib. 1. de iurisdic. Andegauenf. cap. 37. p. 304. & lib. 1. & 11. de
sacra politica forensi. Verum quam magna mihi huius doctoris au-
toritas, in hoc tamen argumento ita sentio. Patrimonium ecclesiae
aut principi uel alii *amatas* praestatur uel non. Si hoc, obligare eos
ad releuia, non uero, si illud. Non adeo multum ab hoc censu id
alienum

consuetudine non occidentalis tantum ecclesia uiueret; sed etiam, mireris concentum, orientalis (z): sudes tamen in oculis id fuerat sacerdotum, ut contra haec instituta alii priuilegiis sibi prospicerent (z†); alii gehasissimi & simoniae

alienum esse uidetur in imperio, quod fere duplicata honoraria Caesari largiantur sacri antistites, quod supra ostensum §. 5 p. 17 lit. p.

(z) ZONARAS nobis testis sit.

Ita autem ille *annal. tom. 3. Annatarum iura in ecclesia orientali*

p. 310. ὁ βασιλεὺς ἀφ' ὧν ἐν τῶν δευτέρω ἐπισημασμένων εἰς οἰκίαν ἐξουσίαν τὸ πᾶν τῆς τῶν ἐπισκοπῶν μετένεγκε προχειρίσεως μὲν ἐν κελύσας γνάμης ἀπὸ αὐτῶ εἰς ἐκκλησίαν ἵαν δὴ τινὰ σέλλεσθαι ἀλλὰ καὶ ἐπεθίηκα ἐπίσκοπος, βασιλικὸν ὑπὲρ τῆν εἰς τὴν χηρέυσαν ἐκκλησίαν, ἐξέπερπε, καὶ γλιτχορ παρ' ἐκείνῃ τῶν ἀναγκαιῶν γνωμίαν ἀναλωμάτων, αὐτὸς ἐποίητο τὰ περιττέοντα. Imperator, Nicephorus Phocas, ex hoc sumta occasione & omni auctoritate, designandi episcopus sibi uindicata, edixit, ne quisquam iniussu suo in ullam ecclesiam mitteretur. Mortuo igitur episcopo, regium ministrum in ecclesiam uicariam mittebat (habes tributariam tutelam) quo sumtus necessarios parce faciente, ipse RELIQUA sibi uindicabat. Frustra igitur est Petr. de MARCA, quod lib. VIII. cap. 24. p. 1312. gubernatoribus id tantum tribuat Graecorum, quasi contra principis uoluntatem iure suo atque tutela in coenobia uacantia fuissent abusi. Id tamen eidem facile largimur priscam hanc consuetudinem, nouellis Caesarum constitutionibus tandem sublatam fuisse. Conferri cum his possunt, quae habet ALTESERRA lib. 1. cap. 8. p. 47. de duc. & com.

(z†) Exemplo ecclesiae Altishiodorensis in Gallia, quod eius Priuilegia, CHRONOGRAPHVS refert ad ann. 1156. Ludouicus rex Senonensis, quae ecclesiae contra annatas laicorum, sem ecclesiam libertate donauit a malis & pessimis exactionibus, quibus Senonica sedes moriente archiepiscopo solet sagitari & opprimi. Eius generis diploma exhibet etiam, comite Urgellensi auctore, BALZIVS II. miscell. p. 225. Dimitto, ait comes, horribilem illam & male consuetam rapinam, quam post decessum episcoporum exercere consue-

niae fulminibus percuterent exactores (a); nonnulli superiores antistites excitarent eiusdem iuris competidores (b).

*Annatas
laicis ere-
ptas sibi ad-
ferit. RON-
TIFEX R.*

§. IX. Atqui his tandem discriminibus non incallide usus est pontifex, ut nauem tot fluctibus agitatam & pene dissolutam ad portum Roma-

rant praedecessores mei, diripiendi suae inuadendi bona episcoporum mobilia suae immobilia. Sed omnia quiescunt & libera manent ecclesiae. Alia exempla CHOPPINS habet de doman. Franc. lib. II. tit. editionis Parisinae, Germanica enim infinitis uere uitis scaet, oculis indigna eruditi lectoris, quem liber uult multarum literarum.

*Fulmina
cleri contra
annatas lai-
corum.*

(a) Cui non horrorem incuteret sermo Gregorii V. papae apud BALDERICVM in Chron. Cameracensis lib. I. c. III. Nobis, inquit, *si- militer intimatum est, quod obeunte episcopo uel ceteris sacerdotibus (notandum hoc est, cum de solis alias episcopatibus & abbatibus sint narrationes aliorum) ecclesiae Cameracensis, aliqui diabolico repleti spiritu soleant res ecclesiasticas, quas uel episcopus reliquerat uel sacerdos diripere (sibi uindicare). Quibus apostolica censura (banno, horribili poena mericalosis) ne hoc amplius agant, interdicimus. Canonum minas spargit MARCA lib. VIII. c. 18. n. 11. cap. 19. n. 9. Quem confutauimus eapropter superius §. VIII. lit. X. p. 43.*

*Annatas
laicis ere-
ptas sibi ca-
piunt ma-
iores epi-
scopi.*

(b) FLODOARDVS lib. IV. hist. Rbemensis cap. 2. inquit: *Formosus sanciens auctoritate S. Petri ut nemo regum, nemo quilibet christianus decedente Rbemorum episcopo ipsum episcopatum uel res ipsius ecclesiae suis compendii applicet neque sub dominio teneat, praeter eius metropolitani. De Angliae antistitibus Thomas WAL SINGHAM in hypodigma-rib. Neustriae ad ann. 1305. testatur: auaritia episcoporum in Anglia postulantium primas uacationes per annum in suis dioecesis. De metropolitani in oriente uerba audiamus MARCAE lib. VIII. cap. 18. n. 9. Metropolitanorum, inquit, auaritia pessimam quandam consuetudinem inuexerat in orientem. Nam praetextu curae, quae eis incumberebat,*

manum prospero cursu adpelleret (c). Principum alios foeditas simoniae, alios diffidia & aemulationes clericorum, hosque ipsos diffidentia iuris,

bat, in procurandae electione episcopi, sede vacante inadabant bona propria decedentis episcopi atque etiam pertinebant.

(c) Clarissimis id uerbis scribit Thom. de WALSINGHAM in Annatas e-
 hypodigmatibus Neustriae p. 497. De CLEMENTE V. is dixerat ad piscopis ere-
 an. 1305. ubi pergit: Dominus papa attendens, quod charitas incipit pias sibi ca-
 a se ipsa primo fructus sibi per totam Angliam reseruaui: INDVCTVS sic Ponti-
 per AVARITIAM EPISCOPORVM regni Angliae, postulantiu[m] PRI-
 MAS VACATIONES per annum in suis dioecesibus sibi concedi. Nemp-
 pe summus pontifex aduertens, quia quod petit inferior, postulare pot-
 est & superior, appropriauit sibi ipsi omnes prouentus de PRIMO VA-
 CANTIBVS ecclesiis per totam Angliam, uidelicet DE PRIMO ANNO
 PRIMOS ERVCTVS de EPISCOPATIBVS, abbatibus, prioratibus &
 praebendis, personatibus, uicariis, quam de ceteris minutis beneficiis.
 Valde memorabilis hic locus est. Intelliguntur inde occasio annata-
 rum: deinde initia earum: post latitudo, per quot genera patuerint
 beneficiorum: obsequia tandem Anglorum, cum infra nominandi scri-
 ptores putent eam gentem huic pontificis conatui unice repugnauisse.
 Congruunt plane cum his ea, quae scribit Theodorus de NIEM, ho-
 mo arcanorum conscius & particeps curiae Romanae, ingrata forte pri-
 stini iuris archiepiscoporum memoria incitatus, quod papa eodem il-
 los spoliauisset. Verba eius, in nemore unionis tract. VI cap. 36. haec
 sunt: Morientibus episcopis, abbatibus, praelatis omnia per eos relicta
 collectores fructuum camerae Apostolicae recolligunt & in usus eorum seu
 camerae praedictae conuertunt, metentes messem, quam non seminariunt.
 Per has depraedationes ultra quam dici potest cathedrales ecclesiae &
 monasteria Italiae destructa sunt & pauci in iis degunt ministri. Non
 crediderim, qui haec legerit, dubitaturum, clericos laicis eripuisse
 iura annatarum, clericis deinde episcopos, his iterum papam, qua
 supremum cum Italiae, ubi postulati iuris initium fecit, rum uniuersis
 orbis christiani antistitem.

iuris, sibi olim arrogati retinuit, quin conatui papae obloquerentur. Occupata his artibus annatarum possessione, post faciles tituli ac formulae fuere, tegumenta aequitatis; ne obtumescere oporteret doctores in quaestione: papa quid facis (d)?

Pontificum quis pri- mus annatarum iure sit usus?

§. X. Quemadmodum vero pluribus exemplis opus est, ad consuetudinem tum constituendam, tum comprobendam: ita graue definitu, cui pontificum primordia consilii huius tribuenda sint. (e). Ego in hoc numero CLEMEN-

Papa in vindican- dis laico- rum anna- tis praetex- tus.

(d) Iuris publici in curia Romana is ordo est, primo possessio- nem meditari, post causam: quae neque huic rei poterat deesse. Pri- mo magnum hic firmamentum erat in praesumptione pietatis & iusti- tiae. Hanc papae in dubium uocare uelle, sacrilegio simile. Deinde, crescentibus ecclesiae opibus, maiori quoque adparatu opus esse credebatur pontifici. Post praemio hoc dignissima erat cura illa, qua papa faeces tenet uniuersi orbis christiani. Praeterea nihil iniquum, a uasallo haec compendia lucrari dominum directum. Atqui is ubi- que terrarum audit supremus antistes. Tum infidelium uires dice- bant his armis esse confringendas. Ad extremum, quod una & al- tera respublica consensit alius non exempli loco, sed legis instar ob- trudebatur. Accessit, quod supremi pontificis apud Iudaeos & Aeg- yptios paganos ingentes reditus ad imitationem proponerentur coe- tibus christianis.

Quomodo a laicis ad clericos & papam mi-

(e) Genus annatarum, quod descripsimus, principum fuisse pa- truit ex antecedentibus. Cum uero duplici illi iure niterentur in ex- actiōne earum (§. 11X. p. 43. lit. x.); uno *facti*, altero *directi* in patri- monia ecclesiarum dominii: pontifex eis utrumque iuit ereptum. Gre.

MENTEM V. iam fuisse, inuenio (f) & eius successo-

Gregorii VII. artes, quibus circa an. 1100. inuestiturae iura Caesari ^{grauerint} disputauit, prodidere coeui scriptores, quos iunctim edidit GOL- ^{iura anna-}
 DASTVS in *apologia contra Grefserum*. Sed parum hoc obfuit Caesari- ^{tarum?}
 bus, quin post etiam & reditu sacri patrimonii, quoties aliquod uacuum fuerat & hereditate episcopi defuncti gauderent. Consilii enim papae euentus non respondit, quem sibi is proposuerat. Caesares quippe ceremoniam inuestiturae per anulum & baculum remissere, ne haec sacri muneris potius attingere rationes uideretur, quam fundos ecclesiae: haudquaquam uero nuntium misere inuestiturae ipsi. Nouo itaque conatu imperendi fuerant successores. Fridericis & Henrico VI. inprimis magis consultum uidebatur, haec iura eierare, quam contentionis ferram ducere cum sordidae auaritiae hominibus clericis. Monumenta annalium hanc in rem prodidit MELBOMIUS *Res. Germ. Tom. 3. p. 187.* Neque enim post interregni tempora aliquis imperatorum occurrit, qui hoc onere imposito sacros antistites uoluisset irritare. Ast interitus annatarum nouum eis ortum dedit: ut illae non tam abrogatae esse uiderentur, quam a laicis ad clericos transmigrauisse.

(f) In VIENNENSI concilio an. 1307. de hoc iure pontificis disputatum esse, ualde obscurum est neque proditum ab auctoribus. U- ^{inter au-}
 nicu autem de flor ac interpres iuris canonici Iohannes ANDREAE, ^{spices an-}
 qui illa prope aetate uixit & suo aeuo *font canonum* audiit, huius rei ^{natarum}
 testis est luculentissimus, qui ad HOSTIENSEM simul prouocat, ^{an. 1303.}
 ctorem, cuius opera praeter *auream summam*, quae in omnium manibus est, rarissima sunt neque nobis copia fuit, ut locum euoluere-
 Ita uero ANDREAE in *commentar. ad capit. 15. inter cetera X. de of-*
ficii iudicis ordinarii. edit. Venetae 1523. fol. 170 scribit: *Dicit Hostiensis, quod Romanam ecclesiam excusat necessitas (in ratione erogationum) quia nec de suo posset omnibus prouidere. Item privilegium de antiqua consuetudine iam obientum. Et dicit (idem Hostiensis) quod episcopi etiam conantur hoc (annatarum iura postulando a suffraganeis) imitari, quod esse non debet.* (ut in *decre. prima de tempo-*
 ordi.

cessorem IOHANNEM (g). Frequentiores testes

ordi, & de re iudi. in causis) *Pluries clamauit in tantum, quod de hoc fuit sermo in Concilio VIENNENSI (an. 1307.) quod optarem, quod curia reciperet niceſinam redditum clericorum totius orbis (nimiam quantum hoc est) ad sustentationem papae & cardinalium, & nihil exigi posset pro seruitiis praelatorum, quos promouet exceptis laxatis salaritis laborantium, puta scriptorum & similibus & tunc prouideret legatis & nuntiis, quos mittit, de praedicta quota. Abstineret autem (curia Romana papae) ab EXACTIONE FRUCTIVVM PRIMI ANNI (habes annatas); exactionibus decimarum (de decimis sacerdotum & similibus, quae non pululant. Sed deliberauerunt praelati in concilio. Et forte bene. Quod tanta uiget insatiabilis cupiditas (nummis emungendi sacerdotes) Quod si hoc fieret, & istud & illa perciperent. Nullus dubito, uera doctorem scripsisse, cum quod passim historici agnoscant, plura in Viennensi concilio disputata a pontifice & contra fuisse, quae proderet, non e re sit ecclesiae. IOHANNES Canonicus sancti Victoris Parisiensis in uita Clem. V. p. 18. ait: dicitur a pluribus, quod pro extorquenda pecunia concilium fuit factum: tum etiam, quod auctores habeamus, qui familia fere leguntur commemorauisse. WALSINGHAM testimonium supra laudauimus §. 9. lit. e. p. 45. & sane clarissimum est. Nam ad an. 1305. p. 497. is inquit: Dominus papa fructus vacantium ecclesiarum sibi reseruauit per totam Angliam de episcopatibus, abbatibus, prioribus & praebendis. Addatur Polyd. VERGILIUS de re inuent. c. 8.*

IOHANNES
XXII. inter
eosdem.
Memorable
testimonium
accenat.
Marfilii
an. 1324

(g) *Nicolaus TRIVETIUS, huic papae aequalis in anal. Angl. ait: retinet (de papa Iohanne sermo est) à li les premiers fruits des eglises uacans. Sed longe illustrior est locus MARSILII Patani in defensore pacis, quem huic pontifici in disfidis, cum Caesare habitis Ludouico Bauaro opposuit Part. II. cap. 22. p. 347. ubi inquit: His adice nouum germen iam dictae radiceis, quod Romanus episcopus ex hac plenitudine potestatis beneficium obtinentibus (non solis episcopis, quod imperatores instituere, neque in peculio tantum occasione sacri muneris acquisito) ubique locorum, absque sui licentia interditi.*

xxi

tes sunt pro VRBANO V. (h) atque pro BONIFACIO VIII.

xit condere testamenta & sic ad suam sedem immediate decreuit bona deuolui & debere deferri. (Ait nullo tempore testamenta condidisse episcopos, uerum heredes eorum Caesares fuisse, Caesarum iura metropolitano, mox ipsum papam sibi arrogauisse, supra scriptum est) Et quod amplius a malo est, quoniam simonia, quamuis post factum (concessum beneficium) expleatur, amplissima est (ego ex hoc genere proscripti simoniam superius) quod eadem potestate (a Caesaribus deriuata) REDITVS & PROVENTVS beneficiorum omnium & ubique, pro PRIMVM ANNO uacantia fuerint, SIBI RESERVAT. Secundum hunc morem sibi congregans omnes mundi thesauros & eisdem omnia regna spolians atque prouincias, in quibus distribui debent mini-bris euangelicis & personis miserabilibus (quem finem habuere, qui ecclesiam uoluerit episcoporum heredem) aut in reipublicae, de qua sumuntur, subsidium, quoniam ad hoc statuta & ordinata est. Respicit ad illa tempora ubi Caesares episcoporum heredes fuere aut etiam ipsi domini territoriorum. In tanta luce aliis ducibus non opus est. Conferantur tamen Ramulphus CESTRENSIS histor. lib. VII. cap. 42. Bernardus GVIDO, episcopus Londonensis, in uita Johannis p. 156. edit. Baluz.

(h) Non omittenda sunt, quae ANONYMVS auctor habet ad an. 1363. Chronici Colonensis p. 26. libri hodie admodum rari. Ita VRBANO V. inquit: *quam ouch mere schadens der Kirchen non Coeln want der uurs Pays mit einre nider wüße der güerheit hadde he dain behalden ind uerwaren uur des Pays Kammer alle dat hadde he gelassen hadde, ind darum sö gott dat uurs Buschoffs Wilhelms dat he gelassen hadde, ind darum sö bald as Busduff uurs in de Coellische Kirche kommen was, schickte Pap. VRBANO V. einen synre dienre int Stiffi Coeln indter hiesche ind uerde all dat gheue dat Bischoff Wilhelm nae gelassen hadde op dat aller wyfferse. Quae rerum minutissimarum genera idem recenset scilicet pretiosa uentilia, uinum, frumenta & quicquid supererat rerum mobilium. Miror, auctorem prima auspicia haec credere annatarum, cum de antecessoribus huius papae idem confet.*

G

(i) PLA-

NIFACIO IX. (i). Verum ut in utroque hoc frustra annatarum ortus quondam doctores posuere: ita neque certus sum, illo, quem ego nominaui, non antiquiorem in monumentis historiarum reperiri. Post illa tempora annatarum iura in legem iuere, in sollemnissimis conciliis Constantiensi (k) & breui post in Basileensi

BONIFACIUS IX circa 1400. (i) PLATINA in *uita Bonifacii IX.* p. 247. his uerbis de ipso scribit: *Tum uero Bonifacius siue uice comitum potentiam ueritus, siue augendae dititionis ecclesiasticae cupidus ANNATARVM usum beneficiis ecclesiasticis PRIMVS IMPOSUIT. Hac conditione ut, qui beneficium consequeretur, dimidium annui prouentus fisco apostolico persolueret. Sunt autem, qui hoc inuentum Iohanni XXII. adscribant. Hanc autem consuetudinem omnes admisere praeter Anglos, qui de solis episcopatibus concessere, in ceteris beneficiis non adeo. Conferri etiam in haec tempora ea merentur, quae auctores habent apud Theod. de NIEM lib. II. de schism. c. 7. VOLATERANVM lib. XXII. p. 514. SABELLICVM Ennead. IX. p. 835. sqq. Henr. MEIBOMIUM uol. III. *Rer. Germ.* p. 190. Carolum MOLINAEVM in commentario contra abusus paparum. WOLEFIUM *lection. memorabil.* cent. XVI. p. 610. GENEBRARDVM ad an. 1404. MORNAEVM in *mysterio iniquit.* p. 252. CONRINGIUM *constitut. episcop.* §. 67. p. 457. STRAVCHVM de *annat.* c. 1. 2. Antonium MATTHAEI *Rer. Ultraiect.* p. 125. L. B. de LINCKER in *notis ad Capit. Ioseph.* art. 18. p. 52.*

Quid in conciliis de iure annatarum?

(k) In VIENNENSI concilio an. 1308. iuris annatarum momenta disputata fuisse, supra §. II. lit. f. p. 47. uidimus, quibus addi debent, quae habet Nat. ALEXANDER in *hist. eccles. Sec.* 15. *dissert.* 9. §. 4. 5. 6. Sed plenius ac maiori longe uariorum libellorum adparatu id factum est in CONSTANTIENSI an. 1418. quos uolumina RVDOLFINA hoc fere ordine exhibent. Auctor anonymus

luere, sublatam. Ut iam nunc, quod ex totidem repetitis constitutionibus pontificum (m), mul-

ne sit usus
annatarum?

sessionibus XII. & XXI. pontificum patres istius conventus annatarum iure interdixisse. Quae decreta tripudiantes recitant recententique Job. Marr. LYDIVS in notis ad Clemangiana p. 100. FLACIVS in appendice catalogi test. veritat. p. 2056. WOLFIVS in tom. 1. lect. memorab. p. 904. MORNAEVVS in myster. iniquit. p. 507. STRAVCHIVS cap. 4. de annat. §. 2. L. B. de LYNCKER ad capit. Joseph. art. 18. p. 52. Sed cum hoc concilium neque audiuerit papam, neque improbaverit annates, nisi aliunde Romanae curiae satisfaceret, tantum abest, ut eis id obesse credam, ut potius novum addat pristino iuri firmamentum.

Decreta pontificum de solvendis annatis. (m) Nihil mirum est, decreta pontificum de persolvendis annatis tantam aetatem non habere. Rogationes, non imperia voluerat novum onus, a clericis suscipiendum. Principio liberalitatis quoddam officium fuit erga supremum antistitem: post demum debiti census naturam accepit. Primum diploma papae in hoc argu-

1447. mentum occurrit NICOLAI V. in *concordatis nationis Germanicae* circa an. 1447. quod recitat Laertius CHERVBINVS in *Bullario magno vol. 1. p. 374.* ut taceam Brandenium commentatorem, Schil-
1458. rerum, aliosque, qui idem exhibent. PII II. deinde an. 1458. ubi
1469. *decret. de annatis.* Sequitur libellus PAVLI II. ad an. 1469. tom. I. *Bullar. magni* num. 6. p. 402. §. 5. ubi agitur de Quindenniis.
1471. Post SIXTI IV. c. 1. in *extrav. commun. de treuga & pace*, ubi
1484. querela de Gallis, annates detrectantibus. Deinde INNOCENTII VIII. 1484. quod extat in 7. *decretal.* in peculiari titulo de *annatis*.
1505. ubi morosi annatarum debitores poena coercentur. Tum IVLII II. qui eandem renouavit 1505. in *Bullar. magno tom. 1. n. IV. p. 480.* Praeterea CLEMENS VII. etiam instituit, ne vel annatae vel quindenniae soluerentur nisi summa ualorem 24. ducatorum excederet 1532. in *sept. decreti. cap. 2. de annatis & in Bullar. magno*
1553. tom. II. n. 33. p. 685. IVLIVS III. an. 1553. poenas iterum instituit

multoque magis ex matricula annatarum (n)
intel-

posuit negligentibus annatas *Bullar. magn. n. 20. p. 801. idem in 7. decret. cap. 3. de annat. PAVLVS IV. 1556. aliorum pontificum 1556. poenas in eos dictas, qui solvere annatas detrectarent, iterum renouauit, scilicet, ut delinquentes sacris beneficiis exciderent & a comunione ecclesiae essent exclusi, illi etiam, qui pro debitoribus annatarum fideiussissent, Bull. magn. tom. I. n. 11. p. 818. PIVS V. uinculo & religione iurisiurandi adfessores sacri collegii tener, ut primi anni reditus, quam magni sint, camerae apostolicae indicarent cap. 7. in sept. decret. de annatis SIXTVS V. an. 1586. de annatis unitorum beneficiorum & ipse statuit & aliorum ante se constitutiones instaurauit Tom. II. bullar. n. 33. p. 537. VRBANVS 1624. VIII. an. 1624. Bullarii tom. 5. n. 26. p. 4. sq. idem instituti habuit in decreto, quod super hac causa promulgauit. INNOCENTIVS X. potissimum ad Quindennia respexit, cuius libellus 1645. editus in bullario reperitur tom. 5. n. 30. p. 179. Omnium autem industriam tandem uicit CLEMENS X, qui tom. 5. Bullarii n. 50. 1671. p. 557. anno 1671. nouissimam de annatis legem sancit, quae cuncta fere complectitur, quae in hoc argumento ab antecessoribus suis constituta sunt: ut inde habere liceat epitomen reliquorum.*

(n) In Imperii nostri matriculis desideramus, quod iniqua ibi in rebus procerum imperii aestimandis proportio; quod fontem habeant liberalitatis in imperium ac imperatorem, non impositionem, quae facultatibus unquam respondisset; quod statuum alii omitti alii praeter causam eisdem illati sint; quod uariae & ambiguae omnes; quod optari magis, quam sperari possit earum emendatio: easdem quoque de albo annatarum in ecclesiis querelas reperimus. Principio enim pietatis erat, annatas pontifici consentire §. 11. lit. m. tum de maioribus non nisi beneficiis episcopatibus puta fuere erogatae §. 10. lit. t. n. x. quem morem Anglia sequuta est, VERGI- LIVS de rer. inuent. lib. 8. c. 2. neque alia quam maiora beneficia enumerata offendes in laudandis matriculis: quamuis postea annatae omnia beneficia tenuerint hodieque teneant, quorum reditus summam

mam uincunt 24. aureorum *cap. 2. in 7. de annatis.* Deinde quæstores olim nominauit papa, qui fructus primi anni colligerent *cap. 1. sept. decret. de annatis:* sed maluit post de certo definita summa cum sacris collegiis conuenire. Inde matriculæ enatæ, quas TAXAS dicunt curiæ Romanæ de soluendis annatis. Sunt uero illæ uel penitentiales, ubi uniuersim definitur, quantum pecuniæ soluitur a peccatoribus, in adulteriis, homicidiis, incestu, sodomia atque delictis generis alius, quas exhibent inter nostrates WOLFFLVS in *lectionib. memor. tom. 11. p. 825.* FLACIUS in *catalogo testimonij uerit. in appendice p. 258.* BANCK in *libello de tyrannide pontif. Rom. cap. 20. p. 544.* HVNNIUS de *indulgentiis* in *erudita præfatione.* Sed minus recte GOLDASTVS fecit, quod hoc taxæ genus, ab annatarum institutis prorsus alienum, eo uoluerit referre *lib. V. de regno Bohem. cap. 3. n. 3. p. 565.* Alterum deinde genus taxæ pontificis est, quod huc facit, de annatis, *die annaten rolle,* ubi omnes uniuersi orbis episcopatus enumerantur in singulisque summa adnotatur, quam curiæ Romanæ, sede uacante, illi præstare tenentur. In Germania catalogum exhibet HORTLEDERVS *lib. 1. cap. 1. p. 23. Ein uerzeichnuss uon etlicher alter Teutscher Bistumb und Eptey annaten, die sie gen Rom geben.* Sed ille mancus est neque omnes episcopatus & abbatias patriæ nostræ designat. Deinde uilissimæ summae sunt, quæ ibi numerantur, ut neque reditus uel unius uel dimidii anni exhauriant uel cum censibus hodiernis, qui quater & quinquies eos superant, queant conferri. *Georgius COELESTINVS* longe plenior est, qui *tom. 3. histor. Comitior. Augustan. 1530. p. 113.* sub titulo *ANNATA* exhibet: *taxationes ecclesiarum & monasterior. per uniuersum orbem.* Verum hoc quoque album a priori multum differt: causam in temporis diuersitate ponit *Fel. SCARSIVS de annatis,* inde ueteris & nouæ taxæ mentio fit in *cap. 1. extrauag. commun. de trenga & pace* neque omnium episcopatum, multo minus omnium coenobiorum nomina habet, quod titulus promittit; deinde nummorum ratio uilior longe ac plane diuersa est ab illa, cuius nimietatem sacri antistites conqueruntur. Galliae enim doctores in Constantiensi concilio his uerbis usi sunt: *annatas non unius anni, sed plurimum reditus exhaurire, ut unius lustri spatio ab his expensis uix respirare possit ecclesia.* Millies mille

intelligitur papae hoc censu tributarius sit orbis pene uniuersus (o).

CAPVT II.

DE

IVSTITIA ANNATARVM
VNIVERSIM.

§. I.

ITa, dices, gratiam habebit pontifex nouo improbi census patrono. Hanc ego per sacrorum rationes neque expetere possum neque expectare. Ne tamen ad sensus magis aliorum, quam ad ueritatem uidear disputare, en! potissimas dubitationes respondebo, quae his iuribus solent opponi. Breuius, forte & felicius id fieri a nobis poterit, qui nouam doctrinam firmauimus in origine annatarum.

Dabia respondetur annatarum iuribus opposita.

§. II.

mille coronatos ex sola Gallia percepisse singulis annis pontifices, interpretes est HVNNIUS in praefatione de indulgentiis. Utinam ergo hunc fructum ex Italico itinere Germanus adferret, ut copia nobis esset uerae *taxae bodiænae*. Minora beneficia cum fere innumera sint, classem hanc sua copia fugere uidentur.

(o) Quam sollicitus sit papa Romanus in ampliandis finibus sacrorum, ex illo collegio clarum est, quod de *propaganda fide* hodieque magnis impensis Romae sustinetur. Quid ergo episcopi in alio orbe, num & ipsi onera annatarum sentiant, parum constat, quamuis florentissimus etiam ecclesiarum Romanarum status in quibusdam Asiae & Americae ditionibus fuisse, uideatur.

Annatarum iura num extra Europam?

Annatae
non in cri-
mine simo-
niae.

§. II. Principio annatarum exactiones simoniae postulant, nefandi criminis (p): sed tantum abest, ut mihi ab hoc dubio metuam, modo fucosa a ueris seiungatur (q), ut potius annatarum

Annatarum iura
inculcantur
simoniae.

(p) Nolo classem aduersariorum in scenam producere, cum unus eorum sufficiat, qui annatas pontificis hoc fulmine impetire ex instituto. *Iohannes enim LAVNOIS* peculiarem librum de hoc argumento scripsit, quem laudauimus §. 3. *lit. b. p. 11. §. 7. lit. h. §. 34.* superius. Verba etiam ex decretis & decretalibus excerptimus nominatis simul auctoribus, qui idem sentiunt §. 7. *lit. i. q.* Quibus addi possunt *DVARENVS lib. 6. de benefic. cap. 3.* lucubratiuncula, quae *CLEMANGII* nomén praefert, contra annatas scripta; doctores conciliorum Constantiensis & Basileensis, *WOLFFIUS* lection. memorab. *tom. I. p. 365.* *FLACIUS* in appendice *catalogi test. uerit. p. 258.* de *DOMINIS lib. 9. c. 9. th. 69. sqq.* *MORNAEVS* in *myst. iniquit. p. 452.* *AZORIVS* in *institut. moral. P. II. lib. 7. c. 12.* *GVINERIVS* in *sanctio. pragmat. tit. de annat. p. 468. edit. Pinson.* *MOLINAEVS* ad *edict. de paruis dat. p. 304.* *HVNNIUS* in *praefat. de indulgentiis p. 16.* *KESLERVS* in *bello Petri & Papae lib. 2. 1. Part. c. 1. p. 444. & cap. 4. p. 526.* *COELESTINVS* in *hist. August. Confess. tom. 3. p. 361. lib. Bapt.* *FICKLERVS* in *philosophia Iuridica tit. de sim. p. 585.* *STRAVCHIVS* de *annat. cap. 1. sect. 1. Laur.* *BANCK.* de *tyranni. Pap. c. 20. p. 549.* Taceo alios, qui in genere simoniae ponunt exactiones annatarum.

Annatae a
simoniae
crimine ab-
solvuntur.
Remouen-
tur excep-
tiones
stultae,
quod

(q) Ne bonam causam male tuear, remouenda sunt illa, quibus alii in defensione eius frustra uti solent. Non exceptiones meae sunt, nequire pontificem committere crimen simoniae, quod *Thom. CAMPEGIVS* credidit de *annatis*: quem & rationibus & auctoritate doctorum confutauit *LAVNOIS obseru. 8. p. 285.* ex nostratibus *WITTKERVS* de *Rom. Pontif. contr. 4. q. 4. p. 561.* Neque magni ponderis esse puto, exemplis refellere simoniam Iudaeorum, ubi supremus pontifex & ipse decimas acceperit a decimis sacerdotum *Exod. xxii & xxiii.*

& xxiii. Numeror. xviii. 25. 28. quod urgent *Iob*. GERSON c. 3. a) in pa-
de Sim. RAYNALDVS ad an 1399. n. 12. MARCA *lib. VI. cap. 12.* pan non
 n. 10. p. 912. multo minus Aegyptiacorum sacerdotum, de quibus *Iob*. cadat simo-
 GRAMMATICVS ad *metaph. Arist. lib. 1.* quod inferiores sacerdo- nis.
 tes in ingressu sacerdotii mediam partem reddituum summo sacer- b) paga-
 doti ministrarint, quod consecutionis filium sequitur post alios *Natalis* nis sacer-
 ALEXANDER *sec. 15. & 16. dissert. 9. p. 602.* qui, risum teneas, pu- doribus an-
 tar *iure gentium* perfoluendas esse pontifici annatas. Nam alia oeco- natae solu-
 nomia ueteris, alia licentia paganorum, qui Cereri & Baccho sacra tae absque
 fecere, alius Christianis commendatus despectus rerum humanarum. simonia.
 Miror *Iohannem* LVNDIVM theologum *lib. 4. c. 39. p. 907. n. 27. &* Turpiter
cap. 40. n. 20. p. 912. dar iüdischen heilighthümer sui adeo obliuisci, auaritiam
 ur scribat, paganos sacerdotes pro falsa mercede diuitias accepisse; prodit
 christianis has potius erogandas esse pro diuinæ ueritatis expositione. theologus.
 Bone Deus! quae tenebrae, quae crassities! olim CIGAVLDVS in
 meditationibus suis scripsit: *dormit in ecclesiis nunc Petrus, uigilat &*
regnat Simon. Deinde solum argumenti, quis non uidet, quo CAM- c) patria
 PEGIVS *l. c. n. 7.* utitur. Pater contra filium agere potest, alimen- potestate
 ta negantem *l. qui filios C. quae res pignori oblig. poss.* imo uendere papae, uen-
 quoque ipsum potest *l. 2. C. de patrib. qui fil. distr.* quidni annatas (ali- di etiam fi-
 menta) a filiis (episcopis) exigat almus pater, papa Romanus? lli possint
 Miror stultissimos lusus etiam arridere *Natali* ALEXANDRO *sec. 15.* spirituales.
 & *16. diff. 9. n. 4. p. 599.* Quasi uero papae alimenta deessent: quasi
 inter patres, quos iustae nuptiae demonstrant & illos, qui fisione d) papa o-
 ecclesiae tales audiunt, nullum esset discrimen. Post *auaritia* omnia possit
 papae nullius hic momenti est, *omnia enim papam posse praeter pec-* praeter
 catum (simoniam) sentiunt doctores in *naeniis pontificiis de iure reges* peccatum.
adpellandi cap. 3. n. 2. p. 77. quod argumentum execratione dignius.
 quam confutatione. Praeterea a Simoniae labe non absolueri posse
 existimo antiquitatem, quod perhibet ALEXANDER *sec. 15. & 16.* e) ius hoc
diff. 9. n. 8. p. 601. cum quod nulla in peccatis praescriptio locum ha- fit ualde
 beat, tum etiam quod annatas saepius impugnaverint doctores, quo antiquum.
 ipso interrupta, si quae esse potuit praescriptio. Frustra etiam sunt, f) papa u-
 qui dominio directo papae aut eius supremæ per orbem uniuersum niversale
 iuris dictioni adserunt annatas a sacris clientibus, clericis. Ut enim dominium
 taceam, de supremo illo dominio omni tempore & philosophos dubi- habeat.
 tasse

rum iura pro idoneo habeam remedio, quod fa-
cros antistites ab hac macula liberet, quae eccle-
sias proh! passim inquinavit (r).

§. III.

rasse & istos atque theologos: in eo hic quaestio uersatur, utrum pa-
pae illud dominium & suprema rerum ecclesiasticarum cura *lucratius*
esse possit sine crimine simoniae, an uero ad S. Petri mentem onerosa
g) annatae tantum & praorsus gratuita. Tandem neque securas esse annatas a
in throni crimine simoniae, opior, quod cum *INTHRONISTICO*; *CA-*
ffico & ca- *THEDRATICO*; *SYNODATICO* possint conferri, ut scribit
rhetorico *MARCA* lib. VI. c. 10. quem sequitur *NATALIS* l. c. n. 17. p. 610.
similes. h) post Nam ideam saxum & hic uoluitur. Ceterum non adeo multum refert,
consecra- solui annatas peracto iam ritu consecrationis. Quoniam *Gehasi* hono-
tionem sol- rarium & ipse accepit postquam sanatus fuisset *Naeman* §. 7. lit. i. p. 33.
nantur. superius. Ad extremum praeceptiones diuinas, ut, qui altari seruia,
i) non alligari debeat de altari uiuat; neque alligari debeat os boui trituranti & quae alia
os trituran- *CAMPEGIVS* adfert n. 14. splendidum & sumuosum curiae papalis
ti. adparatum tueri, ut annatis opus sit, absonum est & primae ecclesiae
aduersum, quod supra scripsimus §. 3. lit. e. p. 10. lit. g. p. 12. Her-
bam ego porrigerem accusatoribus annatarum, si alia ratione causa agi
non posset supremi sacerdotum.

Ex ueris
principiis
causa agi-
tur annata-
rum contra
simoniam.

(r) Mihi ergo quid supersit, expectabis, ut inter rela simoniae
salua sint iura annatarum. Faciam periculum. Simonia uel committit-
tur in sensu scripturae mercatu spiritus sancti §. 6. lit. a. p. 35. §. 7.
lit. c. p. 29. uel in sensu ecclesiae, nundinatione rei spiritualis aut quae
spirituali est annexa §. 7. lit. i. p. 33. In illo genere nemo ponet anna-
tas, qui legerit ea, quae scripsimus §. 6. §. 7. p. 25. §. 29. Quid au-
tem de hoc? Fateor, difficiliore hic uias esse ex labyrintho. Quoniam
limites simoniae ualde protulerunt ecclesiastici doctores, causam §. 6.
lit. z. p. 25. tractauimus, rem ipsam §. 7. lit. i. p. 33. lit. k. p. 34. Verum
enim uero neque hic serupulum relinquemus, qui animos hominum
proborum possit tenere. Principionatura inuestiganda est annatarum:
deinde separandae quaestiones sunt, utrum *papa* annatas exigat, an
uero

uero principes laici; ad utrumq; enim reponendum est sigillatim. Primo
 uror hoc filo consecutionis: *omnis simonia* (sumpta etiam uoce in sensu
 ecclesiastico) *est ambitus: annatae non sunt ambitus ergo annatae non sunt*
simonia. Maior illo canone cura erit, quia genus dicitur de qualibet specie. *sunt ambi-*
Minor uero lumine indiget aliquo explicationis. Scilicet ambitus uel
 actiue accipitur, si quis munera conferentem pretio corrumpit: uel
 passue de illo, qui corrumpitur. Neutrum dici potest de annatis. Non
 illud, quia annatas soluere, non in arbitrio est noui antistitis, sed debi-
 tum instar aeris alieni: neque hoc, quoniam hic census certus, defini-
 tus ac omnibus idem est, a quoquis, sine ullo personae discrimine ae-
 qualiter persoluendus. Inde argumentor: *quod animi. recipientis non*
peruenit aut allicit, illud non est simonia regula iuris canonici est
 cap. 18. *Et si quaestiones X. de Simonia*, quorsum etiam respexisse puto
 CANISIVM lib. 3. tit. 14. p. 231. atqui *neutrum annatae faciunt*: ergo
 annatae non inter crimina simoniae. Deinde annatas non muneris cau-
 sa soluit antistes, episcopos enim, quos papa creare solet, nullo eis ad-
 signato episcopatu ab annatis seimus esse immunes; imo, quod plus
 est, non tam antistes eas soluit, quam fundus illius, ut rem tantum,
 non personam annatae adficere uideantur. Quod inde patet, quia fru-
 ctus, sede uacante, antistite existente, *annati tuere, die iachrige einkünff-*
ten wurden dem domino annatarum norbehalten, und aufgehoben, w. nu
gleich noch kein Bischoff erwöhlet oder gefezet war, §. 8. lit. n. p. 40. lit.
c. p. 45. Est ergo definitio communissima doctorum: *simonia est an-*
bitus, ubi pretio acquiritur res spiritualis aut spirituali annexa, spor-
 tulae scilicet ex sacri muneris administratione. Neque enim, quod ab
 initio dixi, per annatas sacrum munus acquiri potest, quia papae sol-
 uuntur, qui tamen beneficia non confert, sed iamiam collata adpro-
 bat agnosciturque. Onus autem, quod fundo praestandum, nihil com-
 mune habet cum re, spirituali annexa. Clarum ergo est, cui non com-
 perat definitio, ei neque definitum posse obrudi. Qui dubitauerit in
 his, ille eadem causa Imperatorem & imperium simoniae roties accusa-
 bit, quoties sacra ecclesiae patrimonia censum numerant, in matricu-
 la descriptum: quoties Caesari releuia uel laudemia praestant. §. 8. lit.
 j. p. 42. quoties pro *infeudatione taxam* soluant *Instr. Pac. art. 5. §. 21.*
 quoties militibus hyberna tenentur erogare. Praeterea qui non con-
 fert beneficium, ille non potest committere simoniam. Papa autem

a) quia an-
 natae non
 sunt ambi-
 tus.

b) annatae
 non adfici-
 unt rem
 spiritualem
 neque spi-
 rituali an-
 nexam.

c) annatae
 similes
 sunt den
 Roemer
 monachen.

d) papa
 non con-
 fert bene-
 ficia.

e)annatae
potius re-
medium
sunt contra
simoniam

Ipse papa
imperator
soluit an-
natas.

confertne beneficia, unde exigit annatas? Nequequam. Hoc enim libertatem euerteter sacri collegii, id est capituli canonicorum, penes quos est noui praefulis electio & creatio. Quae iura inuolare nequit pontifex Romanus. Ceterum rectissime hoc in genere arguit *Iob. ECKIVS cap. 26. in enchiridio contra Luther. interprete Odorico RAYNALDO ad an. 1399. n. 13. his uerbis: si sacerdotes uellent negare pontifici annatas, possent etiam laici eadem causa propter simoniam sacerdotibus negare salaria & decimas. Quaesio! quid hoc? Ita sane est; annatas uel princeps laicus exigit, quod olim factum §. 8. lit. r. p. 38. lit. u. p. 40. lit. x. p. 41. uel papa sacerdos. Si illud, annatae simoniae crimen in tantum diminuunt, in quantum mercedem attenuant, quam clerici exigunt accipiuntque pro sacri muneris, rei spiritualis administratione, impio & primitiuae ecclesiae interdicto quaestu §. 3. lit. g. p. 12. & can. 6. c. 1. q. 2. si hoc, peccaret pontifex uel clericorum cauta, ab illis annatas exigendo, quo tamen intuitu ab omni eum crimine absoluiamus; uel sui ipsius ergo, quia noui foederis sacerdotia gratuita esse debeant. Inde doctrinae, non licere clerico ullius rei habere proprietatem, quae disputationes acriter uentilantur a *BEGVINIS* apud *Bernardum GVIDON'S in uita Iobannis XXII. papae ad an. 1325. p. m. 139.* Verum hoc argumento praefules contra papam uti nequeunt, qui redditus in deliciis habent sacri patrimonii: ne, quod iuris in papam statuunt, ipsi etiam sentire & obseruare, teneantur. Fidenter ita his uerbis peroro: *non qui exigit, sed qui neget annatas esse simoniam.* Velim etiam nimium religiosos canonum doctores, qui simoniae accusant annatas ad eiusdem argumenti sacras constitutiones resppondeant, quales sunt in *cap. 38. tua nos duxit & cap. 26. ex insinuatione X. de simonia*, ubi licitum est, nummis sibi uiam parare ad canonicatum in *cap. 28. et si quaestiones X. eodem* quod donare permittit ordinatori pro sacra ordinatione: in *cap. 42. ad apostolicam X. eodem*, ubi pia consuetudo dicitur, soluere aliquid pro re spirituali, exequiis mortuorum, benedictionibus nubentium *c. 2. suscepti regiminis extrauag. de praebendis & dignitat.* quod iridem a crimine absoluit, consuetudine *annalia* (annatas) percipere uacante. Cum quo *cap. 10. postulasti & cap. 11. cum nonnullae extrau. com. de praebend.* sunt conferenda. Et quo iure ipse papa olim imperatori soluit annatas? de quo *ALEXANDER Diff. 9. sec. 15. n. 18. p. 611.* Quare eapropert Otto*

dem. Verum omnem huius argumenti vim illa subuertunt, quae in noua doctrina prodidi de

sententiae firmamentum addunt, quod exarchatum Rauennae, Romanum & Spoletanum ducatus ditionesque huius generis alias nunc possideat papa: ex quo tempore causa debendi omnino expirauerit.

Ad hoc dubium responderetur
1) ad huiusmodi nom.

WOLFFIUS in *lect. mem. uol. 2. cent. 13. p. 321.* Verum non difficile est ad huius generis dubitationes dissoluendum. Primo crescentibus diuitiis papae eius etiam maiestas, apparatus, impensae, sumtus creuere, qua ratione faeces nunc tractat orbis christiani: ut adeo nullo non tempore annatis indigere uideatur. Haec reponit ALEXANDER *dissert. 9. n. 22. p. 617.* Ego autem fallissimum esse puro, pontificem ex eo tempore, ex quo annatas accepit, ditiores redditum fuisse; quin potius causas certissimas habeam, ut affirmem, plurimum ex illo aeuo pontificis redditibus auctoritatique decessisse. In MARCELLI & STEVCHI matriculis, libris, de *iure seculari pontificis Romani* editis, Daniae, Sueciae, Angliae, Scotiae, Hiberniae, Hungariae, Silesiae, Germaniae uniuersae ditiones fere tributariae pontifici numerantur: sed puriorum sacrorum adsertores calamosque haec nomina constat expunxisse. Deinde superius enumeratae prouinciae uetustioribus longe seculis pontificis fuisse, quam factae eius sunt annatae. Ad extremum, qui §. 8. *litteras n. x. b. c. §. 9. litteras c. d. e.* expenderit secum, digesseritque, ille in hoc censu non habebit pontificis R. egestatem. Ad aliam igitur causam dilabuntur alii. Scilicet pontifici concessas esse annatas scribunt, ut Turcica in primis bella foueret pro terrae sanctae, quam dicimus, recuperatione. Hoc sine secula nostra excidisse, cum omnem spem animumque exuerimus, aliquid eius rei consequendi. Postremum uti forte nemo negauerit, rerum Christiani orbis non prorsus ignarus: ita de principio causae admodum solliciti sunt doctores, ut illam idoneis rationibus corroborarent. Potissimum firmamentum in testimonio Caesaris ac principum ponunt, qui claris uerbis pontifici scripserunt: *annatas ad bella Turcica non perpetuo, sed temporario tantum iure concessas fuisse.* Ita FERDINANDVS I. locutus est legato pontificis ad an. 1520. cuius sermo,

2) ad ueritatem.

Ceditio annatarum, num bella aduersus paganos?

de origine annatarum alia longe, quam hactenus existimarunt iureconfulti & theologi doctores.

mo, nomine ordinum factus, extat apud WOLFFIVM uol. 2. lect. memorab. centen. 16. p. 199. m. his uerbis: cum ordines non dubitent, beatitudinem pontificis pro conperto habere, principes Germaniae in solutionem annatarum ad aliquot annos sedi apostolicae soluendam ea leuige ac conditione consensisse, ut illa in oppugnationem perditissimi Turcae & defensionem fidei catholicae conuerterentur. Ex quo autem numerus annorum, intra quos annata illa debeant, nunc longo interuallo transactus sit: neque annata in hunc usum, in quem decreta sunt, conuersa, ob id populus Germanicus ab annatis auersatur. Idem, sed in epitome extat etiam apud CONRINGIVM ad bullam Innoc. X. cap. 6. p. 181. Principis autem testimonio standum est CRAVETIA consil. 227. in fin. WESENBECIVS consil. 1227. Nicol. de PASSERIBVS de scriptura priuata lib. 2. Q. 2. n. 12. Idem olim quoque tempore MAXIMILIANI I. an. 1500. in comitiis existimatum fuit in Rec. Imp. Aug. tit. 44. §. 1. den Papst zu bitten, das er die annata der Teutschen Nation, so darzu sonderlich zu geben verordnet sind, zum Turcken Krieg geben wolle. Inprimis autem principis adfectiones ualent, si saepius repetitae sunt MASCARDVS de probation. conclus. 1227. n. 1. sq. Cui magno deinde numero suffragantur annales. Wilhelmus HEDA in uita Davidis episcopi Ultraiectini ad an. 1455. p. 391. scribit: Eligitur in episcopum Ultraiectensem Gisbertus. Sed dux Burgundiae misit Romam, ut alium commendaret. Et quamuis electio iam uideretur priori Romae admissa & pecunia, quam ANNATAM uocant, tributum a Christianis principibus admissum pro TUTIONE FIDEI & iam in longe deteriores usus conuersum, solutis: pontifex tamen mutat sententiam, credens sibi magna a Duce Burgundiae polliceri. Similia his narrantur apud HORTLEDERVM de cons. bell. Germ. uol. 1. c. 1 n. 25. Dafs die annaten zu nichtes anders als zu Widerstand des Turcken gebraucht werden solten, welches aber nicht geschehen. Idem existimat Iob. SLEIDANVS lib. 4. Commentar. ad an. 1523. p. 53. Succinunt his etiam doctores quidam theologi & iure-

con-

ctores. Unde facile ad intelligendum est, causam debendi, quam dicimus, nulla ex parte annatis sublatam fuisse. (t).

§. IV.

consulti, Nicol. de CLEMANGIS aut quis sub isto nomine alius laet p. 84. Iob. ARNDIVS in *lexico sacro* uerb. *annata*. PAVRMEISTER de *iuvisdift. imp. Rom. lib. II, c. 3, n. 4*. OLDENBURGER ad *instrum. P. art. 5. §. 5. si quid Part. II, p. 101*. STRAVCHIVS *dissert. exoterie. V. num. 16, p. 133*. Iob. PAPE in *diss. de annat. cap. 2, sect. 2, §. 1*. LIMNAEVVS ad *capit. Carol. V. artic. 16, n. 6, p. 230*. VITRIARIVS *lib. 1. iur. publ. tit. 15, n. 24*. taceo alios, qui hos duces coeci sequuntur. Causa itaque expirante, ipso iure sublatam esse effectum; ne, quod aiunt, illud TACITI sentiant Germani, ut, quae intoleranda, sed necessitate armorum excusata, illa etiam maneat in pace.

(t) Fabulae auarissimi cleri sunt, annatas non pure deberi, sed conditionate. Sufficeret nobis, obiectiones destruxisse aduersae partis, cum actore non probante absoluat reus l. 2. ff. de probat. l. 2. fin. C. de probat. sed ante contrarium demonstrabimus, quam respondeamus opposita nobis argumenta. Primo annatae laicis principibus perfolutae sunt, nulla impensarum in bella sacra facta mentione §. 8. lit. t. p. 38. lit. u. p. 40. lit. b. p. 2. §. 9. lit. c. p. 45. quin potius de titulo longe alio ibi constet, qui fluit ex dominio directo sacri patrimonii: & horum cessione episcopi annatas acceperunt §. 8. lit. b. p. 45. post episcopos papa §. 9. lit. c. p. 45. Quo sane ipso cessionarius pontifex in locum & causam repositus esse praesumitur eorum, qui ante illum annatas perceperunt MENOCHIVS *lib. 3. praesunt. 6. n. 92*. quia res transire dicitur cum sua causa. Deinde in verbis concilii VIENNENSIS plane contrarium asseritur, quae §. 10. lit. f. p. 47. prodita sunt. Maxima uero iuris auctoritas est, cum quod antiquissimum omnium hoc testimonium sit & proxime omnium accedat ad natales annatarum; in rebus enim antiquis etiam leuiore probationes sufficiunt MASCARDVS de *probat. uol. 1. concl. 103. n. 12*. BRVNNEMANNVS in *Consil. 131. n. 134*. tum etiam, quod illa confessio aduersae

Annatae
pure de-
bentur.

non sub
conditione
impensa-
rum belli
sacri arg. 1)
ex prima
annatar.
natura.

2) omnium
uettissimi-
ma confes-
sione conc.
Viennensis
1305.

uerſae partis ſit, quae tum euerſum iuerat annatas, conſeſſio autem partis ita probat, vt & omnem contrariam praefumptionem iuris & de iure tollat & probationem non admittat in contrarium *Fulu. P. CIANVS* cum aliis innumeris doctores *lib. 1. de probat. cap. 11. n. 4. p. 54.* Quid? quod etiam *BASILEENSE* decretum ne uerbulum de hac cauſa, ſcilicet impenſis in bella Turcica habeat; ſed potius ratio- nis inſeſtis ſimo, concilii *Baſi- lenſis* an. 1314. 3) ex de- creto, anna- tis inſeſtis ſimo, concilii *Baſi- lenſis* an. 1314. 4) ex uni- uerſi orbis chriſtiani concenſu.

haec cauſa, ſcilicet impenſis in bella Turcica habeat; ſed potius ratio- nis inſeſtis ſimo, concilii *Baſi- lenſis* an. 1314. 4) ex uni- uerſi orbis chriſtiani concenſu.

nam omnem annatarum quaerat in *oueribus uniuersalis regiminis pa- pae; in ſuſtentatione cardinalium; in conſirmatione electionum; S. S. STONE 12. & 21.* Aſt idem illud hoc egit, vt tollerentur annatae per orbem terrarum uniuerſum. Praeterea cum annatarum ubique regnorum eadem iura ſint, eadem cauſa quoque earum uidetur eſſe praefumenda. Parium enim eadem ratio, idem iudicium eſt, & pa- ria pari iure utuntur, quod ſilum conſecutionis neſtunt doctores in dialecticis iuris *VIGELIVS lib. 2. n. 1. OTTO lib. 1. c. 16. p. 112. STEPHANI lib. 11. loco g. 4. p. 328.* Verum, ſi bella contra Tur- cas cauſae annatarum; non uideo, quare illas ſibi arrogarint principes laici, qui de ſacra militia non cogitarunt §. 3. *lit. t. p. 39.* In Graeca eccleſia imperatores §. 8. *lit. z. p. 43.* uel etiam archiepiſcopi §. 3. *lit. h. p. 45.* Neque uel coniecturis adſequor, quare pontifici Romano Hi- ſpani, Galli, Luſitani, Sueci, Dani alique populi eas ſoluerint, quo- rum omnium aequae non intereſt, quid fiat cum imperio Turcarum &, quod magis eſt, hoc illi ueſtigal eo etiam tempore pependerit, quo ſpes omnis pro terrae ſacrae recuperatione pridem decollauerat. Poſtremo meis ciuibus in memoriam reuocabo illa, quae audiunt, na- tionis Germanicae concordata. Ita autem iſta habent: *De eccleſiis ca- thedralibus omnibus & monaſteriis uirorum (alias enim & mulierum, concordata- monialium) duntaxat uacantibus & uacaturis ſoluuntur de fructibus tis. primi anni a die uacationis ſummae pecuniarium in libris camerae apo- ſtolicae taxatae, quae communia ſeruitia muncupantur. Eſt quae exces- ſue taxatae ſunt, retaxentur: ad quod petentibus dabimus commiſſarios, nit retaxent. Taxae autem praedietae pro media parte infra ſequen- tem. Et ſi infra annum bis uel pluries uacauerint, ſemel tantum ſol- uantur. De ceteris etiam dignitatibus, perſonatus, officiis & benefi- ciiis ſecularibus & regularibus quibuscunque ſoluuntur annatae ſeu me- dii fructus iuxta taxam. Sed de beneficiis, quae ualorem 24. florenod- rum auri de camera non excedant, nihil ſoluatur. Duretque haec ob- ſer-*

servantia deinceps. Dat. an. 1448. Ex editione Georgii BRANDENI, qui in concordata haec commentarium scripsit, Romae promulgatum 1600. in 4t. verba excerpimus, quae non differunt ab alijs. Pacta vero haec pura sunt, nulla hic conditio; nihil de bellis sacris; nihil de impensis in res alias. Verbis vero contractus unice stanturum esse, doctores asserunt MOLINAEVS de consuet. Paris. tit. 1. §. 8. n. 77. Palaez a MERES P. IV. de maiorat. Hispan. Q. 20. n. 318. SVRDVS Consil. 366. n. 6. Consil. 450. n. 3. Idque procedit, quamvis in contrarium aliqua adsint coniecturae. CRAVETTA Conf. 20. n. 4. KLOCKIUS tom. 3. Conf. 81. n. 13. Ad ea, quae pro impensis

Respondentur dubia aduersus fac partis, an imperatori in propria causa credendum?

Limitatio regulae cessante causa.

Litis, ab ordinibus derelictae causa.

in bella aduersus paganos allata sunt, facile reponent annatarum partroni. Caesaris & ordinum testimonijs in propria causa parum roboris inesse. Quia omnibus in re propria dicendi testimonij facultatem iura submouerunt l. 10. C. de testibus neque ullus idoneus testis in re sua intelligitur l. 10. ff. de testib. Unde VICENTINVS in consilio causae Venetae cap. 2. n. 24. p. 82. Neque papae in propria causa credendum, quum in re propria, naturae etiam iure, nemo debeat esse testis. Confer. ALBANI neniuae pontificis de iure reges adpellandi cap. 3. n. 3. p. 86. Deinde regula iuris: cessante causa, tollitur effectus innumeras patitur exceptiones. Non enim ualet, in causa impulsiva; sed tantum in finali: non in causa, quae occasio dicitur; sed quae conditio: non in probabili; sed necessaria: non in dubia; sed liquida: non in iure iam quaesito; sed quaerendo: non in suspensa haec ad tempus; sed prorsus sublata, quas limitationes ex instituto tractauit definiuitque Andr. TIRAQVELLVS, in peculiari opusculo, cessante causa, quod reperitur in tom. 4. opp. part. 1. p. 38. quae omnia tutas iterum annatas praestarent, nisi ipsam oppositionem inficias iuissimus neque animus esset, tanta prolixitate pontificis agere aduocatum. Et quis tandem ipsos ordines de firmanento rationis, annatarum iuri obiectae, non pridem desperauisse, agnoscit, qui sibi in animum reuocat silentium motae litis & derelictionem per duo secula; promptitudinem eorum in numerando annatas exactoribus pontificis, & quod eo tempore, quo tantopere diminuta fuit papae auctoritas, non tantum nihil controuersiae fecerint papae, sed potius annatas eidem in WESTPHALICA pace artic. V. §. 19. confirmauerint. Quidni enim regulam firmer excepro?

§. IV. Ultimum est, quod nimietatem in-
 cufent annatarum (u) atque interdictum adle-
 gent

Num abu-
 sus & in-
 terdictum
 Bas. anna-
 tis officii
 aut?

ptio? Ad extremum oppositis supra doctoribus doctores hic alios
 obicerem, nisi ab hoc labore me liberaret *Natalis* ALEXANDER,
 qui *dissert.* 9. *sec.* 15. *art.* 6. hanc scenam plene instruxit: quamvis lu-
 bricis & facilibus rationibus eorum, supra cursum remotis nolim sub-
 scribere.

(u) Conqueruntur de immodicis summis annatarum passum au- Annata-
 ctiores. Nationis Germanicae grauamina, Caesare MAXIMILIA- rum nimie-
 NO I. exhibet FREHERVS *tom.* 2. *rer. Germ.* p. 373. his uerbis: *tas* 1505.
 quod annatae absque dilatione (non expectato lapsu unius anni) &
 sine misericordia (de ecclesiis paupertate laborantibus) etiam episcopis
 intra paucos annos mortuis (cum non nisi seniores adspirent ad hanc
 dignitatem) exigantur (inde concordata cauent, ne bis intra annum
 debeantur). Interdum plus, quam debeatur, extorquetur (uiolatis le-
 gibus taxae, auctis forte rerum pretiis) propter noua officia & nouos
 familiares. Exemplum de Moguntina & Argentinensi ecclesiis. Clari-
 us deinde in remediis contra grauamina p. 374. Si sacrae Caes. ma-
 iest. consultum uisum fuerit, proponatur pontifici, quod graue sit Ger-
 manis, tantas ferre annatas. Quod duplicatae nunc sint. Nam sedes
 Moguntina olim 10000. flor. dedit, quod aes cum non soluisset quidam
 antistes, successorem duplicatas soluere oportuit. Quae summa perdu-
 rauit in posteris non solum: sed breui aduicta est, surrexitque ad
 25000. flor. Quod hodie non satis est, ubi 27000. debentur. Sub-
 ditus capropter magna tributa imponi, non absque metu perduellionis.
 Idem Iacobus WIMPLINGENIVS ad Max. Caes. & papam Aene-
 an p. 380. 381. Utrumque etiam exhibet GOLDASTVS *tom.* 2.
 Constitut. p. 119. & in uernacula in *denen Reichsätzen* p. 215.
 B. m. LVTHERVS an den Adel Teutcher Nation von des Christli-
 chen Standes Besserung p. 19. ex autotypo Vireberg, 1520. ob ean-
 dem causam redarguere uidetur annatas, his uerbis: Zum ersten,
 das ein jeglich Fürst ihren Unterthanen frisch verbeuth, die ANNA-
 TEN

gent concilii Basileensis (x). Verum uti ius ipsum abusus non tollit eumque matricula annatarum cauet, ubi summa beneficii, quae dicunt,

TEN gen Rom zu geben und sie gar abibue, denn der Papp hat den Pakt brochen (concordata intelligit Germanicae nationis) und eine Rauberey daraus gemacht aus den annaten zu Sebuden und Sebuden gemein Teutscher Nation. Gibt sie seinen Freunden, verkauft sie vor gross Geld und stift officia darauß (quare iudicium est papam hoc redditu ad impensas muneris & aulae non indgere) darum hat er das Recht darzu verlohren und straff verdienet. Alia offendes apud Flacium; Wolffium; Strauchium ceteros, quos saepe laudavi. Singulare etiam est, quod P. WVIA in MSC. Chronico episcopatus Cuminensis narrat cap. 5. p. m. 53. Debet episcopus secundum taxationem modernam & si fas est dicere, immoderatam, cum redditus episcopatus non ad XIV. millia florenorum se extendant, camerae apostolicae ultra II. millia sub pena consueta. Quae summa iterum ab ea valde differt, quam prodidit matricula Caestini.

Interdictum concilii Basileensis adversus annatas.

(x) Superius iam facta est huius rei mentio cap. I. §. IO. lit. l. p. 51. 52. Verba ipsa decreti Basileensis haec sunt. Primum sessione XII. his verbis conceptum: summum pontificem haec sancta synodus exhortatur, (non inhihet, mandat) cum speculum & norma omnis sanctitatis esse debeat, pro confirmatione earum electionum, quae ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat. Alioquin si secus faciendo notorie & incorrigibiliter ex hoc ecclesiam scandalizet, futuro (demum) concilio deseratur. Pro oneribus autem (en conditionem interdicti) quae ipsum pro regimine uniuersalis ecclesiae subire oportet proque sustentatione S. R. E. cardinalium & aliorum necessariorum officialium, hoc sacrum concilium ante sui dissolutionem omnino debite & congruenter prouideat. Quod si contingat, aliquam circa haec prouisionem non facere, tunc illae ecclesiae & beneficia, quae usque nunc ex noui praelati assumptione certam taxam soluerint, deinceps necessitatem huiusmodi taxae per annum post adeptam pacificam possessionem

cunt, singulis curate est definita (y): sic per errorem labuntur, qui Basileense decretum ullo tempore existimant annatis obfuisse (z).

CAP.

nem solvere in partibus teneantur, duratura huiusmodi prouisione, donec papae & cardinalium sustentationi aliter prouisum. Per haec eadem sancta synodus non intendit in aliquo praedecretum sanctae Romanae & uniuersali ecclesiae. Alterum in sessione XXI. scriptum prolixius est, argumenti tamen fere eiusdem.

(y) Querelas aduersus nimietatem annatarum obligationem nequaquam tollere existimo, quo minus censum, qui debent, praestent eundem. Primo enim delictum personae (papae) non debet in detrimentum ecclesiae (muneris papalis) redundare. Quod omnino fieret, si propter actionem quorundam pontificum iura annatarum subuerterentur. Deinde propter abusum res ipsa non tollenda, medicos potius imitari, qui corpus non destruunt ob uitiosos humores SYRINGIVS de pace relig. conclus. 54. tit. 6. sub fin. p. 1315. & quod ex se non est malum, sed ex abusu fit tale, propter hunc non est prohibendum MEVIVS P. I. decis. 259. n. 23. Praeterea si annatae fructibus annuis respondere debent, quod §. 8. lit. u. z. c. probauimus: illis ubique fere terrarum nimium quantum adactis, pristinae etiam summae addere aliquid fas erit in recentiori matricula earum. Ad extremum hodie rationes camerae papalis accuratae sunt, ac perpetuae ei summae, ut iam nunc querae omnes inter nimium & parum cessare uideantur.

(z) Superius aliquid attigimus huius rei §. 10. lit. l. p. 51. Plura enim argumenta sunt, quae certo commonstrant, concilii Basileensis decreta haudquaquam annatis obesse. Primo enim conditio leensis decreta haudquaquam annatis obesse. Primo enim conditio actum suspendit l. 5. si C. de donationib. sub modo uel conditione l. 41. cum ab eo ff. de contr. emt. neque ponit aliquid in esse l. 8. si quis sub conditione ff. si quis omiſſa causa testamenti. Cum itaque claris uerbis decretum habeat, nolle adfessores synodi re ditibus derogatum

CAP. III.

DE

IVSTITIA ANNATARVM SIGILLATIM,
PRINCIPVM SC. EVANGELICORVM.

§. I.

*Lutherus
annatas
principibus
commendat:
ergo ius hoc*

HAerefeos accusabis haud dubie doctrinam,
quae principibus euangelicis iura annata-
rum adferit, purioribus utpote sacris inimica
&

pontificis Romani; neque abolitionem annatarum ante faciendam, quam papae impensis aliunde consultum sit: conditione non secuta, quod Basileae actum est, parum aut nihil curari meretur. Deinde, cui tamen difficultati nostra non irretimus, passim de auctoritate concilii Basileensis apud doctores theologos dubitatur, quod infusio & inaudito papa decreuerit contra naturae ordinem & ecclesiae: imo, quod maius est, ipsum concilium a papa dissolutum fuerit ac dissipatum. Et quamuis pontificius doctor *Diego Payna* DANDRADA Lusitanus in *defensione Tridentinae fidei lib. 1. p. 66.* sententiam laudet synodi; papam per viscera Christi orandum, ut proscriptionem contra concilium promulgatam tolleret ratumque id haberet; tamen euentus docet, papas in id, hac minimum parte, nequiequam consensisse, cum annatarum neque interstitium ullum fuerit neque ulla legum impeditio. Ut taceam, si quae fuerit, eidem contrario iterum usu pridem fuisse derogatum. Basileensis historicus *Christiam WVRSTEISEN lib. VI. c. 1. p. 419.* memorabile responsum pontificis in hoc argumento his verbis enarrat: *Bischoff Arnold begeret an. 1451. durch seine Botschaft, die er um Bestaetigung seiner Wahl, zu Papst Nicolao abgefertiget, die Loesung der inuestituren, hienor in des Baslers Conciliums XXI. sess. aberkanti. Papst Nicolaus, welcher hienor des Baslers conciliums Handlungen bestetiget, subre bescheidenlich ant.*

& profligata (a)? Fateor, illud hominum genus me semper extimuisse, quod huiusmodi telis illos impetit, qui indagant ueritatem (b). Verum, non expectabis, quod scribo, Lutheri hic (c) auctoritate a fulmine theologorum tutus

nihil inmi- cum sacris euangelico- rum.

antwortet: Wenn dieses aufzuheben recht waere, (de annatis sermo est) bedoerfft es keiner Erlaubnis (dispensatione pontificis aut remissione eius opus non esse). Wo nicht, solvot ihm dasselbige (in praeiudicium ecclesiae) frey zu lassen nicht gebuere. Also ist diese nutzliche conciliums decret wiederum uersallen und die annaten fortgesetzt worden.

(a) Supra cap. 2. §. 2. lit. p. p. 56. doctores nominati theologi & iureconsulti, qui annatas arguunt simoniae; quibus etiam respondimus in eadem paragrapho lit. r. p. 58. Principio enim nostratibus aduersum est, omne, quod papae arguit institutum. Atqui in hoc eis numero fuere annatae, quod cap. 1. §. 9. & 10. demonstrauimus. Deinde simoniae crimen & ipsi in medium protrulere antistites nostrorum sacerdotum, ut haec onera subterfugerent §. 7. lit. r. p. 38. cap. 2. §. 2. lit. p. p. 56. Post ecclesiarum euangelicarum libertati contrarias fore annatas crediderunt, cum iugum exuerimus pontificis Romani. Tandem satis esse, putant ad maculam haeretici, a communibus theologorum decretis facere secessum.

Argumenta haeseos aduersus annatas.

(b) Haeretici enim nomine semel notatus sis, & actum illico inferit de tuis fortunis. Non rationibus tibi consules, non arte, non re solent fauore amicorum, nullis facultatibus aliis. Virus euomes, quicquid dixeris, seripseris, dederis, quameunque iniueris rationem. Ab hac nota custodi me domine!

Quae inferre solent mille pericula.

(c) Verba LUTHERI in libello ad Germanicam nobilitatem & Lutherus de ecclesiae statu emendando p. m. 21. in ipso autotypo haec sunt: Geistlich Gewalt soll geistlich gut regieren; wie das die Vernunft lebrt. Geistlich Gut aber ist nicht Geld; noch leiblich ding; sondern Glaubens gute.

iura adserit principibus euangelicis.

tutus sum, qui annatas dignum censum habuit,
quem principibus persoluerent antistites eccle-
siarum

gute Werck. Doch mocht man goennen, das sach, die da leben oder
pfreind betreffen, sur Bischoffen, Erzbischoffen primaten gehandelt
wurden. Drum wo es seyn moecht zu scheiden die hedder und Krieg,
das der primat in Germanien (der Erzbischoff von Magdeburg) EIN
GEMEIN CONSISTORIVM hielte mit auditoribus, Canzlern, der,
wie zu Rom, signaturas gratiae und iustitiae regieret, zu welchen durch
appellation die Sachen in Teutschen Landen wurden ordentlich bracht
und trieben. Welch man nicht, wie zu Rom, mit zusaelligen Geschen-
cken und Gaben behalten must: dardurch sie gewoknten, Recht und Un-
recht uerkauffen, wie sie jetzt zu Rom müssen thun. Darum das ihn
der Papst kein Sold giebt; lesset sich mit Geschenck selbst mesten. Dem
es liegt ie zu Rom niemand etwas daran, was recht oder unrecht; son-
dern was Geld oder mit Geld ist. Sonderlich moecht man das thun von
den ANNATEN. Ich will mir angeregt und Ursache zu gedencken
geben haben, denen die da gern und geneigt seyn, Deutscher Nation zu
helffen, wiederum Christen und frey werden, nach den elenden heydni-
schen und unchristlichen Regiment des Pappis. Momentosa profecto
sunt, quae hic scribit Lutherus. Hoc autem ipse vult. Cum Ger-
manos tum populos Europae alios omnes pontifici Romano hacte-
nus annatas soluisse, quod ipse supremum iudicem agat ecclesiarum
in orbe Christiano: quod causae earum coram illo orentur, cogno-
scentur, expendantur, atque decidantur. Verum papam non ipsum
hoc peregisse, sed hanc curam commississe officialibus administris.
His cum nulla salaria numerentur, quod fieri tamen deberet de an-
natis, quas solus deuoret papa, mirum non esse, iustitiam Romae
ab illis prostitui & proflare uenalem. Duas igitur causas habere
principes Germaniae, ut pontifici & annatas negent & consuetudi-
nem tollant, Romam appellandi. Harum unam esse, quod causa
cesset, quare papa fruatur annatis; alteram, quia iudicium deside-
rent Germani, quod, amoris uel odii causis procul habitis, res tra-
het

rum (d). Inter iureconsultos etiam sententiae
meae auctoritatem conciliabunt illustria nomina
Stry-

et suscipiatque ecclesiasticas. Expedire itaque Germaniae, non
tollere annatas: sed vel impensis easdem destinare *SVPREMI* cuius-
dam *CONSISTORII*, uel, si hoc minus proberur, principibus, qui
curam habeant, iudicia alant, patrocinium praestent, uno uerbo,
loco papae Romani sint ecclesiis euangelicis. Atque idem hoc filum
consecutionis est, quo in hoc capite utimur pro euangelicis principi-
bus. Argumenta pro summo consistorio instituendo, quod omni-
bus commune esset principibus Germaniae euangelicis, expendit D.
Praeses in programme de *emendatione iuris ecclesiastici in ecclesiis*
euangelicis. Haud dubie Lutherus in hoc libello Borussiae regis cau-
sam agit, quod supremam curam, *directorium* aut *praesidium* eius-
modi concilii primati Germaniae tribuat, antistiti scilicet Magdebur-
gico.

(d) Cum antesignanum habeam Lutherum, parum extimesco Consultan-
auctoritatem ceterorum theologorum, imo fidentior mihi animus tur argu-
est, praelium ineundi pro manibus piissimi Martini. Principio ne- menta *theo-*
ganda est *maioris* consecutio omne institutum papae aduersum esse *logorum*
pietati. Mitius de illo sentiunt, qui decreta inspiciunt, Gratiani *contra an-*
Gregorii, Clementis, Cherubini, quae multum habent bonae fru- natas.
gis. Deinde *minor* quoque falsa est, annatarum iura ortum suum
debere pontifici Romano, quod intelligitur e *cap. 1. §. 8. 9.* ubi
ante annatis gausi sunt principes laici, quam illae a pontifice illis
subriperentur. Tum a simoniae crimine, quo notant theologo qui-
dam annatas, liberat eadem *caput. 1. §. 5. lit. z. a. b. p. 28. §. 7.*
lit. i. p. 33. cap. 11. §. 2. lit. p. p. 56. lit. r. p. 58. Et sane dum
laicis principibus annatae soluntur, minus longe periculi est a simo-
nia, quam si pontifici. Simoniae enim crimine committitur emtio-
ne uel uenditione rei spiritualis. Sed spiritualia, quae hic uolunt
theologi, non cadunt in laicos, quod autem quis non habet, id
uendere non potest. Potius quod supra *cap. 2. §. 2. lit. r. p. 60.* argui,
hic

Strykii (e) & Textoris, qui idem mecum censent,
quam-

hic quoque repetendum, praefules sacros in eo liberari ab omni suspicionem simoniae, si nihil reclamant annatarum exactioni. Ita enim docere possunt, spiritualia ipsis curae esse, non quaestum rei corporalis. Postea libertatem euangelii, qui in lucro ac foenere ponunt, quod faciunt euangelici antistites, qui euangelicae libertatis causa reclamant antratis: illi euangelicis doctrinis & doctore Luthero indignissimi esse uidentur. Ultimum, quod opposuere theologi, facile nobis remittent: si aduerterint nostram cohortem ducere ipsum Lutherum.

Illustris
Strykii doctrina pro
annatis
principum
euangelicorum.

(e) Iura annatarum, euangelicis ordinibus vindicata, primus in arenam produxit magni nominis & luculentae doctrinae iureconsultus Samuel STRYKIVS in utilissimo opusculo *de iure papali principum euangelicorum* c. 4. §. 8. p. 65. Quamuis in omnium manibus id sit, altera iam uice editum auctumque: quoniam uero *paragrapbus* ibi octaua ex instituto hoc argumentum tractat, idque rationibus grauissimis, pae uiri illustris, integrum locum hic exhibebimus. Est uero talis: Praesentis autem memor status quaero: *An nostri principes annatas exigere possint?* Idque remoto omni excessu, omniq; abusu, affirmo. Si enim omne Ius Papale, quatenus iustum, comperit ipsis, hoc excludi nequit. Quod autem, si a uero Domino exiguntur, iustitiae regulis nitantur Annatae, non dubito. Nec est (1) quod dicas, *id ius nunquam concessum esse ipsis.* Sane pontifici per concordata Germaniae hoc ius, suis tamen limitibus inclusum, quaesitum esse nemo dubitat. Ergo iure ab hoc deuoluto, nostri quoque gaudebunt Principes. Imo hoc ius Annatarum superioritati territoriali eapropter cohaerere dici potest, quia idem quoque iam olim exerceuerunt Imperatores, & quidem sub nomine Iuris Regaliae, teste Dn. S. hilt. *de lib. Eccl. G.* §. 3. L. 5. c. 6. quod maxime affine est Iuri Annatarum & neuiquam obstat, quod illi semel renunciauerint imperatores *lucris Regaliae*, asserente eodem S. hilter. L. 5. cap. 6. §. 4. ob iniquitatem ministrorum, qui id odiosum fecerunt. Hoc enim *ius Annatarum* postea ab ipsis Imperatoribus & Imperio iterum solemniter concessum est Papae saepiusque confirmatum, & ab eo nunc ad nostros deuolutum Principes.

Nec

Necesse quod (2) obiciat cum Nic. de Clemangis *cit.* a Besold. *Thef. Pr. v. Annatae p. 42. cessare rationes quare sint introductae.* Nego, quod apud nos cessent; potius adsunt grauiores. Tunc unicus aderat Christiani nominis & Imperii iuratus hostis; hodie numerum auctum uidemus. Istud potius cessat grauamen, quod pecunia trahatur extra Imperium. Certe nulla unquam tempora maiores sumptus ad conseruandam Rempubicam requisierunt, quam hoc ipsum, quo uiuimus. Dicitur in *Edict. Brandenb. d. A. 1691. d. 13. Apr.* uon den *Marine Iur. Princ.* Zumahl die Zuschiebs Mittel, so weit dieselbe zu der Conseruation und Sicherheit eines Etats noethig seyn, nimmer zu schwer, oder zu grofs gehalten werden koennen. Idque uerissime, praesertim nostra aere dictum puto, eoque omnino respexit Carolus V, qui semper annatas in Imperii necessitatem postulauit, Link. *de I. circa Reliq. Dissid. c. 1. §. 7. f.* nec non Sigismundus Poloniae Rex, qui A. 1543. ad Papam misit, petens, ne annatas ad se trahat ex Regno, sed pro huius defensione ibidem relinquat, cum comminatione, quod nihil alias solueretur, v. *Statuta Polon. a I. Hub. a Fultin. edita tit. annata.* Ex quo apparet, Annatas nunquam in Imperio damnatas fuisse, sed illicitam Annatarum applicationem, citra ullum imperii commodum. Quod (3) de crimine Simoniae obicere solent Duar. *de Benef. L. 6. c. 3. Azor. Inst. Mor. p. 2. l. 7. c. 12.* neque nobis contrariatur, cum nostri Canonici Sacramenta non administrent. Imo isti per annatas nihil dant, cum potius Dominus tantum retineat primos suae rei redditus. Quid igitur aequius, quam Principi, qui in territorio suo Capitula fouet, defendit, tot praedia ad illorum sustentationem concessit, unius anni redditum ex quouis beneficio relinquere. Certe si Catholica mansissent capitula, Pontifici haec soluere debuissent. Quo iure ergo hoc denegabant Principibus, papali iure & territoriali simul instructis? Et cur haec commoda Papalia lucro Praelatorum cedere deberent? Dicis per L. Imperii Capitulorum Iura esse confirmata; Concedo, & ea propter etiam seruanda ipsis, si modo & ipsi sua praesentent onera & omne id, quo non expresse liberati. Annatis autem respectu sui Domini nullibi exempti, potius subiecti, cum omne Ius Papale territorio istius adscriptum. Hoc quidem uerum est, quod principes regionis istas, in quibus capitula existunt, non possideant hodie sub qualitate Episcopi, sed Ducali, & quod plerumque istiusmodi collectis,

quamuis huius maxime argumenta sint paulum
diuersa a meis (f).

§ II.

welche denen Bischoffen als Geistlichen ex speciali causa seyn entrichtet worden, als die Bischoffs Paechte renunciuerint. Eo ipso autem non renunciauerunt iuri Ducali aut territoriali, in ecclesiasticis aequae ac secularibus publica sanctione munito. Hoc potius & cuncta iura superioritatis confirmataere seruauerunt etiam ex abundantia communiter in *Recessibus Prouincialibus*, quod satis testatur *Rec. Stargard. Pomer. de Ann. 1654.* non incorporatione des *Stifts Camin* §. Als lassen wir es auch dabey allerdinge bewenden &c. Et meretur addi subsequens passus, das man aber auch die Beede Muentze, *sub praetextu qualitat. Ecclesiasticae* anzuhoben bitten thut, darin koennen wir der Stände peritio nicht deferiren, theils das die Beede Manze nummehro keinen respect auf die Geistlichkeit hat, sondern eine weltliche Hebung ist, theils das dergleichen reditus Uns als Weltlicher Obrigkeit nicht allein in Pommern, sondern auch allen unsern Landen ohne Wiederrede entrichtet werden, &c. adde his deducta *cap. subsequ. §. 3.* Nec credo quem tantae esse ingratiudinis Canonicum, qui non libentissime in tesseram quasi grati animi annatas adiceret. Clerici reuera tantum sunt administri horum honorum & usufructuarii *Conring. de Pac. Perp. f. 2. Concl. X.* potest uero quilibet cum reservatione fructuum primi anni, usum fructum sui praedii dare tertio, & si in secularibus feudis non iniustum, quod uasallus praestet Domino quaedam seruitia, quare in Ecclesiasticis? Notandum sane, quod in *Concord. cap. 4.* Annatae ueniant nomine *Communium Seruitiorum*, quibus omnino pro communi tutela, propter Beneficium lucratium, erga Dominum suum se nemo bona subtrahere potest conscientia. Nec sine crimine, remoto scilicet omni abusu & iniusto exigendi modo, affirmare licitum, haec esse Vespasiana consilia, quae approbent uitia tantum Pontificis. Optimos potius Principes, optimo hoc iure uti constat, sicut id testatur de Patriae suae Principe B. Dom. Strauch. *Dissert. de Annat. c. 4. sect. 2. §. 5.* Et caueat sibi a crimine sacrilegii, qui haec iura Principis sine solida ratione in dubium uocat. *L. 5. C. de Crim. Sacrileg.*

Textoris

(f) *Ioh. Wolfg. TEXTOR tit. II. inriipubl. Caesarei p. 355. mm.*

164.

quoque respublica simile habuerit institutum; ne pontifici doctores principi euangelico annatas inuidere, uideantur (h).

*Annatar.
iura sigilla-
tim uindi-
cantur
principibus
S. R. I. eu-
angelicis.*

§. III. Quo itaque iure cum euangelici reges, tum catholici annatas fisco reipublicae uindicarunt: eodem quoque & forte meliori longe in imperio Germanico eas exigent a sacri patrimonii

supellestem mille monasteriorum eorumque praedia, fundos & fructus omnes in suam redegetisset potestatem, cum praeterea decimas & ANNATAS omnium beneficiorum per uniuersam Angliam exigeret, & quae sequuntur. Grauior est huius argumenti testis Henricus SPELMANNVS in archaeologia p. 37. Id certissimum est, inquit, annatas hodie fisco per di non tantum ex episcopatibus; uerum etiam ex beneficiis quibuslibet ecclesiasticis annui ualoris X. marcarum, uicariisque X. librar. nec minoris sane, quam unius annui fructus integros, iuxta tabulas regias aestimandos. Has autem regii census incremento contulit senatus consultum anno 1526. Henrico octauo imperante. Inde patet, Mariae posteros, quae regina annatas reddiderat papae, fisco regali eas iterum uindicauisse. Ludouicus BACATELLVS archiepiscopus Ragusinus in uita Poli cardinalis, familiaris sui p. 69. memoriae hoc prodidit, ut taceam alios. Discimus inde primo euangelicos antistites religioni duxisse, sibi turpi quaestu arrogare annatas: contra uero probitati congruum ius habuisse, quo regis exactoribus annatae soluerentur.

*Respublica
Poloniae
fisco regni
tribuit an-
natas.*

(h) Ne uel pontificii doctores dogma nostrum haereticum existiment, magni nobis fieri debet exemplum reipublicae Romano catholicae. Polonia enim in sollemnissimis comitiis non semel; sed iterum iterumque decreuit, annatas fisco reipublicae inferendas esse. Paulus SCZERBICZIVS in *promptuario statutorum Poloniae*, quem codicem MSCtum possidemus, *Part. 1. cap. 5. p. m. 24.* eius argumenti decreta diuersis temporibus adnotauit. Utpote *CRACOVIENSE 1543. PETRICOVIENSE 1567. LVBLINENSE 1569. & STEPHANO rege 1576.* Summa omnium erat: *ANNATAE ne denter amplius Romam,*

nii candidatis principes euangelici (i) Principio enim, qui onus alterius fuscipit, huic & par est, ^{1) quod munus papae sustineant.}

Romam, sed in defensionem reipublicae conuertantur: regni atque in thesaurum inferantur sub poena duplicis annatae. Adaugendus itaque est locus Casparis KLOCKII lib. 2. de aerario cap. 83. p. 507. n. 54. qui unius tantum facit mentionem, quod in statutis Poloniae, a regni senatore Ioh. Herburto a FVLSTEIN promulgatis, extat his uerbis: Poloniae rex Sigismundus an. 1543. de annatis decreuit. Satisfaciendo postulationibus dum. consiliariorum nostrorum secularium & nuntiorum terrestrium, mittemus ad papam, petitem annatas. Neque eas de regno efferrimus: sed ut remaneant pro defensione reipublicae in regno. Quod si annatis nuntium mittere, recuset papa; iam ex tunc renunciare illi debemus, easdem nos neque daturus esse, neque, efferrimus easdem, ulla ratione permissuros. Habuere itaque pontificiae religionis antistites ceterique ordines tantum animi pro ueritate, non papae, sed reipublicae debere annatas neque deglutandos esse a glutonibus clericis.

(i) Iura annatarum principibus laicis uel theologis disputant, Exemplis uel iureconsulti: utrique uel pontifici uel euangelici sunt. His ostenditur, Lutheri auctoritas respondebit & exemplum Angliae regni, quod pau- neque euangelico- rum, neque pontificio- rum sacris si annatae a clericis soluuntur principi laico. lo ante prodidimus: illis uero reipublicae Polonicae decreta, non sub- dole aut clam, sed in solennissimis comitiis omnium consensu promul- gata, & iterum iterumque repetita, scrupulos eximent, sacrorum ra- tionibus aduersum esse, laicum gaudere annatis. Quamuis enim in publico cuiusque imperii iure frustra sit, exterarum rerum publica- rum rationes cum domesticis conferre, cum diuersis diuersi mores sint, leges, formae: in ecclesiastico tamen iure consecutus unius ad al- terum ualet, ut quod ibi non haereticum, id neque hic tale sit, quo- niam idem omnibus Deus, Christus, lex, symbolum. Ut adeo hinc certissimum sit, neque pontificiorum neque euangelicorum sacris ini- micum esse, clericos annatas exsoluere principibus laicis: neque cano- num auctoritatem obstare, modo Germanico imperio propriae san- ctiones non obstant, quod mox uidebimus.

est, commoda obuenire, quae oneris causa debentur. Quis uero nescit supremam sacrorum coetuum curam in suis nunc gerere proceres euangelicos (1).

2) papali
iure gau-
deans.

§. IV. Deinde, qui euangelicum principem papam in suo territorio habent, illi etiam agnoscunt, huic papalia iura deberi, annatas. Sed prius pragmatice imperii sanctiones uolunt:

arg. ab o-
nere ad
commoda.

(1) Est regula pontificii non solum iuris c. 55. in 6. de R. I. qui *sentit onus, sentire debet commoda et contra*; sed etiam ciuiliis Romani L. 1. ff. de R. I. ubi additur, *secundum naturam esse*, (ne postremo aut scripto tantum iure quis uerum id habeat) *commoda cuiusque rei* (adeoque uniuersim dicta lex omnes casus includit, in causis quibusque) *eum sequi, quem sequentur incommoda*. Quemadmodum enim *serendus non est, qui lucrum amplectitur, onus autem ei annexum contemnit* l. un. §. 4. C. de caducis tollend. ita etiam inuicibile est, onus imponere & commoda negare l. 22. ultima §. 3. C. de furtis & seruo corrupt. Eodem ergo die, quo papae iurisdictione euangelici ordines sacros coetus iure exemerunt; eodem etiam annatae cessarunt & eo momento hae in principes iterum sunt deuolutae, quo sacrae spartae curam illi supremam susceperunt l. 65. actiōe §. 16. *si unus ex sociis ff. pro socio*. Neque opus fuit principibus euangelicis, hanc conditionem, annatas intelligo, ante exprimere, quam illi arbitrium iuris ecclesiastici sibi sumpsissent. Sufficit enim, illos nullo tempore annatis nuntium misisse. Nisi enim contrarium conuentum sit: cum onere omnia commoda ipso iure deuoluta esse, existimantur BRVN-NEMANNVS ad libr. 6. decretal. reg. 55. n. 4. p. 124. Propter quae onera autem ecclesiae pontifici uectigales factae sint, cum antea census annatarum sisco cessissent, e superioribus intelligitur cap. 1. §. 10. lit. e. f. p. 47. Id sane miror, euangelicos principes e sui patri- monii redditibus consistoria alere, neque adhuc usos fuisse annatis.

an opus,
princ eu-
ang. sibi
annatas
in pace re-
lig. refer-
uasse?

lunt : ergo his obuerfatur , qui in dubium uocat pofterius (m).

§. V.

(m) De *CLIVIAE* duce vulgi quondam fermo fuit : quod in an princeps
 suo territorio fit *PAPA* & princeps , nouissimis testibus *BECKE* papa in suo
RO lib. 2. c. 3. n. 8. *Ioh. Helu. Sin.* *SCHVZIO* in iur. publ. lib. 2. territorio ?
 tit. 8. pos. 6. p. 471. *HERTIO* de ordine *Cisterciensi* p. 15. Causa
 prouerbii in diplomatibus annorum 1444. 1445. reperitur, quae sum-
 mus uir exhibet *Godofr. Guil.* *LEIBNITIVS* in mantissa codicis
 iur. gent. diplom. 34. & 35. p. 168. sq. Exemit epim papa Eugeni-
 us IV. ecclesias quasque, ditioni Cluensi. addictas e iure dioecetano &
 Colonienfis & Monasterienfis antistitum. Verum quod unus prin-
 ceptis privilegio sigillatim habuit, illud omnes euangelici ordines, am-
 pliori longe iure, publicis imperii sanctionibus atque legibus debent,
 quae argumentum tractant religionis. Disputant iuris publici docto-
 res, quo iure euangelici ordines pontifices facti suorum territorio-
 rum? Ego meam sententiam rationibus firmabo, quae haec est. Iura papa-
 Scilicet principes uel considerantur in statu imperii Carolingico: uel lina princi-
 in postcarolingico, quem dicunt, seu Cunradino: uel denique in pum anti-
 Saxonico Ottonum. Isto tempore sacrorum iura penes *Caesarem* fu- quiora pa-
 ere, quod quibus largitur: illo sex Germaniae duces eadem sibi arro- cibus reli-
 gare poterant, cum, stirpe Carolingica extincta, summa rerum in gionis.
 uilibus pariter & ecclesiasticis, qua Carolingici fuerant gauisi, ad il-
 los deuenisset, unde ego Boariae dominos non privilegio *Henrici* au-
 cupis; sed iuri ordinario territoriali debuisse existimo iura sacrorum:
 hoc autem, aeo scilicet Ottonum, *Caesares* per uim singularis territo-
 rii dominis iura sacrorum iterum eripere, partim, quod, filo licet
 consecutionis nullo, *Otto* ad exempla Carolingicorum *Caesarum* pro-
 uocasset: partim is principia huius doctrinae, ex Italia redux, in Ger-
 maniam secum attulisset: partim etiam, quod ordines rei ac momen-
 ti grauitatem ista aetate uix attingerent. Inde enim glaucomara, di-
 stinctiones inter iura dioecetana & territorialia pronata sunt: inde dis-
 crimina facta inter *medietatem*, liceat his nominibus uti, episcopalis
 L fuandi,

Causae plures, quare principes euangelici papali iure gaudeant?

fundi, & immediatam muneris episcopalis: inde tituli archiepiscoporum, primatum & suffraganeorum episcoporum. Verum paulo post haec iura pontifex Romanus inuasi ipsisque etiam Caesaribus ea eripuit, umbra rei eis relicta. Sudes in oculis id fuerat cum ordinum, tum Caesarum. Illi ergo in sinu gaudeant, pristinum splendorem cum euangelii luce refulsisse. Principio enim iura papalia debentur principibus ex dispositione legis, scilicet artic. V. §. 48. Instr. Pac. Osn. ubi claris uerbis dicitur, quod iurisdictione ecclesiastica, id est & episcopalia iura & papalia, coaluerint cum iure territoriali. Ut argumentum ualeat: cuius territorii quis dominus est, illius etiam papalis est: aut, qui iure territoriali gaudet, ille etiam gaudet iure papali. Deinde quamuis etiam non aperte iura papalia tribuerent euangelicis principibus sanctiones imperii: fieret tamen id consecutim, idque ex ratione postliminii. Caesari enim & papae, illi §. 18. 21. huic §. 48. eiusd. V. articuli Instr. Pac. Osn. iura sacrorum derogantur, ergo his uidentur reuiuiscere, ut, quod olim habuere, recipiant, quod enim ademit occupatio papalis, id suspenso restituit l. 1. C. de sent. pass. & restit. Post absurdum foret, dicere, pacificatores Westphalicos suscipuisse tantum iurisdictionem ecclesiasticam, id est, sine rectore & regimine euangelicas ecclesias constituisse. Suspenso enim est, ne obesser euangelicis, si iura eorum reuiuiscerent MEVIUS Decis. 365. part. II. n. 28. Demum ipso usu docemur, sine ulla uel Caesaris uel imperii interpellatione principes euangelicos, synodos cogere, symbola edere, ecclesiastica iura condere, unde intelligere licet, illos summam rerum in ecclesia tenere & iure papali aequae ac episcopali hodieque defungi. Quae tandem communis etiam sententia doctorum, quamuis paucissimi horum rationes, in medium prolatas, assequantur, neque is ego sim, qui publici iuris responso eam auctoritatem, ea commoda tribuam, quae id genus habet in iure priuato. Sunt uero, qui iura papalia principum euangelicorum ostendunt, ut mihi quisque in manus uenit, sequentes. MATTHIAS COLERVS in memorabili responso, quod inter consilia eius est XXXV. a num. 124. ad fin. MEVIUS Part. II. decis. 305. n. 17. COTHMANNVS not. 4. responso. 33. n. 39. GYLMANNVS not. 2. Dec. 59. n. 63. REINKING integro libro tertio, qui agit de regimine ecclesiastico p. 1054. CONRINGIUS de pace religionis & de iure maiestatis circa sacra; TA.

§. V. Porro similitum eadem est ratio. Qui) ^{papali} ergo menses papales principi largitur: eundem ^{iure in una} quoque largiri oportet annatas. Sed illud ^{feruatur.} fieri clarum est; ergo dandum etiam hoc (n) idque causa, urgentiori (o).

§. VI.

TABOR de regimine imperantium ecclesiastico; DORSCHAEVS in inuectiua in nebiculum iudicii theologici de Eusebio; illustrissimus auctor RHETIVS de iure statuum imperii circa sacra; SYRINGIVS; SCHILTERVS ad pacem religionis; OEHMIVS, WEBERVS, LYNKIVS de iure episcopali, systemata iuris publici & scriptores regalium taceo, quorum nullus hanc partem facile praetermisit. Quodsi igitur ex illis, quae haecenus diximus, satis clarum sit, principes evangelicos iure papali gaudere, quin eis annatae debeantur, dubium non est. Partim quod totum complectatur quamvis partem l. 113. ff. de reg. iur. §. cap. 80. de R. I. in 6. partim, quod qui in locum idem succedat, succedat in iura loci, successorque iure utatur sui auctoris cap. 46. de R. I. in 6. & qui in alterius vicem succedat naturam eius induat, cui substituitur cap. 3. ecclesia X. ut lite pendente nihil innov. partim etiam, quod pares pari iure utantur, & identitas rationis eadem etiam iura prodat bene intuentibus cap. 2. inter corpor. §. propter expressam similitudinem X. de translatione episcopi. Qui itaque annatas principibus evangelicis disputant, illos vel inficias ire oportet leges uniuersim, quae de iuribus agunt successoris in loco alterius; uel sigillatim sanctiones imperii negare: sed neutrum fieri potest, ergo principibus evangelicis integra manebunt iura annatarum.

(n) In priori argumento filum consecutionis fuit a genere ad speciem, quod papalibus iuribus principi uniuersim datis evangelicis, sibus papalibus con. ea etiam dare oporteat, quae sub illis continentur: contra nunc a speciem ad genus progredior, quod itidem faciunt iura nostra l. 22. §. tenatus ff. de petit. hered. §. l. 20. ff. de iudic. cum satis manifestum sit, tac.

cui species competat, eidem etiam genus conuenire. *Menses* uero, in quibus uacua sacri collegii loca conferunt principes nostri, nemo aliunde deduxerit, quam a iure papali, cum ipso nomine capropter papales adpellentur. De Porussiae regis facultate in *mensibus papalibus* res notissima est, adeoque testibus nec quicquam opus. Legi tamen potest *illustriss. RHETZIVS iur. publ. lib. I. tit. 16 §. 8. fin.* Distincta hic & interpuncta doctrina illustr. *COCCEII cap. 22. §. 16. p. 387.* hoc ordine tradita: *Euangelicis omnia iura cum episcopalia competunt, tum papalia.* Inde Porussiae regi quadruplex ius conferendi beneficia 1. *REGIVM* ius primariarum precum in omnibus. 2. *PAPALE* in omnibus, quae imparis numeri *MENSE* uasare coeperit. 3. *episcopale* in immediatis. 4. *ius patronatus*, in quibus id quaesitum est. Id uult dicere uir summus, Porussiae regem in Germaniae prouinciis sacrorum intuitu & imperatorem agere & papam & episcopum & dominum territorii.

Probabilis est, annatas principum solandas, quam iura mensium papalium praestanda.

Urgentior causa pro annatis, quam mensibus papalibus.

Quod si ergo tantum, qua papae mensium iura principi euangelico pateant: contra *annatae* papales eadem ei causa non solum debentur, cum similia eadem iura habeant *cap. 2. §. propter similitudinem X. de translatione episcopi*: sed etiam qua imperatorum territorii, quos diximus ante papam annatarum iuribus gauisos fuisse *cap. 1. §. 8. lit. u. p. 40. §. 8. lit. u. p. 40. §. 8. lit. b. p. 44. §. 9. lit. e. p. 47.* Duplex autem uinculum, quod ratio uult & iura dicunt, fortius ligat & rationes duae aut tres plus operari debent, quam una tantum *BEROIVS uol. 2. consil. 79. n. 10.*

(o) Naturae decretum est, filium consecutionis esse ab eo, in quo minor est ratio, ad id, in quo maior. Quemadmodum etiam leges philosophantur ciuiles *l. parentes ff. de in ius uoc.* & canonicae *cap. 7. cum in cunctis X. de elect. pot.* Urgentior uero causam annatis esse, quam mensibus papalibus, facile est ad monstrandum. Primo, dixi, annatas principi e triplici causa deberi: *menses papales* ex una tantum. Deinde *annatae* reditus, nummos respiciunt, *menses* uero sacri muneris largitionem, quod canonicis iuribus in homine laico prorsus inimicum est, ut uidimus superius *cap. 1. §. 5. lit. r. p. 18. §. 20.* Post mensium papalium iure, qui inter principes catholicos usus sit, nullus reperitur; sed plures reperitur; qui gauisi fuerunt *annatis*.

(p) Iura

§. VI. Praeterea qui rem nullo titulo possidet, ille eam possidet, iniuste: sed annatarum summam clerici nulla sibi causa sumunt; ergo sibi easdem usurpant iniuste (p). 4) nullo iure clerici sibi retineant annatas,

§. VII. Post annatae uel principi debentur uel episcopo uel papae. Non huic uel alteri, quod leges imperii interdiciunt (q): itaque primo idque iure postliminii (r). s) principibus competant iure postliminii.

§. IIX.

(p) Iura nostra uolunt: quoties pro actore militet praesumptio, possidenti uero resistat, ritulum edere obstrictus sit, ut uideri possunt doctores ad l. 16. *sive possidetis C. de probation. atque ad cap. 29. cum contingat X. de decimis.* Cum itaque clarissimum sit, annatarum census omnes clericos, siue illi canonici sint siue antistites ordinis alius, soluere oportere, idque in orbe uniuerso, quod ex matris causa, titulo ipsi retineant sibi annatas, docere compellantur. Eiusdem non putauerim, principem, qui cum subditis agat, ad solennia ciuilium libellos suos adstricturum esse; dignissimum tamen est principis maiestatem, legibus eum uiuere, & magnam parit causae aequitatisque praesumptionem. Clerici uel soluant annatas uel ritulum eorum sibi retineant easdem.

(q) Annatas debere clericos easque omni tempore debuisse olim domino territorii cap. 1. §. 8. lit. r. u. x. y. z. post episcopis §. 9. lit. b. p. 45. demum papae Romano §. 10. lit. e. p. 47. dictum est doctumque. Eousque ergo hac illi obligatione tenentur, donec ostenderit euicerintque liberationis suae causas, tempus, modum, iura. Quamuis uero nulla alias consecutio sit; *res non est tua, ergo mea*, quod esse possit alius: tamen cum illi, quibus ullo iuris colore tribui queant annatae, tres tantum sint, nisi uni ac alteri debeantur, Arg. ad annatas ex enumeratione eorum, quibus debentur.

certissimum, eas tertio, qui superest, esse perfoluendas. Verum cum Caesarem, tum Papam & episcopos annatis interdixit *artic. V. §. 19. Instr. Pac.* ergo reliquum esse uidetur, ut illae domino territorii exsolaantur, qui unice restat. A partium enim sufficiente enumeratione iura quoque concludere manifestum est ex *topicis legalibus* plurium doctorum.

Nam postliminii iura reannatae debeantur principibus euangelicis,

(r) Postliminii uoce hic utimur pro iure, quo rem nobis per alios ereptam iterum recipimus, quem sensum etiam habet *l. 19. pr. ff. de captiu. & postlim.* Tria ergo hic probanda sunt, primo euangelicos principes iura annatarum olim habuisse: deinde ipsis per alios eas ereptas esse: demum pristina eos iura recepisse. Alterum *cap. I. §. 8. lit. r. p. 39. lit. u. p. 40. lit. b. p. 44. ultimum cap. 3. §. 3. & 6.* propugnauimus. Primum uidetur restare. Equidem etiam huic membro uniuersim puto esse satisfactum in *capite I. §. 8. lit. r. p. 39. su.* Verum id sigillatim nunc conuonstrandum de principibus imperii Germanici. Sed haec doctrina, ut a doctoribus uulgo explicatur, confusa est & ualde ambigua. Ego summam rem ita soleo docere: alia quaestio est, utrum iura *sacrorum* habuerint principes territorii: alia, utrum iura illi habuerint *annatarum*. Illa *munus* respicit *sacrorum* antistitum: haec autem *fundum*, bona, reditus. Inde alia *territorii* iura sunt episcoporum; alia iterum *diocesana*: neque a limitibus *diocesanos* ad *territorii* fines ullum est filium consecutionis. De iure ecclesiastico ita sentio. Quondam id penes reges Carolingos fuit: post hos principibus id obuenerit peculiaris prouinciae. Hoc probo. Quoniam *synodos prouinciales* in partia habemus, quarum hodieque decreta extant, & plura latent, quarum specimen data occasione edemus. Has autem *synodos episcopi prouinciales*, auctoritate instituere domini territorii non Caesaris, qui concilia tantum rexit; neque papae, qui isto tempore nihil eius rei sibi arrogauit. Deinde exempla Pomeraniae principum: Brandenburgiei marchionis: Thuringiae Landgrauii: Bolariae ducis: Austriae archiducum aliorumque qui iura *sacrorum* exercuere usque ad spoliū Hildebrandinum, clarissima sunt numerumque habent, qui regulam dat, ut opus non sit fingere hic priuilegia, quae tamen sententia communis est doctorum. Illo igitur tempore consecutio argumenti firmissima fuit *cuius regio, illius religio*. Sed quid haec ad *anna;*

§. IIX. Ceterum nullius plane momenti sunt, quae opponi solent iuri annatarum inter euangelicos. Nam argumenta, a cessante causa (s); a forditie simoniae (t); ab interdicto Basileensi atque aliunde petita, confutauimus in capite praecedente (u).

Argumenta aduersa respondentur
 1) cessante causa.
 2) interdictum Basileense.

§. IX.

annatas? Prodest omnino haec doctrina in topicis legalibus ad argumenta a maiori ad minus. Sit autem, sacrorum iura non habuisse principes; illud tamen clarissimum est, patrimonia sacra, fundos, agros, praedia episcoporum, territorii, ubi siti fuerant, domino eousque paruisse, donec inde fuerint exempti. In legem tum iuerat; ut, quod in territorio esset, idem quoque esset de territorio, donec exemptio doceretur, quae facti est neque praesumitur. Atqui haec causa annatas principibus laicis potissimum exsolutas esse, scripsimus cap. I. §. 8. & 9. superius. Quare non coniector; sed partim diuino, partim re ipsa scio, Brandenburgicos; Pomeranicos; Boiovarios; Austriacos; Thuringiaeque duces ab episcopis, intra prouinciae ac territorii sui fines constitutis, cum annatas exegisse; tum alia iura electionis, confirmationis, inuestiturae, precum primariorum ceteraque, quae uniuersim in imperio Germanico temporum teste historia, habuerat imperator. Quod tamen, nimis prolixum foret, hic demonstrauisse. Summatim ac tribus uerbis arguo: qui principes territorii iura in episcopatus recuperarunt, illi cum alia, tum annatas sibi adferere possunt iure postliminii.

(s) Scrupulum hunc animis contra docentium exemimus cap. causa annat.

2. §. 3. lit. 1. p. 65.

(t) Prolixe atque plene dubium hoc soluimus idque locis diuersis cap. I. §. 6. lit. z. p. 24. 25. lit. c. p. 29. §. 7. lit. i. p. 33. lit.

q. p. 37. capite 2. §. 2. lit. q. r. a p. 57. ad p. 60.

(u) Respondimus huic oppositioni ex ipsis tabulis concilii Basileensis cap. I. §. 10. p. 51. lit. k. atque ex instituto cap. 2. §. 4. p. 67.

cessante
 Crimen
 simoniae.
 Interdictum Basileense.
 67.

3) interdictum Westphalicum.
4) protestatio contra annatas.

§. IX. Id uero etiam urgent, tabulas Westphalicae pacis derogauisse annatis inter euangelicos (x): & concordatis nullo non tempore illos contradixisse (y), quibus etiam obuiam eant

67. lit. x. & lit. z. p. 69. ut religio sit, rei satis expeditae aliquid superaddere.

Art. V. §. 19. an oblit annatis euangelicorum.

(x) Uerba *Articuli V. §. 19. Instr. Pac.* haec sunt: *si quid annatarum, iurium pallii, confirmationum, mensum papalium & huiusmodi iurium & reservationum nomine in bonis statuum Aug. confessionis ecclesiasticis immediatis a quocunque, quandocunque & quomocunque praetendatur, id ualiditate & executione, a brachio seculari impertienda, careat.* Finem haec uerba annatis dedisse, sibi persuadent morosi debitores earum. Primo, quod, ubi lex clara, ibi interpretare opus non sit. Tum ubi lex non distinguat, ibi neque est sit distinguere arg. l. 8. de pretio ff. de publiciana actione. Deinde hac cautione in primis opus sit in tabulis Westphalicis, quod *articulus V. §. 50.* uelit interpretationem non priuati doctoris esse, sed ad comitia imperii pertinere principes legislatores l. 9. *leges C. de LL.* Tandem *doctrinali* interpretationi locus non sit, ubi constat de *usuali* l. 37. ff. de LL. & quae sunt generis eiusdem.

An euangelicis pp. oppositio fraudi sit aduersus concordata?

(y) In consuetudinem iuit, *articulo I. capitulationis*, quo natus imperator pontifici & ecclesiae Romanae tutelam iurat rataque habet *concordata* eius cum natione Germanica, principes euangelicos contradicere, ut neutrum fraudi sit iuribus liberratique puriorum sacrorum. Accipit id Caesar probatque formula solenni, dass solches denen Euangelischen zu keinem praecidiz gereichen, angezogen und gebraucht werden solle, wie wir denn solches uersprechen und uns darzu verbinden. Quod idem reperitur in *capitul. Leopoldinae §. 19. & Iosephinae §. 18.* Hoc putant sublatum ire annatas; quod haec concordatorum iure, quae improbent euangelici, tantum debeantur exfoluanturque. Frustra autem prouocare ad legem, qui legem improbet. Et quod iuris nostrates in papam statuant, eodem quoque ipsos teneri.

eant hodieque duces nostrorum sacrorum, qui Caesarem legunt, in capitulatione. Verum enimvero utrumque telum non annatas impetit, sed pontificem, e nostris ecclesiis extorem (z): non tollit easdem; sed contra iniquum assertorem defendit tucturque.

§. X.

(z) Principio ostendendum est, *tabulas Westphalicas* haudquam officere annatarum iuri principum evangelicorum. Primo *e Westphalica non* quod pro commodo tantum alicuius factum est, id trahi nequit ^{officit annatas; euan-} ad eius incommoda; quod cuiusque fauori datum, id in odium eius ^{gelicorum.} uerti non debet *l. 6. C. de LL. l. 25. ff. eod. cap. 61. quod ob gratiam* in 6. de R. I. Est uero manifestissimum, evangelicos principes omnia studia eo contulisse, ut pontifex Romanus imperii nomine auctoritateque interdiceretur, annatarum summas exigere ab evangelicis, partim quod commodum non mereretur, cui onus deiecerat, partim, quod graue uideretur dominis territorii, a peregrino homine eripi, quod ipsis deberetur. Prospexisse itaque iuribus suis principes intelligimus, tantum abesse, ut illis nuntium miseriat. Deinde quod lex non dicit, illud neque fas est dicere lectum, qui nihil sine iuris auctoritate debet asseuerare *cap. 18. is qui X. de sententia excommunicat. in 6. inde brocardicum* barbari doctoris, quod lege non cauetur, in practica non habetur Baldus in *cap. nihil 4. n. 25. X. de elect. & electi potest.* Nihil autem in uerbis tabularum aduersus principum annatas; nihil de remissione earum ab evangelicis. Post omnium clarissime rem conicit explicatio, quae commentariis respondent pacificatorum. Haec autem ita se habet. Dicitur in lege allegata annatas non soluendas a *QVOCVNQVE: QVANDOCVNQVE: QVOMODOCVNQVE* praetendantur, quod exponendum est sigillatim. Scilicet statim a *pace religiosa*, quam dicimus, anno scilicet 1555. pontifex Romanus, seposita paulisper disputatione sacrorum, ab antiuicibus nostris petiit annatas per exactores suos, quod

M

haec

haec onera rem magis, id est patrimonium ecclesiae, quam sacrorum aut diuini muneris rationes tangere, uiderentur. Ab hoc postulato ut liberentur euangelici coetus, dicta lege cautum est. Quid uero sibi, diues, uerbum a *QUOCUNQUE*? Reponit auctor *meditationum ad Pac. Westphal. art. V. §. 19. p. 247.* Itaque quando hic dicitur, a quocunque, id propterea factum uidetur, ut parcatur honori pontificis, quem nominatum in scenam producere, uerecundia fuit. Imo euangelicorum libellus, quem in meis manibus habeo, his etiam uerbis primum conceptus fuerat: *ne quid annatarum nomine exigere ab euangelicis liceat pontifici.* Quod nomen post expunxere catholici ordines, reposeruntque eius loco a *quocunque.* Alterum uocabulum, *QUOMODOCUNQUE* facilioris explicationis est; pontifex annatas rogauit ab euangelicis, quorum tamen antistites in sacro munere confirmare non potuerat. Singulare enim exemplum est *Henrici Iulii*, ducis Brunswicensis, quem papa *Halberstadiensem* confirmauit antistitem, quamuis sacris illum sciret addictum euangelicis, fide *CONRINGII de constit. episc. Germ. §. 86. ceterum sub finem.* Negauit autem papa annatas confirmationis ergo curiae suae deberi, quas disputationes uidimus *cap. 2. §. 2. lit. q. p. 56. lit. r. p. 59. lit. s. p. 61. lit. t. p. 64.* quincensus huius aliae causae eaeque quamplurimam sint. Ne ergo ullo modo efflagitare posse uideretur, uoce cautum est *QUOMODOCUNQUE.* Omnium clarissime intelligitur, cur tertio additum fuerit, *QUANDOCUNQUE.* Ne scilicet philosopharentur pontificii, legem non de praeterito latam esse, restare igitur annatarum summas, quas ante pacificationem uel annum 1624. tempus illud peremptorium, debuerint camerae Romanae euangelici *die bereits verfallene annaten.* Haec explicatio doctrinalis est. Quapropter eam non tar gunt, quae *cap. 3. §. 9. lit. y. p. 89.* scripsimus in iusto audaciores interpretes pacificatorii instrumenti. Non itaque praeter rationem ille imperii Germanici princeps fecit, quod *Iob. PAPE Lunenburgensis cap. V. de annatis sectione 2. §. 5.* his uerbis enarrat: *quamquam adhuc hodie in nonnullis protestantium locis annatae usu sint receptae, in quas tamen nihil iuris sibi Romana curia arrogare ualet; sed dispositioni cuiuslibet magistratus relinquuntur liberae, ita tamen, ut nullum, nisi pium, habeant usum.* Id quod in patria mea (non Strauchii, sed Papei, qui lucubratiunculae huius auctor est) *obseruatum maxime memini.* Etenim, si quando

Exemplum
principis
euang. in
Germania,
qui usitur
iure anna-
tarum.

quando praesentatus de beneficio aliquo ecclesiastico debet inuestiri, ipsi ab administratore praepositurae, his conditionibus inuestitura confertur, ut primi anni redditus ad pios usus, & uti uocant, ad cistam remittantur. Et sequenti demum anno usque ad tempus habilitatis huius beneficii redditus frui, potis sit. Ut adeo doctrinali interpretationi, usualis quoque accedere, uideatur. Minoris longe momenti alterum est, quod contra annatas adferunt euangelicorum. Qui impugnet fundamentum annatarum, illum, aiunt, frustra annatas exigere: atqui fundamentum annatarum esse concordata: his itaque sublatis, annatas non subsistere. Uerum enim uero maior propositio, quae dicitur, uel limitanda est, uel neganda. Vera enim est, si de principio loquaris primo, unico, rei ipsius: falsa in principiis sociis, secundariis, modi tantum & qualitatis. Concordata in ultimo hoc genere sunt, non in primo. Quod facile ad probandum. Annatas enim ante soluit Germania, quam iniunctur concordata, quod supra ostensum *cap. 1. §. 7. 8. 10. lit. m. p. m. p. 52.* sed fieri non potest, ut prius principium sit principiatio. Deinde annatae alias longe causas habent, quam concordata, quod intelligitur ex *capite 2. §. 2. lit. q. r. s. p. 61.* Tum ad concordata non exactio annatarum alligata est, sed tantum modus, tempus, summae: ut non rem, sed rei modum adficere uideantur. Uerba eorum prodidimus *cap. 2. §. 3. lit. t. p. 65.* qui locus hic praecipue est consulendus. Post concordata annatas pontificis definiunt *§. 3. lit. t. p. 65.* non principum laicorum, de quibus scriptum est *c. 1. §. 8. integro.* Illis itaque impugnat, haec non corrunt, cum ultimum genus annatarum a primo ualde sit diuersum. Tandem cum *protestatio*, liceat sit loqui, aduersus concordata in fauorem principum euangelicorum facta sit acceptaque ab imperatoribus: illud repetendum est, quod in odium eorum trahendum non sit, *l. 6. C. de LL.* Summatim concordatis contradicere principes euangelici hodieque contradicunt annatarum ergo; non tamen uniuersim; uerum sigillatim exactionum causa pontificis Romani; neis, quod principum est, subriperet; ne pecuniam ex patria deportaret peregrinus; ne quem armarent contra se hostem sacrorum: unico uerbo, non ut extinguerent tollerentque annatas, uerum ut, alterius iniuria propulsata, haec integras conseruarent.

Contradictio concordatorum non officit iuri euangelicum circa annatas.

5) praescri-
ptio,

§. X. Neque robur habet, quod in sus-
ceptum satis iure canonico asylum se recipiant praes-
criptionis. Nam huic & mala fides officit & ra-
tio census, qui quavis occasione denuo debetur
& natura etiam rei, quae meri arbitrii (a).

§. XI.

Num praes-
criptioni
locus ad-
uersus an-
natas euan-
gelico-
rum?
quod nega-
tur.

1) ratio.

2) ratio.

(a) Plura sunt, quae liberare possunt principes euangelicos a
praescriptione annatarum. Nam *papalia* haec iura sunt, atqui contra
papam praescribitur tantum spatio centum annorum *cap. 13. ad audient.*
X. de praescriptionib. quod tam legali, quam canonica definitione sta-
tutum *cap. 14. a uobis X. cod.* ut patet tam ex *Nou. 9. in medio*; quam
ex *l. 23. C. de SS. ecclesiis*. Quamuis uero ibidem authenticae fons ipse,
Nouella scilicet *131. c. 6.* non respondeat, Strauchii tamen clarissima
est explicatio, hanc de ceteris tantum ecclesiis iisque orientalibus scri-
ptam esse, necquicquam in praedictum ecclesiae Romanae. Sed his
ambagibus principibus euangelicis non est opus in hoc argumento:
cum clariora adsint remedia aduersus praesidium iniquitatis. Nam
l. 7. cum notissimi §. 6. in his etiam C. de praescriptione 30. uel 40. ann.
omne dubium tollit, cum praescriptionem his uerbis ueluti temperatam:
in cuiuscunque generis obligationibus, quae donationem per aliquod sin-
gulare tempus continent; tempora memoratarum praescriptionum, non
ab exordio talis obligationis; sed ab initio cuiusque singularis temporis
computari, manifestum est. Id ea uult, ubi dantur plurium temporum
donationes: ibi praescriptio non ab exordio obligationis (a tempore pacis
Westphalicae, quae iura papalia principibus euangelicis omnium claris-
sime data sunt, incipit: sed ab initio cuiusque singularis temporis
(quoties scilicet nouae sparae antistes datur, qui denuo tenetur de an-
natis) computatur. Calculo itaque imperatoris illae tantum annatae
praescribuntur, quae natae sunt, quae deberi coepere, ubi dies uenit:
non autem futurae, quae semper denuo exigi possunt. Exemplo
rem declaro. Mortuus est Ticius antistes an. 1649; anno post Carus
ei

171 (a)

2 M

ei succedit, a quo non repetuntur annatae spatio triginta aut quadraginta annorum: praescriptionis exceptione & ipse tutus erit & heredes. Quid vero spartae candidatus anno 1691. institutus? Debebit hic annatas, si exigantur. Ex ratione legis: quia praescriptio in hoc genere non a primaeua obligatione incipit; sed ab initio cuiusque temporis singularis, quo ipso obligatio semper recurrit renasciturque, ut tot praescriptiones sint, quot casus ueniant, ubi exigi possunt annatae. Neque sufficit hic legem allegauisse, nam de praxi etiam testes sunt fore innumeri. *Andreas KNICHENIVS part. 2. de uestiturar. paction. c. 3. n. 71 73. SVRDVS decis. 24. n. 12. VASQVIVS lib. 1. controuers. c. 4. n. 16. WVRMSERVS lib. 1. tit. 45. obs. 5. THESAURVS in decis. Pedemont. 114. n. 1. FACHINAEVS l. 8. controuers. 99. usum & mores camerae imperii Germanici pro hac sententia decretis firmant MYNSINGERVS centuria 3. obs. 13 p. 70. GAILIVS lib. 11. practica. obseru. 73. n. 1. p. 310. Bernardus GRAEVAEVS lib. 2. practica. conclus. 73. p. 219. Thom. MERKE. BACH apud Klockium vol. 4. consil. 1. n. 283. Inter alios Germaniae iureconsultos huic iuri parocinatur BORCHOLTVS de usur. c. 4. n. 36. HARPRECHT. de praescript. immunitat. a collect. c. 2. th. 7. Matthias COLERVS qui plenus & curatus est ad e. auditis de praescript. n. 12. p. 1011. seq. MANZIVS decis. palat. q. 29. BRVNNEMANNVS ad l. 7. §. 6. C. de praescript. 30. uel 40. annor. p. 644. Consil. ARGENTORATENSIVM vol. 2. conf. 45. ex instituto HERTIVS de praescriptione iniuriam per temporum intervalla renascentium, ut nihil opus sit, hanc scenam plurium numero instruere. Sufficeret hoc remedium contra praescriptionem, cum ab ipso imperatore, tum forensi obseruantia imperii Germanici, auctoritateque doctorum satis confirmatum: quoniam uero aliud praeterea suggerunt interpretes, horum iudicio illud in medium quoque proferemus. Res merae facultatis praescribi non posse, *Francisc. BALBVS* docet in peculiari libello de praescriptione. Partim, quod ille, qui ius exigere possit neque negligentiam habeat, neque animum derelinquendi; cum existimet, quod hac uice; uel huic personae ex consilii rationibus remittat, illud alia eum uice, ab alia eum persona, si condeat, petere posse: partim etiam, quod ille, qui ius negare uelit alteri, illud nulla ratione possideat uel etiam animi habeat id praescribendi, cum humanitati potius dandum esse uideat.*

3) ratio,

6)onerum
nimia mul-
tiplicatio.

§. XI Et sane mireris praefulum inter euan-
gelicos morositatem aduersus annatas. Proh!
enim si in numerato habuerint tristia uerba
*pallii; synodatici; cathedrativi; inthroni-
fici; charitatiuae; prouisionis; adiutoriae;
expectatiuae; albergariae* & innumera fere
alia

uideatur, temporis, hominis, rerum causa, iure suo aliquem usum
non fuisse. Ex hoc principio peculiare deinde casus respondent do-
ctores, annatis ualde similes: sic quando subditi tenentur ad collectas
uel *aliam exactionem*, non ante currit praescriptio contra principem,
quam a tempore contradictionis & recusationis subditorum RIM-
NALDVS *consil.* 589. n. 51. KNICHENIVS *de sublim. territor. iure*
c. 3. n. 137. p. 93. Idem de seruitiis rusticorum & quae his uicina,
iudicium, quae non praescribuntur, quamuis princeps illa decem
Iustris non indixerit MEVIUS *consilior.* 66. n. 115. WVRMSERVS,
supra citatus, *lib.* 1. *tit.* 45. *obseru.* 5. Eadem ratione multae doctrinae
& industriae Ictus, HORNIVS Misnense nuper suffragium iterum
uindicare uoluit in Comitibus Saxoniae Nouem-uero, quod illa, quae
is sponte intermiserit, omni tempore liceat reducere. Idem de *lau-
demis* apud BESOLDVM uoce Handlohn p. 361. qui negant lau-
demis ius praescribi posse, rationem hanc adducunt, quod res sit me-
re facultatis, quae quocumque casu exigi possit, uel non possit *l. 2. ff.*
de uia publica WESENBECIVS *in ff. de usurp. n.* 10. *Et in consil.* 2. n.
47. neque ex actibus mere uoluntatis possessio acquiri possit *l. proc.*
ff. de damn. inf. l. denique Et l. si in meo ff. de aq. plu. arc. Cui dog-
mati facilius alii etiam accedunt, quod praescriptio e numero eorum
iurium sit, quae odia spirent. Ceterum annatas eodem censu cum
laudemis & releuis habendas esse, patet ex superioribus *cap.* 1. §. 8.
p. 42. *lit.* y.

alia (b), quibus uel papa uel episcopi ceterorum clericorum facultates & marsupia expilarunt interque pontificios expilant hodieque: crediderim fore, ut eis hic census leuis & ualde tolerabilis fiat, si illis iam uideatur impatibilis.

§. XII. Superesset, in ipso annatarum exercitio rationes, casus, dubia respondere; sed tempore excluderem & ualetudine. Proderit tamen aliqua indice digito cursim attigisse (c).

Casus in exercitio annatarum.

(b) Non alio haec fine enumero, quam ut illis os obduretur impudentissimum, qui canonicorum maxime causas ex importunis saepe rationibus contra principes agunt euangelicos, quoties hi aliquid commodi ab illis solent exigere. Illico ad libertatem, ad aras & focos prouocant atque rerum ignaros, quales esse plerosque oportet in tanto Canonici iuris inter euangelicos neglectu, glaucomate hoc & specie inanum fallant. STRYKIUS, princeps ille iurisprudentiae utilioris sacerdos, uiam ostendit in hoc argumento, ut nunc facilius iter hoc conficiatur. Cui opusculo si quis episcopalia iura principum euangelicorum in canonicos & coenobia iungeret, non poenitentiam forte operam is praestaret reipublicae.

Uerba comparationis dicta canonicis.

(c) Summatim ibo, cum, quod miror, alii hanc partem fere praetermiserint. Soluere tenentur annatas non tantum episcopi; sed canonici & quotquot sacros reditus habent, qui superant aureos bitationes. 24. cap. 1. §. 10. p. 52. *lit. m.* etiam coenobia uirginum Eräuleim Cloester cap. 7. de annatis in 7. Cisterciensia; ecclesiae curatae *ibidem* hospitalia utriusque sexus cap. 4. *eadem in 7.* quamuis Caesarem proprietarium habeant & usufructuarii tantum sint membra sacri collegii cap. 6. *ead. in 7.* Non solum in mensibus papalibus; sed etiam in mense

Casus, annotationes in exercitio annatarum.

mense capituli *cap. 7. eod. in 7.* imo omnia collegia sacra *ibidem.* quid
 de Iesuitis? Nulla hic exemptio ualet *ibid.* Negant pontifici annatas
 domini territoriales monasteriorum, ut Austriaci *Londorpius tom. 5.*
p. 165. Debenatur etiam annatae, si uacauerit beneficium non morte,
 sed resignatione *cap. 1. §. 2. p. 8. lit. m.* imo licet ante lapsum unius
 anni mortuus fuerit, qui soluit annatas, *quia casus nocet facient.*
 Contra morosos debitores poenae intenduntur suspensionis, deposi-
 tionis excommunicationis *cap. 1. §. 10. lit. m. p. 53.* Si nesciat papa,
 quantum ferant annui redditus, de specificatione iurata tenentur pos-
 sessores *cap. 7. de annatis in 7.* Praenumerandae sunt annatae, aut
 dandi fideiussores *cap. 1. eod. in 7.* quae antecessor non soluit, succes-
 sor debet *cap. 2. §. 3. p. 67. lit. u.* Uendere potest & locare annatas
 papa *Calderimus conf. 22. p. 45.* Si beneficia statim mutauerint, ut
 amplius uacare nequeant papae singulis quindecim annis
 annatae debentur *c. 4. de annatis in 7.* & quae sunt
 generis eiusdem.

FINIS.

Halle, Diss., 1707 H-Sto

Nur 12-19a
nicht verbunden Sto

Q. D. B. V.
DE

1707 156
I V R E
ANNATARVM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIAE DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,
REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO,

DIRIGENTE INSTITVTVM

IOANNE PETRO LVDEWIG,
CONSILIARIO REGIO, IVRIVM AC HISTORIVM
PROF. PVBL ORDINARIO ET DVCATVS
HVIVS ARCHIVARIO,

RESPONDEBIT

SAMVEL MARCHALL,
REGIOMONTANVS.

HALAE VENEDORVM,
DIE MENSIS MAII CIO IO CCVII.

TYPIS IOANNIS HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.
RECUSA CIO IO CCXXXIX.

(13)